

1 su 6/2/03

ბიზანტი.

മി ണ്ടു ന

წელიწადი მეათე.

წოდება თხზულებათა:

- I — აღსარება ქალის, მარიონ დელორმისა. (ნათ.) გრიგოლ მე-
უფლისა.
II — ჟესები: 1. სიღმარე — გ. ენდრეონიკოვისა. — ღ. გარის ბოხისა.
III — ისტორიული მიმოსილება
IV — სოფლისმეურნეობის გეგმა-ტომობა.
V — რედაქციისათვის. —
— სსსს და სსსს ანბანი (ისივე მეორე გვერდზე)

ჭფილისს.

კრესელიძის ტიპი

საწილი მეოთხე

ბერების უფროსი შემოვიდა თავის სენაკში; მე საჩქაროთ დაურ-
უნე კარი. იმ წამსვე განსაღები მობრუნდა კლიტეში და კარი გაიღო.
მე ვიწმინდე და ვიწმინდე ღამის შავ წვეთს ბერსა, რომელსაც შევხვას
უთუოთ იმისთვის, რომ მოლოდინის მაგივრად შევხვად საერო ქალი
ნახა. მე მამინვე ამოვიძრე უბიდგან ბარათი იგუჟინასა და მივართვი.
რა წიგითხა, იმან მითხრა:

— ნუ მოსტუჟდებით, შეიღო ჩემო, ამ მიწაში გაყვანილას გზი-
თა: აქ სულ მატოვსება და კეთილშობილება არის.

— იქნება, მაგრამ უნდა ადრევე გაცნობოთ, მამო, რომ ზოგი
ერთი თქვენნი ბერები სრულებით სხვა ჯარისხანი არიან, უთხარ მე.
ბერმა თავალები დააჭყიტა შიშით.

— დიად, დიად, განკარგულე მე: თქვენის მცირეს ვახშების
გულისათვის, გირჩევ ჩქარა განსრიგო სენაკი მამა აბრამისა.

და მე მოკლედ უამბო ისტორია ამ ბერებისა.

ბერის უფროსს ლოყები აერთო სიწითლითა.

— კმარა, მამო, კმარა! მე არცაა მჯერა რა და არცაა ვიტყვი —
მე მხოლოდ აქედან გამოსტუმრეთ ისე, რომ არაინა მნახოს.
თქვენს, ვგონებ კარკით მობრძანდით. — ის მიბოძეთ მატარა ხანს. —

— ბატონი ბრძანდები, ესაავე.. ის გავიდა, კარკით მოაბრუნე-
ბინა ერთი ქუჩისაკენ და მეძმე მე გამოეყანა ბნელა საკაღიდან. მე
გუჩნეს უბრძანე, რომ სამეფო შეიდანსუდ გადამსვას.

რა შინ მოკვლ, თერხას უთხარ, რომ ბაღში ჩამომეყვას. ჩემის
ბრძანებით იმან ამოთხარა ორმო ერთის სის ძირში და მე ჩავდი
იქ დედოფლის უთო, რომელიც კარგათ დავმარხეთ და დავაყრეთ
ბაღსებში. გაიარა ორიოდამა დღემ. უსიამონო ამბავი არა ისმოდა:

მონასტერში ვერა ეზოვნათრა სეკო; ღაბორტი ჭ იგუმენია კარდი-
ნალს ვერ გაეტყეს; სოვეტნიკი ოგუბტ დე-ტურა დაებატებინა იმს,
მაგრამ ამასზე თავი ემართლებინა, მხოლოდ ამას კარდინალი სამსა-
სურში აღარ ამძღვებდა, ჭ ოგუბტს შეუფიცა, რომ ისიც ჩამოაგ-
დოს ძირსა.

ბესომიევი ისევ დაჭრილი იყო პასტილიაში ჭ იმისმა ნათლე-
ლმა ლუიზა ღაბორტმა, რომელიც იყო ფრეილინათ დედოფალთან,
არ იცოდა ვისთვისღა კეთისნა რჩევა, როცა მეფე მას ეჭურგურებო-
და. როდესაც მეფე ეუბნება ვისმეს: «მე შენ მიეყარს!» ეს სიტყვე-
ბი უთუოთ აღრეულებს მოასდენენ ემაწილა ქალს გულში. მეფე
ყოველთვის შესაყვარებულია ჭ ლუიზასზე შეუყვარდა ლუდოვიკი.

მორცხე ქალს შეჰმინდა ამ სიყვარულისა, ჭ რა ჭბოვებდა თავის
თავსა ამის გამო დაძნალებით ანა დედოფალს წინაშე. ლუიზა უარა
ჯერ მეფის სიყვარულსა. ეს ჩვეულებრივ გაბუტა, ჭ ლუიზამ ჩარა
დაუთმო თავის გულსა—მეფის შუბლა გაასხნა ქალს ნათლიას
ღამილიანგან; ამასობაში დრო გადიოდა ხან შემოწერამაში ხან შე-
რიგებაში. ლუიზა თქმსმეტის წლას იყო, როდესაც მიიღეს სხა-
სლეკი ფრეილინათ; სოლო იმ დროს, როდესაც ჩუქნა გწერთ,
ლუიზა ოც ჭ ორის წლისა იყო ჭ ჯერ მეფეს იმისთვის კელსედაც
არ ეკონია. საზალო მეფის გულში კი ჭხნდა სშირა ნაპერწკლები
ცუცხლისა, რომლისგანაც იწყო იმისმა ეინულმა დრობა.—მთელი
სხასლე, გაცეზული ამ შემოსევეით, ეაყნებდა ამ ხასწულთ მოქ-
მედებაზედ, ჭ ეველანი ექცოდნენ ამ ქალს დიდათ თავის სისუბტი-
სა, გაიზარა სხასლიდგან ჭ დაიძალა ჩემს ახლოს დედათ მონასტ-
ერში.—სხასკლეში მოხდა არეულება: მეფე ტიროდა; რიბელი ევი-
როდა, რომ არ უნდა გაგეშოთ ქალია; ვისაც რჩევა მიეცა იმისთვის
მონასტერში წასვლისა, ის გამოგდეს სხასლიდგან. ერთის სიტყვათ
მეფე ისე შესწესდა, რომ მონასტრის იგუმენია იმუღებული იყო
ნება მიეცა იმისთვის სხასკად ჭ ხელაზარკოდ ლუიზასთან.—მე-
ესენი არა ვიცოდი რა. ერთხელ ხელამოხედ დავდიოდი ჩემს პაღში,
რომლისზე ერთი ძალი კედელი ჩემიც იყო ჭ დედათ მონასტრის
გალავნისაც; უეცრად დავინახე, რომ იქით მსრიდგან ამ კედელზედ
გადმოგდეს ქვა; ამ ქვას ება ქაღალდი. მე მაშინვე შეწვევითი ძაფი
ღ წავიკითხე კარანდაშით ნაწერი: «ვინც უნდა იყო- გვედრები ღაის-

სნა უბედური დედაკაცი, რომელიც თავის უღუთო ქმარს შეუშუქრია მონასტერში. თუ რომ თანახმა იქნება ჩემის დასხნისა, შემატელობენ, და სვალ ამავე საათს მოდით სასკიროთ ამავე აღაგს; მე გაჩენებთ ადვილს ღონის ძიებას ჩემს გამოსახსნელათ მონასტრიდან. »

უკვლისა დელორში »

განცვიფრებით კივილი ამოძვარდა. გულისგან ამ სასკელის წაგათხედა. გერწმუნო ჩემს თვალებს? მართლად ეს ჩემი და არის? აქ ეგვი არა მქონდა. — გამუხარმა მითხრა იმისი ქარიანი სასიათის ამბავი, იმან მითხრა, რომ ქმარი ემუქრება მონასტერში შეშუქრობასა. —

ჩემი ადრინდელი ქტევა არ მამლეკდა ნებას ყური მომერიდებინა უკვლისა სეკუნისათვის. ამასთანვე ჩემში დაიღაზარა ბუნების სისხლმა; გული ამიჩქაროდა სისარულით. მეორე გვერდზედ ბართისა ეს მოვაწერე კარანდავით.

დაო იმედი გქონდეს ჩემი — მხოლოდ მაცნობე, რა უნდა გქმნა? მართონ დელორში. »

მე გადვიხროლე ქვა კედელს უკან და ჩქარა მომეხმა კივილი გაოცებისა, იმ გვარივე როგორც მე მომივიდა. ის ნამდვილად ჩემი დაყო.

მეორეს დღეს დანიშნულის გადაზედ მიველ იმავე აღაგს, მე დავასკედე, რომ ამით პენიშებისა ჩემი დისთვინ ჩემი იქ ყოფნა, მაშინვე ქვა გადმოფრიადა ჩემს მხარეს — შემდეგის სატევეებით: დაო საყვარელო დაო, რა მოწყალებას განგებინა! შენის ბაღის ბოლოსათხია, იმის ერთი კედელი ეჭუთვინის მონასტრის მახაღებთათხია, ეს მე დავათვლიერე ჩემის სენაკის ფანჯრადიანა. დღისათ მე გერავედი გამოზარკას, და ღამე კარებს მივეტერთათხია. მაგრამ, საყვარელო დაო შენ თავისუფალი ხარ. ჩემი დასხნის იმედი ის საზოგადო კედელია. ის უნდა გამოქტევიროთ; მისაღები თათხი მონასტრისა გაგრულია ბრეშუმის ბოთით, მამახადამე გამოსაქტევი მონასტრის მხრიდან არ გამოხნდება, და სვალვე, საყვარელო დაო, სვალვე იმედი მიქმნება მოგესხიო »

შუალმისას წავაღებინე გრასენს და ბუღმანს წერაქვი და ბარი და ბაღის ბოლოსათხია გამოვკრევივე ჟუვარუტანა, რომელიც გაოცებამდინ დავამზადებინე. — შუადღის დროს უკვლისა აქწია ბრეშუმის შხაღერი და მე სისარულით მივიგარ ის გულზედა. დმერთმა სომ იცის, რომ

მე ვერ ვიცნობდი იმას: ის იყო მაღალის ტანისა და ლამაზი.. მაგრამ რა უგემური ღაზარაკი ჰქონდა! იმისი წერილი ჰსჯობდა შიშოთ ღაზარაკსა.

მამინევი მომიყვა — ის ისტორიასა, ახსენებდა სახელებს თავის ზეგვარლებისა, ღანძლამდა თავის ქმარსა. მე მცირედი საუკუდური უთხარ ამ გვარის ქტევისათვის.

— მაშ უნდა ტუფილი იუოხ, რასაც შენზედ ამბობდენ, მარინ? მიზასუსა იმას.

— თუმცა მეც გამომივლას მიჯნურობა, მაგრამ დაფარული ძანცე ეოფილას წესიერებით.

— წესიერება თუ უწესობა: ეც სულ ერთია. — სავარაუდოა, თუნდა დაფარული თუნდა ცხადი, მიზასუსა უაგლინამ.

მე უბრძანე გრასენსა ამოაშენოს ისევე კედელი ბაღის ბოლოს ოთახისა.

— არა, არა. მარინ! შეჭევირა უაგლინამ: ესლა ლუიზა ღაჭაქტი ჩუქნის მონასტერშია. მეფე მოდის სოფელ იმის სანასაკად და ისინი მისაღებ ოთახში ღაზარაკობენ! ძალიან სასიამოვნო იქნება გავიგონოთ რას ღაზარაკობენ, მეფე კვირა საღამოთი მოდის სოფელ.

ჩუქნის დაგაწეოთ ყურის გდება მოძაგლის კვირისათვის.

იმ საღამოზედვე უაგლინა წავიყვანე ნინოანსთან — ჩემს დამ მამინევი გაიგნო აქა სასინადარი ატტილერისა მოყურონი, რომელსაც იმ დამესვე მიჭტა ნება გააქციოხ. — მე მეტად შეგწუსდი იმის ქტევიით; არასოდეს არ ვიფიქრებდი, რომ ესე ჩქარა შემანნიებდა ჩემი დამ ჩემს სიკეთესა. — ექვს თვეს შემდეგ შირველი ქმარი მოუკვდა უაგლინასა სიღამაღით; იმას ანდერძი არა ჰქონდა შედგენილი. ჩემ დას ერთი ქალი ჰყვანდა იმისგან. ამის გამო კარგი შემლება ერგებოდათ იმათ; სოფელ ამ შემლებისთვისაც მოყურონმა ჯვარი დაიწერა იმაზედ; მაგრამ იმანაც ჩქარა ინანა. —

სამი ოთხი დღის შემდეგ ჩემის დის გამოყვანისა მონასტრიდან ერთს საღამოზედ ანნა დედოფალი ჩუმათ შემობრძანდა ჩუმათ. მოწვალებით მიაღწესა მან და გულათ დამიძაღლა გამოსხნისათვის.

მე ამოვალბინე თერეზას მიწიდგან ყუთი და მივართვი დედოფალს, რომელმაც მამინევი წერილები დაწო ტუცხლში. შემდეგ მიმძანა დედოფალმა თავისი შერიგება მეფესთან და კბილების კრატენი კარ-

დინაზის ამათ გამო ესა დაჯგერგდა დედოფალს საღისი ისპანი-
ში წასასვლელად ღ მოთმარებათ იტანდა თავის სვედრსა.

მეორეთ გამოცხდა იქმთა დედოფალმა მწარე ეჭვი ლუიზა
ლანკეტის გამო, რომელიც მათამ გადასცდენოდა ნათლის დაწი-
ტებსა ღ შეეშურა მას მეფის გული თავისთუხ. — მაშინ მოვასხენე
დედოფალს, რომ მე მჭკს ღონის ძიება, გაგზონო იმათი ლაშარავი
გამოწერეულის კედლაღან, დედოფალმა მოინდომა დაწმუხეპული
იყო იავის ყურით ღ დანიშნულს ვადასედ კვარას მოხმძნადა იქმთან

— წარმოადგინე, საყვარლო მარონ, მიბძანა დედოფალმა: მეფე
ჩამოძანდა სენმყრმენიღან, ღ რა ღარტკი ამოხულა ლუერის სა-
სახლეში, შირ ღ შირ გამოჭსწია მონასტრისაკენ, ისე ეშურება იმას
თავის მოღოზნის ნახვა...

ახა, წავადეთ შენის ბაღის ოთახში- ღ ყური უგდოთ. —

მზისსანე ღრუბლები იკრავებოდნენ ცაში, დადრინა წვეთი წვი-
მისა აქა იქ სეებს ეცემოდა შრიალით; შევედით ჩუქსს ოთახში ღ
კანკენე დედოფალს გამოქცეული კედელში. კანკალი თ- მისაღოვდა
ანა ღ მისაღო ყურიშვლიერსა. მეფე უკვე იქ იყო ლუიზასთან.

— არა, მეფევ, არა, ეუბნებოდა ლუიზა: მე ღარასოდეს ღარ
დაბრუნდება სასახლეში. მე ვთხოვე უკვე ნება ჩქარა კურთხევისა
მონოზნოდა. ოო, გვედრები მეფევ, დაე ჩუქს შორის ყოველივე
გათავდეს. უფალი გვიშლის ჩუქს ამ სიუვარულსა თქუქსნი მოკალებსა
ფრანტიისადმი გიწოდებს თქუქს დედოფალთან ამ მშვენიერ
ბრწყინვალე დედოფალთან, რომელსაც ესრე უსამართლოთ ეკიდებით! —

მეფემ ამოიხსრა.

— ერთი უკანასკნელი თხოვნაც, მეფევ: დამზიდით შეიყვაროთ
დედოფალი. —

ზასუხი არა იგორა. მხოლოდ მოისმა კიდეც ამოხვრა. —

— ჩუქს ერთმანეთს კედარა კნასამ, თ მეფევ, განაგრძელა ლუიზამ
ღ თქუქს ერთ გემნელათ იქმი თხოვნის ღარულება. დღეს ბო-
ლოა ჩუქსნის სახესა. მე უკვე კვსწვეტი ჯაჭისა ქუქსნიერებასთან. —
დღეს!.... ნუ თუ მართლა? ძლივს წამოიღულღულა მეფემ.

— მონასტერი თხოულობს, რომ დავეშურო: აქ ისეთი კანონია.

მეფემ რაღაც ზასუხი მიჰსცა, მაგრამ ჩუქს ვერ გაგიგონეთ ჭეჭი-
ხაჯან.

— შვიდობით, მეფე- შვიდობით სამუდამოდ ამ ქუჩასში! მო-
ასხენს ღუიზამ;

— ღუიზავ. ერთი წამი გიდეკ!... შენ ბაღე ჩემი სისუსტე, ჩემი
ხატოვანი გუდა!

— არა. წვიმა უმეტეს. უნდა დაეშროთ წახმანებს... თქვენ სომ
ხენეგებში აზიარებთ წახვლას....

— ას. უთხრა მეფე: მე ყოველთვის მივალ იქა ძალიან ადრე: ნუ
იქნები შეუბრალებელი: ეს სომ უკანასკნელი ნახვას....

— მეფე- გვიან არის უგე. —

— ათიოდე მინუტი გიდეკ, ეგდებოდა მეფე. —

ამ დროს სმინლად გაიფლავა, ღ თითქმის მთელი ცა წვიამთ გარ-
დიქტაო. შემოვიდა მესამე ზარიც. დედოფალი იცნო სმანედ. ღ
მხარძინა ვიტრი არისო, კაპიტანი მეფის მტკვლებსა.

— თქვენ დიდებულებავ. მოასხენს კაპიტანმა: მე გიხელ ბძანე-
ბის მისაღებად: სენსერმენში წახვალ აღარ შეიძლება.... ნიღვრები
მოიტაცებენ ეგზავსა... ღუიზში უნდა დაგებრუნდეთ.

ანსა დედოფალი შეითრთოდა ამ სიტყვასად.

— არ შეიძლება, უზახსა მეფე: ჩემი ოთახები კერ მზათ. არ
არის. —

— მეფე, მოასხენს გაუბედაობით ღუიზამ: დედოფალი სომ ღუ-
ვში ბძანდება; იმასთან ჭმოვებთ მზათ ვასმამსაცა ღ სწოლსაცა.

— არა, არა, შეეკირა მეფემ.

მწარე დიმილა გადგინა ტუქსედ ანსა დედოფალს.

— სემწიფე, იმის სსკლობითა გთხოვ. ვისაც ეს ცა ღ ამდენი
სამინელება გელში უზერა, უარს ნუ ჭეოფთ ჩემს უკანასკნელს მე-
დარებას! მოასხენს ღუიზამ; რადგანაც ეს ბოლოს ნახვას ჩუქნი,
ნუ ინებებთ მეფე, ნაღვლათ გამიხადოთ სამუდამოთ, რომ ჩემს
სიყვარულმა მოგაშორათ ის, ვისაც უნდა ელტოდეს თქვენი ყოვე-
ლი ფიქრი ღ სიყვარული, ღ ვისთანაც სართ შეერთებული ღუთის
ტაძრის წინაშე)... ეგ სომ სმინელი ცოდოა, ეს სომ დანაშაულობა..

— იქნება მართლს ამბობ. უძვირფასესო ღუიზავ, უთხრა მეფემ
მაგრამ დედოფალი ჩემთვის მეტად გვიან მიირთმევს ვახშამს ღ იმ-
ინებს; —

— მერწმუნეთ, მეფე. ეგ იმიტომ. რომ არახადეს არ გელისთ

დედოფალი; იმას არა აქვს იმედი, რომ თქვენს ნასკათ გახედნა
ერთ იხი. ის ყოველთვის თქვენს სასიათსად მოიქცევა. რა
დანახვებთ სურვილს იმასთან მიბმანებისს. — ოჰ! მითხროთ. წაბ-
ანდებით ლუკმში?

— კარგი, გმადლობ, მაივკ! თქვენი დიდებულება მაგ დაწირუ-
ით ბედნიერს მეოფეთ!...

საწყალი ქალი! ის ბედნიერი იყო იმითი, რომ თავის საყვარელ
ქსთოვდა სიუპარული სხვაზედ გადატანა. აქედინი მე იმით ყურ
ზადედი, ასლა გადავსდე დედოფლისაჲს იმ იქ აღარ ბმანდებოდა
როცა მეივე ბმანა: „კარგი, ლუკმში წავლა,“ დედოფალი სასქ-
როთ შეშინებული გამოქცეულ იყო ბაღისაჲს. იმ წამსი ძელგაში:

საყურძელია იმას უნდოდა, მანამ მევე მოკიდოდა ლუკმში. აი
იქ დასკედროდა. — მეც წამოვსტი ჯ გამოუდექ დედოფლსა გამოსს-
აღმებლად. მაგრამ მანამ მე მოვიდოდა დედ კარებამდის, დედოფ-
ალი უკვე ჩამჯდარ იყო კარებში. უცხო ცხესებმა მსწრაფლად გაი-
ტაცეს იხი. —

ამ გარდა სრულდებოდა ზღაპრი ჩემის ბესომიწიერისა, ამ მამული-
სა ჯ სემწიფის ერთგულის დაბნისლისა, რომელიც სცოდავი, თი-
თონკი ყოველსაგან დაგიწეული იტანჯებოდა: ექვთ წელიწადი სა
ზერობილეში. ისე ჰსდგენიდა შეუბრალელები ბოროტება რიშელიეხი
ბესომიწიერსა, რომ იმის სანსაგათაც არ უშეგდა იმასთან თავის
მცნობებს ჯ მეგობრებს. — მისი დიდებულება ძევე ლუდოვიკ მეტამ-
ეკე წამანდა ლუკმში დასაწოლად. ცხრა თვის უკან ანსა დედოფალმა
შობა გაჟი, რომელსაც მთელმა ფრანსიამ უწოდა: ლუთისა სავარა
(დუთისაგან მოცემული); მაგრამ ისტორიაში სასელად ერქვა ამას
ლუდოვიკი მეთოთხმეტი.

შეგძლიანთ წარმოდგინოთ გაცოფება რიშელიეხი, როდესაც მან
გაიგო ეს მოულოდნელი შერიგება მევე დედოფლისა. ეს ორგული
მისისტრი ყოველთვის აგდებდა ამით შორის განსეთქილებას, რომ
უფრო ადვილად დაეშერო უმემკვიდრო ტახტი. არავინ არ დამაჯე-
რებს, რომ ამას ეს განზრახულება არა ჰქონდა.

მაგრამ ცამც გარდახედების კარდინილს ამ საურდო ფიქრებისათვის
ესრეთ სიუმაწვილემ განვლო: ის იქნებოდა ორმოც ჯ ათის წლისა
მეტი. ბევრის სიანსნისისა ჯ ცოფიანობსაგან საშინლათა ჰქონდ

საფლავ აშლილთა, რომელსაც შეემოღო უოველ დღე სული ტავერეკინებისა იმისთვის. იმას ძილიც არა ჰქონდა. — ბესომპიერის შეშერობის შემდეგ, თითქმის რიშელისკენ კიდევ დაგვიწვდი ცოცხალი ვარ თუ აღარა.

იმას დილით, რაცა მე თავს ვიკეთებდი, შემოვიდა რიშელისკენ გვარდიის ოფიცერი ჯ მითხრა, რომ კარდინალსა სურს შენი — ნახვა ჯ მაქვს ბრძანება წავიყვანათ იმასთანაო. —

მე შიშისგან განკაღმა ამიტანა. რა მასეზით დამიბარებდა? ის ამდენის სხის დაგიწვებულსა? — ნუ თუ გაუგია რამ ჩემი ჯ დედოფლის დამოკიდებულება? — მე მაინც გავიძვრე გული ჯ უნახესე.

— კარგი; მე მზათავარ წამოვყე. —

მე ვგზოვე კარდინალი ბაღკონსკედ, ბაღში გადავიდებულსკედ. — ის იწვა მზესკედ დიდს კრესლოში, სადაც თითქმის ჩამაღწეა იყო; ორი თეთრი კატა კრუნუნებდნენ ძილში იმის წითელ კალოსკედ. —

მე ცივად დაუგარ იმას თავი. მე მომკვდავი მეგონა ისა. თმა თოვლივით გასოთრებოდა, დაღმეჭილებას ჩაეჭრა დრმა სახეები იმის სახეში, ჯ თვალები ჩამქრალათ უბუტამდნენ. ის დიდხანს ახველებდა ჯ მიეურებდა მე მწყესარებით, ჯ ბოლოს მითხრა საყვედურით:

— შენ უოველი გრძნობა ჩემის მეგობრობისა დაჭარბე, სავარჯლო მარონ? —

— განა მე შემიძლიან გავბედა ამ საცოდავ დედაც ტებს არსოდეს არ ესმით, რომ სახემწიფოს სახარებლოთ, მე უნდა შეუბრალებელი ვიყო. თქვენ არ გინდათ იფიქროთ, რომ მინისტრი მასხისის მტებელია კანონის წინაშე. ნუ თუ შენა გგონია, მარონ, რომ ჩემი გული არ იტანჯებოდა იმისგან, რომ სასაღმისი აღარ გიშვებდი? მე არა მქონდა იმდენი დონე, რომ გამეძლო შენის ცრებლისათვის, ჯ მინდოდა მომეტა შენთვის დრო დასამშვიდებლად...

— კარგი, მოიხსენებ ცივი პირადე სასისა... ანდრინდელივით გასწიარული... სიამოვნებით ვხედავ, რომ ჩემი ქადიფეშელები წელიწადები ვერაფერს ვატივსა ჰსტეშენ შენს სილამსებას, შენ ისევ ისეთი ხარ, როგორც ადრე მინახვისარ.

— გმადლობ, რომ მაგდენს სახემწიფოს მზრუნველბაში, რომელიც მოხეშებას არ გაძლევს არც დღე ჯ ღამე. სიდივეა ჰმარებთ ჩემთვის კომპლიმენტსა, მოვსხენე მე ცივად. — მაგრამ. მგონია — მხოლოდ

მე გის სათქმელად არ დამიბარებდიო?—

კარდინალმა გიდეკ დაასველა, წახსო გელი გატეხსა, ღ მითხრა:

— რათა ფიქრობ მაგას?... მე მომსურდა შენი ნახვა; კარგათ იცი, რომ უოკელთვს მეგარებისარ... მაგრამ გგონებ შენც გამოტრ- ვალებს ჩემს მტრებმა, რომელნიც ევირიან, რომ მე მკაცრი, უღვთო. შეუბრალებელი კაცი ვარ... იმას ვა არა ჭიფიქრობენ, რომ სასემწი- ფოს მოღალატეს არა მიეტყუებათ რა, მე მამულის სასეფისთვს ღ ამის გასაწრფელად გსმარობ ამ სიმკაცრესა.

— ნუთუ ჩამომავლობა უოკელს თქუქნის ისტორიის ფუტკელზედ უნდა ჭზობედეს სისხლისა დაქასა?— გარწმუნებ, თქუქნო უოკლად მაღალ უსამდელოეობაზე— არ არის კარგი საქმე— მთელი სასემწი- ფო კანკალებდეს თქუქნის შიშით. გიბგანდა ელით ერთგულებას? მხოლოდ შიშით გემსახურებიან ღ ერთგულებენ.

— მართლს ამბობ ძარიონ: ეველსა ვძულვარ ღ გერც ერთნი გგონებდით გერც ამოიღებდნენ ენას, როგორც შენა. მაგისთვი გარცხულია ვარ შესს ხახათხედ. მაგრამ ჩემს სამწუხაროდ, შენც სხვასავით შემტარი ხარ: რასაკვირველია ქალის ბუჩება სისხლის დასახვავად ამფოთდება. მე თვითონ ვატანკები, როცა ხახტიკი გა- რემობა იძულებულ მეოფს უღვთოთ მოკუქცე სემწიფის ორგულსა ღ მამულის ამრეკებს; მაგრამ თუ ჩემს მტრმა შეამცნა ჩემში ცოტაც არის სიხეტე. ის ღღებს თუ ხვალ ზანდურს მაგვრევიწებს მეფესა. მაშინ რა მოუვა სამეფოსა? მეფეს არა ეხმარა საქმისა; ის მხოლოდ ფხალმუნებსა კითხულობს ღ ჩიტებს იჭყრს... შესაბრაფისი თავი აქვს... მარტო მე შადევს მზრუხეველობა სამეფოსი; არავინ არა მშველ- ის; ეველანი მტრობენ, მღალატობენ... გასტანმაც წამამევედრა, მი- თომ ისიც ვაგშეშათ მინდა გავინადო... მსეჭმა!.. სხვა რაღა გითხრა?... თითქმის ის ახმსა მამა ისლუბიც იმ იმედით შემსახურება, რომ მიი- ღღს კარდინალის ქუდი. შეიძლება იმისთანა ქანაღს თავს დაესუროს ამ გვარი მოხარბთაგა?... რა საკურგველია ამისთანა საფსი ერთგულნი ექნებიან დიდი ღედოფუფისაც ღ ზატარასიც, რომელნიც მხოლოდ თავიანთის გულის წადილის აღზრულებას ჭიფიქრობენ ღ სასემწიფო თუ გინდ დაიღუპოს... ესლა ანსა ღედოფელმა გინადამ მიჭყიდა ფრანცია თავის ისხანასა.—

— ოო, მაგას როგორ ჭიფიქრობთ, წმინდაო კარდინალო!

—ზატოხნებს გეფიცები, მე ამაში დარწმუნებული ვარ, შეჯეირა კარდინალმა: ღ მე უეჭველად გასამტეუენებული სახუთიც მექმნებოდა თუ რომ სეღში სამ კარდინალ ზოგიერთი იმისი წერილები.... მე გიდეკ იმედი არ გაადაქაწე გეცია ამოვანინო ისინი.—დედოფალს ვეღან ამაში თაჟისი კამკრდინური ლაზორტი ღ ვიდეც გუდიანი ბა შრანესა მელეკალი, რომელიც თითქმის ქვემენელს იმალება... ახ, ერთი ეს სამიგარდეს კელში!

მე გაგეითლდი.

—იქნება ყოველი ეგე ტეუილათ მოუხსენებათ? უთხარ მე გეუ-ბედაობით.

—არა, არა, ტეუილი არ არის. ჩემს ზოლიცამ მიაგრო კვალსა, ღ არა მეუერებული ამ ცხადის ეტეებისა, მეფე შეურიგდა დედოფალსა მიოთამ ქუხილის მიზეზით!.... მოდი ღ ენდე სიმტკიცეს ამის-თანა მეფისას!.... მე არ განვაგრცელე, მე არ განვაძლიერე ფრანცია? ესლა ეს ზირველი სასეშეიფოა ქეჭყანასედი, ღ კიდეცა ჩემი უმაღუ-რნი არიან, მხოლოდ იმიტომ, რომ რატომ ღმობიერი გულისა არა ხარო!... დეე მღანძღონ ღ მაგინონ ჩემს მტრებსა, მაგრამ, მაჩიონ, შენც რომ მამტეუენებ, მე იმიტომ მეტანჯება გული, რომელიც ბეჭისთვს არა ყოფილა ესრე ახსნილი, როგორც შენთვს, რომელშიაც ამოდენი აღაგი არცა ჭსჯერათ ღ არც უჭირამთ ესლაც, როგორც შენა.—

—თქვენო ყოვლად მაღალ სამღვდელოებაე, მე აგი მჯერა, აგი ყურს გიგდებ...

—ყურს მიგდებთ, მაგრამ ციკად, იძულებული... შენ ადრინდელს მაჩიონს არ ემგზავსები, მაშინ როდესაც ჩემთვს ესლა უფრო სა-ჭიროა შენი სიყვარული ღ მსრუნველობა. ყველანი მერიდებიან, მეც არ ვერწმუნება არავან ფაცსა, მაგრამ შენ რადათ უნდა ჭამ-ამდე სსკებსა; შენ რაღა მიზეზი გაქვს სამდუარავისა? ისა, რომ ბე-სოზიერი დავატუსაღე? თუ რომ მე არ მომკრდილობდა შენის წყენისა, ის აქამდინ ცოცხალიც აღარ იქნებოდა ქეჭყანასედი. სსკები იმისა ამხანაგები დაესტე ღ ის კი მხოლოდ დაჭყრილია... ერთის სიტ-უელი ჩემს კიდეკ მოვილამარაკებთ მაგასედი...

—გულში იმედი მომეცა.—ოხ, ნეტავი შევიძლო ამისი გამოსხნი მე ისეც შეგეაგეცეკე კარდინალსა, რომ დამეძლია.—

— ჯერ ზირველად, მითხარ, მარიონ, განაგრძე კარდინალმა: რომ არა გძულვარ. საკუთრად მაგისტრს დავიბარე, რომ დაგწმუნებულეოვებ მაგისტრ შენის ზირით. ნუ გეშინიან, მე ესაა სიყვარულზედ აღარ დავიწყებ დანაშაულსა. აღარ შეჭყერის ჩემს თეთრ თმასა და უძღურს გაქმსა ვაზრამდე შენს მუსტებთან. იქნება კარგათაცა ქმენი მარიონ, რომ არ მიბრალდები მაშინ; ესაა მაინც შეგიძლიან მანუქო შენი მეგობრობა, გულისათადი მეგობრობა... მაგასი მაინც უარს ნუ მეტყუი; მაგონც.

მე წამოვდექი, რომ დავმოკრჩილებოდი, მაგრამ ღრმის ძულვილები გრძნობით ავასრულე ეს თხრობა.

— ძალიან გამოცვივდივარ, მარიონ?

— ცოტად; მაგრამ შესვენება მოგცემთ ღონესა.

— ჰო, იმედი მაქვს.... ექიმებიც მარწმუნებენ მაგასი... ახ, ბედმა რათ გაშიტეოვ ამ გზაზედ. ეს საქმეები მეღამენ მე!.. რა იქნენ დღენი ჩემის სიუმაწვილისანი, დღენი სიხარულისა და მოხვედრისა!... როცა მაგონდება ეს დრო, თვალები ცრემლით შემსება... მე გვსტირი, მე — უღმობელი მინისტრი, მე — სისხლის კაცი!... იქნება შენ ჭთიქრობ, რომ არავინ არა შევარების სიუმაწვილით?.. ესაა ცა მაქვს გულში დარჩენილი ამ გრძნობისა, ამ ნარნარი მეგობრობის გრძნობისა, რომელსაც შენგან ვთხოვლობ... მე ძალიან მინდა მოგითხრო ჩემი მოგონება აცის წლისა... მე მაშინ ეპისკოპოსათ ვიოვ ძველს ცისეში. — მომწუხინდა გდება იმ ალაგსა.. სამართლის შესამარებელად, მე ექიმებმა მირჩიეს გამომეცვალა ჭაერი. მე წავეღ ლოტრინგისაში. იქ ვიცნობდი მე ერთს კანტანსა, იმის სახელს არ ვიტყვი. იმ კანტანმა თითქმის ძალათ წამიყვანა ოვერნისაში, სადაც წარმადგინა თავის ცოლსა ღამაზს ემაწილს ქალსა დიდრონის მწესარეს თვალებითა, რომელსაც მეტად მოსწეროდა გურება დანგრეულის ცისისა. იმისი ქმარი ჭსწორეთ სალდათი იყო, გაუთლელი, ბრეივი, რომელსაც არა ესმოდა თავის ცოლის მწესარებისა. — ის სმირად დადიოდა სოფლე მთებში სანადიროდ და მე მარტო მოჰქედა ყმაწვილ ქალთან; ჩუქს დავსეიწნობდით ბაღში, დიდრონი ხე პის ქვეშ....

— ახ, თქვენო ძალად უსამღკდელოებსა, მე თვითონ შემოდიან დავასრულე კი ისტორია, უთხარი მე. —

—ნუ მაწვევინებ მარიონ... შენ მისჯდი. მე შემოვედრე ის ქალაქი და გაუბედე იმისთვისაც მოუქა ეს. წყნარი და კეთილი, როგორც ანგელოზი, იმან სრულებით არ იწინა... ამისთანავე ის ისე უბედური იყო კაპიტანთან. — როდესაც სამსახურში მოითხოვეს კაპიტანი, ეს იყო 1817 წელს, გეოციები, მე უფრო ავით მოლოდინი მომემატა და რასაკვირველია იქაური ჭკვიან უფრო საჭიროთ შეიქმნა ჩემთვის. კაპიტანი წავიდა, შევკოდი, გულ დამშვიდებული, და მე მარტო დავრჩი ლამაზ სახლის პატრონთან... ოო, რა სიკვარი საათებია იყო! რა უცხო მოგონებამ გამოიღვიძა... მაგრამ ჩუქნის სიყვარული იყო წმინდა, უმანკო. გთხოვ მარიონ, არა იფიქროს.

— ღმერთმა დამიფაროს... მე მეტად კარგათ გიცნობთ თქვენსა, რომ ეგვი მქონდეს თქვენს უბიწეს სიყვარულში...

— მარად ბოროტო, მარად დამტყნავო!, რამდენიმე სწინ შემდეგ მარია მედიმ დიდას მეო თავის ყურადღებას... არ გიცნობო რათ გადმოვიდა ეს დედოფალი- იმელებული რათა მეო მეც გადამტყნავის?... ჩემს ამაღლებასთან, მე ვცდილობდი შესარგებლებინა ჩემი მეგობარი კაპიტანიც და სმარათ ჩავაბარებდი სოფელ სსტა და სსტა საქმის აღსრულებას.

— იმიტომ, რომ იმის წასვლის დღეს, ათანში ერთხელ მაინც გენახა ძველი ცისე ოვერისა?

— შენ მისჯდი მარიონ. — ეგ იყო ჩემი პირველი პედანტიზმი. ჩემი მოწყვლებით კაპიტანმა მიასწია ჩქარა დიდს თანამდებობას. იმის შემდეგ პედანტიზმი, იმან მიიღო მარტოობა. საუბედუროდ, ოთხის წლის წინათ ის მოკვდა ლოტარინგიაში. ესაა იმისი ქვრივი პარიჟში... იმისი ვაჟი... ახ, მე არ გითხარი, რომ იმას შეიღო ჭყავს, უცხო ემსწილი გაცი... მე ძალიან ვცდილობ, რომ სახსრებში მიიღონ ის კარგათ.

— ჭოო?... იქნება თქვენს სიყვარულში იმ ემსწილთან ურკვია რამ... სამშობლო...

— გაჩუმიდი, შენ კიდევ შეძანანიე, რათ გითხარ.

ამ დროს გაიღო კარები და შემოვიდა კაპიტანი სენჟორი.

— თქვენსო უოკლად მალე უსამღვდელოვ! ემსწილი გაცი მარგაზი სენ-მარსი ითხოვს ნებას თქვენის ნახვისს. მე თუძე უთხარ, რომ მერმე მოვიდეს როდისმე, მაგრამ არა შერება, მოასხენე. —

უფიქროსი ხასე კარდინალისა გაწითლდა; მე შეგონა, რომ ეს სიანხსელისაგან მოუვიდა, ნაცრამ შევცდი. —

— გინრი!.. შემოვიდეს. დიკონო ჩემო!... შემოუშვი!

კაზიტანი გავიდა ღ რიშედიე მე მამიბრუნდა:

— სკავირველია, ხან ღ ხან ასე მომავება სოფმე თავში ხისელი, რომ მიმინებენ ეს ნიშნები... იქნება ჩემი სნეულება უფრო სძამისა, ვიდრე ექიმები ჭფიჭრობენ.

თუთონაღ იგრძნო კარდინალმა, რომ გაწითლდა, ღ ამისთვის ტუფილის მიხეზით უნდოდა დაემლა ჩემთვის — ეს ცვლილება ხსენისა.

გრთის წამის შემდეგ შემოვიდა ემაწვილი კაცი, ცხრამეტობოცის წლისა, უცხო კეთილმობილურის შესყდულებისა. ბუნებას შეჰყო ისა ყოვლის საუგუთოსს ხაჩუქროს.

რა მივიდა კარდინალის კრესლოსთან, იმან პატვისცემით დაუგრა თავი ღ მოახსენა:

— მეიუმ მიწყალობა გვარდიის კაზიტნობა... თქუენის მადლ უხამდელოებისაგანა კარ დავლებული ამ უღირსის მოწყალებით: ღ ამიტომ გიასულ... გარდგინადო მადლობა ღ დედა ჩემს ვასარო.

ამ ემაწვილმა ისე ცივად დაუმაღლა, რომ მე გაჰშტერდი. თითქმის ემიძებოდაო მადლობის წამოთქმა; მაგრამ მინისტრი, თითქმის, ვერ ამცნევდა იმის ცივს სმასა. იმან უზახუსა ძალიან აღეზნით:

— შენ ემაწვილი კაცი ხარ, მარკიზო სენმარსო, ღ ამიტომ შენს გულს ნებას აძლევ ლამარაკისას. მაგრამ დროებით, იქნება შენც ისეთივე უმადური შეიქმნა ჩემი, როგორც სხვები.

მაგრამ ემაწვილი კაზიტანი იმას ეუფს აღარ უგდება: მე მნახა იქა ღ თვალს აღარ მაშორებდა. უთუთო მეტად მოგვეწონე.

მე იმდროს ოც ღ თხუთმეტის წლისა ვიყავ- მაგრამ ისეთი ემა; წილეური ხასე მქონდა, რომ გაბედვით შემეძლო ათი წელიწადი მომეზარა ღ ამ ქურდობას ვერავინ შემამცნევდა. —

— ემაწვილო. ემაწვილო! შეჭვეირა კარდინალმა: განა შეიძლება მაგ გვარად ყურება ქალებისა?

აღის ფერმა გაღატკარა ლოყებზედ სენ მარსსა. მან თავი დაუგრა ღ მოახსენა: ესლა ნება მომეცათ დედა ჩემი მაშალმაც გაეხარო.

— წადი ჩემო საყვარელო, წადი! შენ შეგიძლიან დაარწმუნო დე-

და შენი, რომ ეს უკანასკნელი მოწყალება არ არის ჯერ.

ამ სიტუქციით რიშელიემ მოიწია თავისაკენ ეს ემაწილი ღირ-
ივე ღოყაში აკოცა. ჭხნდა, რომ ეს კოცნა ამ ემაწილს გემრიელათ
არ ეჩქნა. — მე გავოცდი ამ სასილველზე: ეს მასწავლებდა, რომ
რიშელიეს გული ჭქონია! ჯერ თავს იმაგრებდა, მაგრამ ვეღარ შეჭ-
ძლო. როცა სენამარნი გავიდა, კარდინალმა მიიხრა გულ გრილად.

— მე მონაწილეობას მივიღებ მაგ ემაწილში.

— ეგ ჭხანს კიდევ, წმინდაო მამა! მაგრამ ერთი რამ არის ამასი
საყურველი...

— რა?

— რომ თქვენს საკვირვლად გბავთ.

— მე მკაცრ! მართლა ამოებ? ჭსთქვა იმან, რა ცოტა შეიცვალა
ხსეზედ.

— გეფიცები, ძალიან გემგზავსებათ. —

— ეგ შემთხვევა — სხუა არაფერი.

— რა საყურველია!... ეგ ემაწილი, რომელშიაც მიიღებთ მონაწი-
ლეობას; ამის დედა მარმალა, რომლის გახარებასაც ის ესწრაფებო-
და, ღ თქვენს გარდასახედი კაბიტნის ხსლში — სულ ერთათ რომ
შევა ერთი....

— გამა! შეჭვერია კარდინალმა: ნუ ცდილობ გამოიცნა იმაზედ
მეტე, რაც მე გითხარ... შენ შემტარე ხარ... თუნდა მართლაც ეს
ემაწილი ღ ამის დედა ფოფილიუენენ გმირნი ჩემის მოთხრობისა,
მე მანც გეუბნები, რომ ჩემი სიუკარული უძრასავი იყო... — მანც
ეს მიზეზი არ არის ჩვენს ერთმანეთს, წავეხსუბნოთ ამისთვის...
შენ ფორეს გამოგვიგზავნი სოლმე, როცა მომინდება შენი ნახვა. —
ესლა მშვიდობით... ქვენის საქმე მაქვს... რძი ისხნება კერპაში...
ხვტრანთან ჯერ არ მოეჩენილვარ ღ ისხნიელები უკვე მოდიან
ფრანციაზედ... მშვიდობით, მარონ, მშვიდობით! —

— თქვენს არ მიბრძანეთ, წმინდაო მამა, იმ უბედურ ტუხაზედ
შემდეგ მოვილანჯარავოთ?

— მართლა, მართლა... წადი აიღე ის წიგნი, სტოლზედ რომ დე-
ვს... შეგიძლიან გახსნა.

მე წავივითესე. — ეს იყო ნების მოცემა მენახა საზურობილში
ბესომიერი.

—ო, ზატიეთ ამს, ზატიეთ, თქვენს მადლს! შევეყიდე მე ღ
მოვეხვე მუხლებს. ედ

—არ შეიძლება, მითხრა იმან ცივად; ჯერ პირველს ბძანებამდინ
არ შეიძლება. —თუ რომ ჩემგან უნდათ მიიღონ რამა, ნუ მთხოვენ...
ქსედა, მარიონ, რა გულადათ ურიგდები ბედსა!.. ეჭვში აღარ შე-
ვდივარ. მე თითონ გისტუმრებ მარშლის სანახავათ... ახ, სიბერე!
მე ვეგონებ იმის ცივს კელსა! ნულარ გემინიას ჩემი... წადი,
ბედნიერი იყავ!.. ანუგეშე საწვადი ტუხადი! —მგონია ძალიან მოჭ-
ხწვინდა მარტოობა. —

მე მწარედ მეჩვენა იმისი სიტუებები, მაგრამ უგუნურება იქნებოდა
გამომცხადების უსიამოვნება. მე ავიღე ბაჩათი, დაუგარ თავი პატ-
ივანცემით ღ გამოკვდი კარდინალის სასახლიდან, რომ ბასტილიაში
წახულებიყავ.

მე დარწმუნებული ვიყავ, რომ კარდინალმა ჩემის სიამოვნებისათ-
ვის არ მომცა ნება ბესომშიერის ნახვისა. მე ვიცოდი, რომ იმას
დიდუფლავება არა ვისთვისა ჰქონდა შენახული. იმას ერთი რამ
ემძაკობა ედებოდა გუნებაში. მე ვიცოდი, რომ ჩვენს ღაზარაკს ის
უფრო ატყობინებდა. საიდგან, რომლის კუთხიდან — ეს თუთონ იტ-
ლდა, ეკ იმისი საიდუმლო იყო. —

მე მოკლდ შინ, დავეყრე ერთი ბაჩათი, ჩავიღე უბეში ღ ათის
მინუტის შემდეგ მე ბასტილიაში ვიყავი. საშინელების ბეჭედი ღამა-
ხო გულზედ ამ მწუხარე ადგილმა. იქ იყო სიჩუმე, როგორც საფ-
ლაკში. იშვიათად გამოუმუბდნენ ხოლმე იქიდან ტუხალებსა, ისიც
მხოლოდ იმისთვის, რომ უარეს ჭში ჩავგდოთ, სადაც მზე ერთს
სხივს ვერ მიაგდებდა. —ქ იყო ექვსი კოშკი, —ხუდ მადლინი, ხუდ
გულის გამსეთქავი, გარეშემო ზარბაზნებით ღ ვარაულებით სავსე.
ყოველი კარი თუჯისა იყო ღ მძიმედ იღებოდა. —მე წარუდგინე
ბაჩათი, კარდინალისაგან ხელ მოწერილი ცისის კამენდანტსა, რომ-
ელმაც მცა პატივი ღ თვითონ შემოეყანა ჩრდილოეთის კოშკში, სადაც
იყო დაპატიმრებული ბესომშიერი. —

რა იმის ოთხსში მიმიყვანა, კომენდანტი გაბრუნდა. მე ძრწოლ მიცემდა გუფი. მე დავისახე მარშალი: ის იჟდა კაწროს ივანჯარას. თან სტოლზედ ღ რაღასაც ქსწერდა: იმას თავიც არ მოიბრუნა ჩემკენ, უთუოთ იმიბთვის, რომ სტოლოყი გ.განუ. მე მივასლოვდი იმას ღ ღღრუფდმა ევლი დავადე იმის ხელსა.

ბესომზიერმა შემომხედა ღ რა დამინასა, გავეითლდა ღ გუფი შეუდონდა. — მე ყოველთვის სხსენებელს ზნირტს ზატარას შუშით თან ვიტარებდი სოღმე უბეში. მაშინვე ამოვიღე შუშა, ღ რა არავინ დაუძახე მოსაშველელად, დავიბოქე მარშალს წინ ღ უწვე სუნება ზნირტისა. ის ჩქარა მოკო გონსკედ. ერთი ვიდევ შემომხედა, ორივე ხელით წამკლო თავში. გაყვიით მიივრა ტუნებზედ ღ ამოუშო რიბილი.

— ეს შენა ხარ, შენა, ჩემო ხულის ჩამდგმელო მარიონ!.. გმადლობ ღმერთო ჩემო, ბედნიერებისათვის, რომელიც შენშეგინასამხ ჩემთვის! —

ისა ქსტიროდა ღ მგონიდა.

ხაწყადა, რა ხასო შეცვლადიყო! იმის თმა იმ გვარათვე გათო-რებულ იყო, როგორც ამისი მწკალებლის რიშელიები.

— დასასრულ იმ ავასგმა მოგცა ნება ჩემის ნასვისა! შეჭყვირა იმას, რა მრისხანებით უჭერდა მუშტსა.

ერთი გული მივაფარე მე იმასზირზედ ღ მეორეთი მივეცი მას ბარათი, რომელიც მინ დავწერე: ამაში ეწერა:

გარდინალი ამონავარდნელია!.. შენ იცი იმისი ავასგობა; მაგრამ ესელა უფრო ხაშიშია, ვიდრე როდისმე. მეწმუწე, თუ რომ იმას გამასარა შენის ნასვით, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ შეიტყობ, რას ქთიქრამ შენ იმასკედ. მე დარწმუნებული ვარ, რომ იმას აქაც ევოლებს მე თვალანა ღ ჟავშუში. გვედრები, შენის დახსნის გულ-ისთვის, ნუ რას იტყვი იმასკედ მკვსხს... გახუმლი ... ზირმოთხეობა ვინმართ. —

მანამ ბესომზიერი კითხულობდა ამბარათსა. მე მალლა გელმარა-გებოდი: ღმერთმა უშველარს კარდინაღსა. მე ვიცო მიტეზა, რისთვისაც აქამდინ შენი ზამერობილის კარი არ იღებოდა ჩემს მოსახელ-ელად. იქნება მოასლოკებულა დღე, როდესაც კარდინალი განგათავის უფლებს, ღუფით, იმედი არა მაქვს წართმეული... მტერსი იმუღე-

ბოულ ჭეოფენ იმას ამ გვარად მოგეზუროს... გეფიცები მარშალო! რიშელეიმ დღეს დილას დამიმტკიცა ეს ყოველი... იმედი გქონდეს, იმედი!... ან რისთვის დაგვარგოთ უსარგებლო ჯ ტუფილ ჩივილ-ზედ ძვირფასი დრო, რომელიც იმას გვანუჭა?... სამი დღე ბედნიერებისა, აღტაცებისა, ნეტარებისა.. ისეკ მიუვარსარ, ისეკ!—

ბესომიერი მესვეოდა სისარულით დამთვრალი.

—ოო, მარიონ! რა ტკბილს სჯერავთ შემომქმნის შენი სმას! ცა მიგზავნის ანგელოზსა!.. აქეთ, ახლავს ჩემს გულთან! ღმერთმა გავურთოსო, ჩემის ტანჯვის შემამსუბუქებელი!.. იქნება, მართლაც მარიონ, მე არ ვიყო მართალი კარდინალთან, მაგრამ მე ამდენი ვეწამე.. ექვსი წელიწადი—ექვსი საუკუნეა ამ კედლებზე! მე თვითონ ვარ დამნაშავე ამაში ჯ განაოხ ჩემს სულელობაზედ.... რაც უნდა მოხდოდა ფრანცისა. ქეწყანას... მე აღარა მინდარა... ცოტა ჭკერი, თავისუფლება ჯ შენი განუმორებლობა—ესენი შეუფოვა სიტყვებზედ განსატოკებულ ჩემს ღოტრინგიაში. სასასლეზედ ჯ სალსზედ მომორებული, ეს არის ყოველი, რაცდა მსურს სიცოცხლისაგან!—

—მე შენს სურვილს მოვასხენებ კარდინალსა, ჩემო მეგობარო. იმედი გქონდეს..

რამდენიმე წაძი სისარულისა სჯეძო არის, რომ დაავიწყოვს კაჭსა გრძელნი წელიწადნი ტანჯვისა ჯ უბედურებისა. ეს დიდი სიკეთეა განგებულებისა.—ბესომიერს აღარ ახსომდა თავისი გაგლიფი ტანჯვა. კელი კელში ჩადებული, თვალი თვალში გაურიფი, ის ჭხკდებოდა ჩემის ხასკით, იმას ბედნიერად მაახნდა თავი.—

იმ დღესვე მოვიდნენ სანასკად ბესომიერის სიმამრი ჯ ცოლის მძა, რომლებსთვისაც მიეცა მინისტრს ნება მხოლოდ სადამოდინ.

ჩუქს ერთთ ვჭსჭამეთ სადილი მსიარულად. ოცჯერ მეტი დავლიეთ სადღეგრძელო კარდინალისა. კვონებ ვინც ყურს გვიგდებდა. შტერდებოდა ჩუქსნის სიყვარულით იმისდაძი. ბესომიერი აწავის აღაზარაგებდა ცუდსა იმასზედ.—საღამოზედ სიმამრი ჯ ცოლის მძა გამოქსალმნენ.

—გეფიცები, უთხრა პირველმა, რა მე შემომხუდა: ამ ფასით მეც სისარულით ჩავკადებოდი ექვსი წელიწადი ბასტილიაში!—

—მგონია!.., ავი არც მე ვჩივი! უზახუსა მარშალმა.

სამ დღეს უკან მეც გამოველ ბასტილიიდან, რა დაუტყვე ბესო-

მზიურს ტკბილი მოგონება ჰქონდა. მაგრამ, ჯერ, ის განთავს-
უფლდა მსოფლიო კარდინალის სისკდილის შემდეგ. საშუალებად
დაიბრუნა მარტო, უკვე ღონე გამოღებული სასიკვდილოს სწეულ-
ბისაგან.

ნაწილი მეხუთე

რა ბასტილიდგან მოკლეს შინა, შევიტყუე, რომ ბევრი მოხუცი-
უნენ ჩემს სანახავად: ჯერ ნინო, შემდეგ კორნელი, რომელსაც მო-
ეტანა ჩემთვის ტაქტის ბილეთი პირველად წარმოდგინების იმის
ტრაგედიისა. იმათ გარდა სამჯერ მოხუციყო ვიღაც ნემენცების
გნიაზი, რომელიც თურმე ესლაც ბაღში შეღოდა.

მე გავეშურე ბაღში ღენახე... გამოიცანით გინა?... ჩემი ავანგ-
ების ბელადი აღზიის მთისა. დიდს მშვენიერს ტანისამოსში, ჯოხით
ტელში ოქროს, დიდისი თავითა, ის დასკინობდა სეივანში. მე სინ-
არულით მიუშვირე ჩემს დიდხულოვან უნტერვალს ღოგები საცაცნელათა
მოკლე იყო იმისი ისტორია.

შეწუხებული შევიცანის მმართველობის დევნით. იმას გაველა
სამოგარი თავის კრებისათვის ღ სელი ადო მათგან. ესლა ზარეში
მოხუციყო საცხორებლად, როგორც ზატიოსანი გნიაზი. იმან სიას-
მოგებით მოიგონა ჩემი ყოფნა მღვიმეში, მგზავსება ჩემი იმის
იზოლაციისთან, ღ ჩემი მღერა. ერთის სიტუკით ის ემზადებოდა გან-
ნიერად გამტეხლად სიყვარულში. რასაკერეღია, რაკი შეიტყო იმან,
რომ მე მარონ დელორში ვარ ღ ექვსი ათასის თუმნის საჩუქარი
მივიღე იმისაგან, იმას იმედი ჰქონდა, რომ მე უარს ვერ ვეტყოდი
ცოლ ქრმოებაში. — მართლა მე ძნელს მდგომარეობაში ვიყავ, როგ-
ორც სეივანის ბოლოს დავინახე სსკა მომავალი სტუმარი.

— ს, შექვეყიკე მე: თქუნა ბძანდებით მარგარო სენმარს!

— მე გასლავარ თქუქსის სამსახურში, მიზახუნა გვარდიის კაპიტან-
მა, რა მავოცა კელხედ. მომიტეკეთ, რომ ნება დაუკითხავთ გაიხე-
ლი; მაგრამ უნდა ბევრი რამ მოგახსენო.

— მართლა? საიდუმლო რამ? გვკითხე მე.

—სკას მომტემით? გჭკითხე პელადას ჯ გაჩვენე იმას პადის ბო-
ლოში ოთასი, სადაც შეეძლო მოეცადა ჩუქნოვს.

უნტერვალდი იქით გაბრუნდა—ტსვირ ჩამოშვებული.

—ეგ ვინ არის?—იკითხა სენ მარსმა.

—სემენტების გრაფი თუ კინაზი.—

—მგონია, შეჭყვარებისა მგას?

—მეც ეგრე მგონია.

—უჰ! მარტო ეგ არ არის! წაიბუტბუტა სენმარსმა ოხვრით.

—რას ნიშნავს თქუნი სიტყვები? გჭკითხე მე.

—ეს ნიშნავს, რომ მეც მიყვარსა გონება შემოვით!

—რას მოიგონე!

—გეფიცები პატრონებს, მე ესლაც განგებ მოკვლ თქუნიანს,
რომ გამოგიცხადო ეს მტანჯველი ცეცხლი... მაგრამ ნუ გაჯავრდ-
ები! ღუთის გულისთვის მომისმინე!.. მე პირველად გნახე კარდინა-
ლთან, ჯ იმ დღიდან თქუნი საოცარი სახე გულში შემჩნა! იმ
დროიდან თქუნი გეკუთვნიხს ყოველი ჩემი ფიქრი დღითა, ყოვე-
ლი ჩემი სიზმარი ღამითა... ასე, რომ მე თვით კარდინალი შევაწ-
უსე თქუნი სახელის სათქმელათა... 'დიდსანს მიმალადა სხუა ჯ
სხუა მიხეცებოდა; ბოლოს იმან მითხრა თქუნი სახელი ერთის
პირობით, რომ არ ვიარებოდე თქუნიანს.

—ოჰო! რას მიხეცითა?

—არ მამტემით?

—დამშვიდებული ბრძანებოდე მაგაზედ. ნურას დამიმალათ.

—უფროსილდო, გენრი, მითხრა კარდინალმა: მარიონ დელორ-
მი საშიში სიჩინოზია; მე არასოდეს არ მივიღებდი იმას ჩემს
სახლში, თუ რომ პოლიტიკაში გარეული იყოხა.—

—ოო, რა ცრუ არის!.. გთხოვ, კმარკიზო არა დაიჯეროთ რა
იმის ნათქვამისაგან.

—რასაუბრებოდა! მითხრა იმან: მე ვიცნობ რაც კაცია ისა!

—თუ იცნობ, ეგ უფრო მეტი მიხეზი, რომ გეშინოდესთ ჯ
არ დაარღვიო იმისი აღკრძალვა.

—იმის აკრძალვა,... მე ვარღვევ იმის დღეს დავარღვევ სვალ ჯ
მუდამ დავარღვევ! შეჭყვირა იმან აგზნებით.

—დმერთო ჩემო! მამ აკრძალული ნაყოფი გეყვარება?

— ჰსწორეთ გერკა, ვარსკვლავო! მეტადრე მაშინ, როდესაც აკრძალულს ნაყოფს ჰქვია — მარიონ დელორმი. —

— თქვენ აშვარტავენებს მიმატებთ, მარკოზო... მაგრამ მე არა ვხედავ ჰქია მიზეზით ინება კრდინაღმა... ეგ მეტად კადნიერება იმის მხრით... ესლა მეც იმის მტრების რიგში ჩავდები... დღეს ინებეთ, მარკოზო, ჩემთან სადილო. —

— სრული თანახმა ვარ; თქვენ ღირსი ხართ თავუანისტებისა და მეც თავუანსა გცემთ... —

— ნელა... ხუ ეჩქარები... წაბრძნდით ვატარა ხანს ნემენცების კინაზი გართეთ, მანამ მე თავს გაგიკეთებ. —

სადილს უკან ისევ ჩამოყვლით ბაღში. ვატარა ხანს უკან შევამჩნიე, რომ უნტერვალდი ჩუქნთან აღარ იყო; მე უველგან ვათვლიერე, უველგან კაძებინე ბაღში, მაგრამ თითქმის დღა მიწამ ჩაუღმა ა. შემოფოტუბული ამით, მე ვჭკითხე სენმარსსა, რა ღამარავა ჰქონდათ იმათ ბაღას ოთახში წელან.

— იმან მეითსა, მარიონი გიყვარსო?

— მე სრულებით ჰგუთ მიმდის მეტი იმის სიყვარულით, უზახუსე მე; შემდეგ ურადლებით აძველო იმან თვალი თავით ფესმდინ, ამოიხსრა და გაჩუმიდა. — ის იყო სადილსედაც მიგვიწვიეთ. —

მარკოზმა ბელადის წახლათ ისარგებლა და განმასლა წელანდელი ღამარავი. მაგრამ მე მეშინოდა კარდინაღას აკრძალუბისა, და თუ მართლა შექმთრია სენმარსი სიყვარულში ის ბეჭის უსიამოვნებას გამომატარებდა ამის გამო. — მე ვცდილობდა დამეყრუებინა გრძნობა, რომელიც მიმიზადებდა ამ უმაწვილთან. ამასთანვე მე ორა იმოდენი ვიყავ: როგორ შეიძლებოდა იმედი მქონოდა იმას დადგრომაღამაზე.

— გამიგონეთ მარკოზო, ჰსჯობს საქმესედა მოკლავარავით, უთხარ მე: დიდისნია, რაც ვარაუში ჰსცხორებთ?

— მაიმეკის სიკვდილის დროადგან, აგერ ოთხი წელიწადია. —

— სად მოკვდა მამა თქვენნი?

— ლოტარინგიაში, ჩუქნ ქელს ოკენის ციხეში.

მე აღრევე ვიცოდი, რომ ეს იქნებოდა იმისი ვახუსი, მაგრამ მაინც იმის თქმასედა შევერთი.

— თუ რომ დაიჯერებთ ჩემს რჩევასა მარკოზო, ჰსჯობს დღეად-

განზე გავწეოთ ჩუქნის ვიკელი წასვლა მოსვლა. მაღიან ძეგლია ჩუქნისთვის დაუმოწმებელია კარდინალისა. იმის ნების აუხრულება მოგატყუებთ თქვენ იმის მფარველობას, ღ მე ის დამიწეებს განდევნას.

მე ვნახე რომ სენმარსი შევსწუხდა; იმას თვალში ცრემლმა უბრწყინა.

— პარიონ! მითხრა იმან, რა წამავლა გელში ღ მიწეო გოცნა: მომისოვე ხიცოცხლე. რაც ძარღვებში სისხლი მიდგას, ღ იმედს ნუ მართებ! შენ უნდა მეკუთვნიდე მაშინაც, თუგინდ მთელი ქვეყანა უარსედ იყოს... თუ რომ მაგისტრის სავსირო იქნება ქვეყნის გადმოხრუნება, მე გადმოგახრუნებ ქვეყნისა... კარდინალს არ შეუძლიან უარი მითხრას.. ან იმის უარს მე რას დავდე! იმას რა უფლება აქვს ჩემსედ!—მე ის არ მიეყარს, არა თუ არ მიეყარს, მე ის მეკვარება, მძულს.—

მე მიეყარს მხოლდ დედა ჭეში. ამან ცრემლითა მთხოვა მე ნება მივეცე კარდინალსა ისრუნოს ჩემი ბედისთვის.— ჩემი უარის თქმა, დედა ჩემს ნადევლს მოუმატებდა. კარდინალმა ამამდლა უღაბსად, მე თუთონ მცხეკნიან ჩემის უდროოთ გაბედნიერებისა.— კარდინალმა განკებ მიმაჩემა მეფესა, რომ ჩემით იმან შეიტყოს ეყოლა ჩემი ჭაზრი ლუდოვიკისა... მე ჯერ კარდინალი არ მენასა, რომ ვიცნობდი მაგის შავს საქმეებს. მაგის უღუთო სხსიათსა. . ოთხის წლის წინათ, მაინჩემის ხიცოცხლის დროს, მონმარანსი მოვიდა ლოტარინგიაში, ნახა მამა ჩემი ჩუქნის ძველს ციქში. იმან უამბო მამაჩემს ღ მეც უფრს უბედობი, კარდინალის განზრახულება— დამციროს ფრანციის აზნაურობა ღ ასოცვირებს იმით, ვინც იმის წინ ურჩიაო.— მონმარანსის სიკვდილმა სომ უფრო გამიანხსლა რიშელიეზედ გული.— დედი ჩემის— ცრემლმა დამახლოვა მე იმას, როგორც შორეულს ნათესავსა.— მაგრამ მე არასოდეს არ შევრაცხ თავს, არც უმადურად, არც ორგულათ, თუ რომ რადებე შეკადგენ ზღანსა— განგათავისუფლო სახემწიფო მაკ კაცისაგან??? მე ღ ჩემს მეგობარს ოგუსტ დეტუს შეგვიდგენია კადეტ მაგის გამო ჭაზრი.

— მოწყალეო დიქტორ! სისხლი მიუინდება ძარღვებში შიშისგან... ხად დაახლოვებულ ხარ, ხად გაგიცნია დეტუს?

— ჩუბნ სასწავლებელში ერთათ ვიყავით; იქ გავიცანით ერთმანეთი, იქ დაუმეგობრდით. მე გიცოდი, მარიონ, რომ შენ იმას იცნობ; მე არ დამიძალაშ იმისთვის, რომ შენ მიყვარხარ. — იმან მიქო შენი თავი, შენი ქტეკა, ღ ისიც მოუმატა, რომ დედოფალი ღ გერცოდინის დეშეკრუნი ზიწველნი მეგობრებია შენიო. —

— მე მადლობას მოკასხსენებ იმას ქებისათვის, მაგრამ მარკიზო ნუ ენდობი იმის რჩევას: კარდინალს არა ეძლება რა.

— ნუ ჭსწუხდები მაგაზედ.. დეტუ ჭკვიანი თავია, ღ მე იმისი გელი ვარ. — მე ჩემი ქარიანობა შევართე იმის სიბრძნის მფარველობას ქვეშ. — რამდენიც მე უზრუნველბას ღ მსუბუქებს დავიწყო იმდენი უკეთესია მარიონ. ყველას თვალში, თავის კარცხნის მეტი ღ გამყოფილების მეტი სხუა ფიქრი არა მიდევსა მე თავში. — მეფე მიუწერებს მე როგორც კარდინალისაგან მიერთმეულს სათამაშოსა... მე იმისი გასართობელი ღ მასხარა ვარ... კარდინალს უხარია ესა. — იმას ძალიან ეშინოდა ლუიზა ლაჟაეტისა, რომ ზატარა ქალმა მეფე არ დაიზუქას, ღ საცოდავი ქალი იმის ჩემის ცდილობით ჩააბეს მონასტერში... რას იტყვი მარიონ, უნდა ზატივი ვტე კეთილ შობილ მინისტრსა? — უნდა დავკომოჩილო იმის ბძანებასა ღ არა გნასო სოღმე შენა?... როგორ არა!.. სელა მარიონ, შენც უნდა გამიყო სავარული ღ დავანებოთ თავი კარდინალსა. იმის სასელს არც კი ასხსენებენ ზატიოსანს საზოგადოებაში. —

— არა არა, ჩემო მეგობარო! ეგ უცხო ოცნებაა, მაგრამ აუხდენელია ჩემთვის. მე არ შემიძლიან ვერწმუნო თქუქსნს დადგომილება; თქუქსნ ჭსტსოვრებით ლუვრში; იქ ბეკრი მისაზიდავნი არიან, იმით წინ მე უძლეური ვიქნები, ღ თვითონ თქუქსნც თავი ვერ შეინასამთ... ესელა მართალია გარწმუნებთ, მაგრამ მოვა დრო, როცა თქუქსნ სელს აიღებთ ჩემზედ ღ სხვას დაუწეებ დევნას. მე მამინ ნაღველი მომკლამს. მე ვერ ავიტან მაგას.

— შენ უნდა გიორგულო, მარიონ? შენ? — არასოდეს... მთელს სხასსელში ერთი ქალიც არ აზოგება, რომელიც შენათა ღირდეს!.

— არა, ტყუილათ ნუ იტყენ თავსა დამარწმუნო მაგაში, უთხარი ამ: შენ ყოველთვის სხასსელში იქნები, მართალიც რომ იყო ცამდინ, ყოველი ფიქრიც რომ ჩემკენ. მოგიფრინამდეს იქ მყოფსა, მე მაინც არ დავიჯერებ ნათქვამს, მე უნდა ყველას თვალთა ვხედავდე, მე

უნდა უფროთ შესმოდეს.—

—მაშ იცინა, მარიონ: მე ჯვარს დავიწერ შენზედ!

ამ თქმაზედ გამოუთქმელმა ჟრუანტელმა დამიარა ტანში ჭმრელებსა დელვამ ამჩქროლა გული. ეს მშვენიერი ემაწვილი კაცი, დიდის კვარისა, სავარელი მეფისა, ჩემზედ ჯვარის წერას აზიარებს!

მე გუზედ გული დავიდე ჭ უთხარ.

—გენრი! რას მეუბნები?

— ჯო, მარიონ, გიმეორებ: რომ დავიწერ შენზედ ჯვარსა, შენის ეჭვის განსაქარებულად, შენს დასაშვიდებულად ჭ იმიტომ, რომ დარწმუნდე ჩემს უცვალებელ სიყვარულში!

მე პირველად სისარულმა დამათრო. გული ჩემი ამისო ნეტარებითა; მაგრამ უეცრად ღრუბელი გადამეფარა თვალებზედ, მე შევთოლდი ძვლებამდინ: როგორ გადავაბა ამისთანა ემაწვილის სიცოცხლე ჩემს შერცხვინილს სიცოცხლესთან... როგორ შეუძლიან ნამძასს მარიონსა გახდეს კანონიერი ცოლი მარკიზ-სენმარსისა?... არა, არა!. ერთმა ემაწვილ კაცმაღ დაიხრჩო თავი, როცა იმან შეიტყო ჩემი სახელი; ის ჯვარ დავწერილიც არ იყო, მაგრამ უნამუსოთან ცხოვრებას სიკვდილი ირჩია... ამ ფიქრზედ გულიდგან ამომკარდა განსაგლეჯი ამოხგნა, მე მივიფარე გელები პირზედ ჭ ვიწვე ტირილი. —

—რა იყო, მარიონ? ვინ გაწეინა ეგრე? მგონებდა მონაწილეობით შემოფოთებული ჭაბუკი.

—მე ღირსი არა ვარ შენი!.. თავა დამანებე, ნუ ჭგლეჯ ჩემს გულს კეთილშობილურის განზრახულებით.

—გაჩუმიდი, თუ დმერთი გწამს, მითხრა იმან: მე ვიცი რაზედაც ამბობ, მე ვეფლა შეტულობილი მაქვს, ვეფლა გაგებული მაქვს... შენა გეოლის სავარლები!... ჭკვიანი კაცი წარსულს არ გამოუდგება.... რას დავდექ მე შენ ძველს სიყვარულსა, თუ რომ დამპირდები ესლა ერთგული იყო?

—გენრი, გამიგონე... მე მდაბლის, კაცის შვილი ვარ, ნათლისგან მოყვასილი პარიჟში სამადლოთ!—..

—ეგ მე რას დამიშლის!.. განა მე შენში ჩამომავლობას ვეძებ... არა, არა..., მე შენში მიყვარს ჭკუა, მშვენიერება, კეკლუცობა....

—დამადადე... მარკიზო, დამადადე! ჩემი აღვიარება ჭერ არ გამითავებია: პირველად დებაროს სავარელი გიყავ: ეს გაგრძელდა სამი

წელიწადი; ღებარო შევცვალე ბეომპიერით; ამის შემდეგ...

— გახუმი, მარიონ, გახუმი! გეუბნები გაკლდი ჩემთვის არ
არსებობს; მე შეკუთნის მხოლოდ დღევანდელა...

— გენრი! ზატიონსება ღ მოვალეობა იძულებულ შეოფენ განკაგ-
რძელა: ერთი სწული მხატვარი შეიქმნა თავის თავის მკვლედი
ჩემის გულისთვის. იმისთვისაც ციხეში მე ვიყავ, მაგრამ ჩემი გაკლ-
დის ისტორიამ ისე მოჭსწვევია გული, რომ იმან სიკვდილი ირჩია
ვიდრე სიცოცხლე ჩემს შესწევნასთან.

— რათ მინდა, რომ მაგაებს მეუბნები. შეუდარებელი მარიონ!
ის უმწველი კაცი გიყი ფოფილა.

— მე იმიტომ გეუბნები ამას, რომ არ მინდა შენი მოტყუება.
ჩემს გულს გიხევენ შიშვლად, რომ იცოდე ვინ არის ის დედაკაცი,
რომელსაც არქმევ შენს ცოლობას... ყოველ დღე შენ გაქვს შიში
შესვდი კაცს, რომლის შეუმოკარი შემთხედულობაც შენ ზგანკალებს
შრისხანებისაგან!

— რა უფოთ. მარიონ! მე მოგჭკვამ იმას ღ მოვიმორებს; მაინც
გთხოვლობ: რაც გინდა მათხრა... კერათი შემირეკე გულს, კერა-
თი ამაღებისე კელს!

— გენრი. ჩემო გენრი, გახუმი!... შენ ჭკუისაგან შემშლი!...
მოიგონე, მე ხომ ბებერი ვარ, მე ხომ რც ღ თხუთმეტის წლისა
ვარ!... შენ ისევ უმწვილ იქნები. მარვიზო, ჩემი თავიკი შემოხილ-
იქნება ჭადარიოთ. მე შევარება გაგაუებით ღ გაგტანჯავიდი ეჭვით,
უგანსხეულად გეუბნები: დავიწყოთ ეს ტვბილი სიზმარი!...

— არა, არა! მე შენი წლოვანება არა მჯერა! კვ უგეთესი თუ
მართლა მაგდენის წლასა ხარ; შენი ხილამაზე წელიწადებისაგან არ
აიშლება; იმათ არა ქონიათ ძალა შენსედ... მე ეგრეთი, როგო-
რიცა ხარ ღ რამდენის ხნისაცა ხარ, მე ეგრეთი მიუვარხარ, აგრეთი
მინდისარ ღ ჩემი ცოლიც გახდება!... ზარკულად ჩუწნ დავმადოთ
ჩუწნი ბედნიერება: როცა მე შევიქნები შემძლებელი ზარი ხასხლე-
ში, მაშინ გამოვაცხადოთ ჩუწნი ქოწწინება. მე მინდა შენსედს
გელში იმდენი ძალა, რომ გებრძოლო მთელს ქუწწანასა: ჩემი მო-
ვალეობა აღგამადლო ყველასედ... მარვიზ დესენმარხის ცოლსა მე
ყველას ზატეებს კაცმინება, ამასედ თავდებათ დავიდება.

მე მივარდი იმას ღ მოვესვიე მსურვალებით. ის აღარ მიშკება კელიდგან.

— მშვიდობით, მშვიდობით სვალადინ! უძსდი მას გზიდგან, რა შინისაგან მოგზადო, სიუვარულიაგან დამთვრალი.

მოვიდა დრო ტაატრში წასვლისა. გვჩვენა, რომ ტაატრი სამსე იყო, ეს მეტად ცოტა არის. თითო სკამსა ორადი მაყურებელი ჰყვანდა. რიშელიეს გარდა, მეუე დედოფლიდგან დაწეხული, კონცკი ჟიბესი ბილეთის ფასი ეპოვებოდა, ხუელ იქ იყო. ტრაგედიას ერქვა სიდი. იმისი მთხვეელი ემაწილი ზოეტი გორნელი დაგვტრიალებდა მე ღ ნინონას ღოყასა. — ის გაყვითლებული იყო, რა ჭხადმა ამოდგენა კრ. ებასა; იმას ეგონა, რომ ტრაგედაა არა ღირს წარმოსადგენელად, რომ იმაში არ არის არც ერთი ლექსი არც ერთი სიტყვა საქმელაი. — მოვდა სენმარნი ჩემს ღოყაში; იმან მოუტორა გელი გორნელსა ღ უთხრა: მე რომ შეგხვდულიყავ უოველთ მეფეთ გელებსა, რაც გი ქვეყანაზედ არიან, მაშინაც ისე ბედნიერი არ ვიქნებოდი, როგორც ესლა შენის გელის მოჭკრითა, რომელმაც დაწერა სიდი.

დაიწყო წარმოდგენა. ყოველნი სმენათ გარდაქნენ; ყოელ ღოყა- ში ცრემლიანს თვალებს იწმენდენ. არც ერთს ზოეტს არ მიუღია იმოდგენა ქება იმოდენი ზატვი, როგორც მიიღო იმ დამეს გორნელიმ- მეთვის ხსლლბამ აღიარა მას თავის დაგვრა ღ მადლობა. სტენა ვარ- დის კონებით ავსეს; ორმა თუ სამმა ქალმა გულის ქინძის თავები ღ ბრასლეტები დაიძრეს ღ ისინი გარდაყარეს სტენასედე, გარდა რომ აღარა ჭქონდათ. — აღარა ჭქონდა გორნელს მოხვეწება ბევრის გამომსახებისგან ჭსტენასედე. ნინონა იყო იმაზედ უფრო აღტაცბა- ში. მე მეგონა, რომ ის დაუფიერებს ზუბლიკასა. «ჩემგან ხართ ეფე- ლანი დავალებულნი, მე ზირველმა გამოვანინე მაგისი ნიჭი; მე წა- ექვე. მე ზირველად ამოვქმეე ეგ ემაწილი კაცი სოფლიდგანა». — შინ რომ მოველ ტაატრიდგან, სურეზამ მომართო დაბეჭდილი წიგნი. მე ხაჩქართ გაკხენ ღ წავიკითხე:

«მომიტვეთ, რომ ისე წამოველ, რომ გერ გამოტყალმეთ; მე მას გერ მოგსერებდი, თუ არ მეჩვენებინა თქუზნთუხ ჩემი ღრმა მწესარება. — მე მივეწარათ იმ დროიდან, როდესაც ზირველად შემხვდით აღზიბის მოეში, ღ გვტრმობ, რომ სამუდამით შევედრე- ბით. მეტად გვიან მივხვდი ეველას, რაც სახსილდა ჩემს იმედებში ჩემს ზარიუში მოხვლასა ჭქონდა მხოლოდ ერთი მიზეზი: მეძვგნა ჭოუზნთუხ ჩემი ხს. ღი, გუელი რ თითქმის მიეფური სიმდიდრე;

მაგრამ თქვენს გარს გასვევით თავების მტეძლები. მე არ შემიძღ-
იან გაუმეტოქდე მაგ ბრწყინვალე, მსკილ განებასს უმაწვილს გაც-
სა, რომელსაც კბრთობს ნარსარებათ უჭერდით კელსა ხადილს უგან.
ჩემი თხოვნა გეპყნებოდათ თქვენს უგურურად.

მშვიდობით. თქვენსმა გრძნეულმა სასემ მომაგონა საუფსოგო
დღენი ჩემას პედნოერებასანი... სუ გაციენებო ჩემს ოცნებაზედ,
ჩემს უგურურებაზედ. მე კვრასოდეს გელარა მნასამ ჭ ამისთვის უფ-
რო უბედურათა გესხამ ჩემს თავსა!

თქვენნი დავიუწყარი უნტერვალდი.

საწყალი უნტერვალდი; მე გუელით შეგვსწუხდი იმაზედ; მაგრამ
განა უნდა გამხდარკიევს ბელადის ცოლი, — როდესაც სენმარსი მთხო-
ულობდა? მე ჩქარა დამავიწყდა ბელადიც, იმასი წერილიც. —

მეორეს დღეს ნინონა მოვიდა ჩემთან. მე იმასარა დაუძლეა.
იმან მითხრა, რომ დიდს ხუფელობას ჩავიდენ, თუ რომ უარს ვეტ-
უვი სენმარსისა ვვარის წყარზედ. ის იმ დღეს იქ დარჩა, რომ გაცე-
ნო სენმარსი. სასკვარ ხათიან უგან მარგიზაც შემოვიდა.

ამან გვითხრა, რომ მეივე ჭნორდება მას თავის ჰირას ფარეშათ
გასადოს ჩქარა — აი სიამართლე კარდინალისა! მე არ გეუბნებოდი,
მარიონ, რომ ის ეველას ჩავიდენს ჩემს სასამაღლებლად. მაგრამ ის
ამას ამიტომი შერება. რომ ჭხტულს მეუფის საყვარლები-ქალები:

მეივე, ლუიზას შემდეგ, თვალებს უთამაშებს ოტქორის ქაღსა; ამას
კარდინალიც ეკურეურება, მაგრამ ეს ქალი ცხადად აჩვენებს მას
თავის ძუღვილებასა. იცით რა მოხდა ამ ქაღსა ჭ მეივეს შორის? —

ეითელ სადამოზედ ამ ქაღმა მოაჭორა რაღებიც კარდინალზედ.
მეივემ უთხრა, რომ მე მივწერ მატეებს კარდინალსა ჭ მასან ნას-
ამ, რა საუხმესაც ის მოგიმზადებო. —

მართლა შევიდა მეივე კახინეტში, დაწერა წიგნი, დაბეჭდა ჭ გა-
მოიტანა. — ქალი მიკარდა მეივეს, გამოგლიჯა კელიდგან წიგნი; ჭ
გაქცა. მეივე გამოუდგა, დაიჭირა, უნდა, რ ამ წართობს წიგნი; მა-
გრამ ამ ქაღმა მარდად ჩავიდო წიგნი გულის ჰირში — ძირს, ჭ
ეუბნება ბორტის ღიმილით:

— ახა ესლა ამომართვიო! ჩვენნი უშიმარი მეივე თვალებს ძირს
ისრის, წითლდება, ჭხტვებისა. აქეთ იქიდგან აქვებენ მეივეს, რომ
ჭხტადოს წიგნის ამომართვეთ აუდგომელას სადგურადგან. ქალი ელ-

ის იმის გამგეობას, მაგრამ ტყუილად... მაგრამ, აი, მეფემ წა-
გლა მას ორივე გელში ერთის გელთ, შიშვესა ბუსართან, ჩამოსა
დ... გაიოცანით აბა?

— იმას სამი ერთი გელა თავისუფალი აქვს? უთხრა ნინოზი.

— დიდ თავისუფალი აქვს.

— მაშ იმ ხელთ ამოართმევს წიგნს გულისდგან.

— როგორ არა!... თავისუფლის ხელთ იღებს მეფე მამას, უფ-
როს გულში ქაღსა და მამათ არმევს იქიდგან წიგნსა.

— ოჲ, ოჲ, ეგ მეტის მეტია! ეგ რა კაცია! შეევირა ნინოზი.

— ჩემის ფიქრით, ურავა სხვათი არა აქვს მეფეს, ჭნთქვა სენ.
მარხმა: სხსლუ ხამისა ღამისი ქაღებითა. მეტად ფიცხა დიდებულებს
ბევრს ამბავს მოხდენდა....

— იქნება სხვებმა იმის მსგებლებმა არ მიტანეს მეფეს მორცხო-
ბაში, უთხარი მე.

— შეიძლება. მართონ, მაგრამ ის ტურფანი ჩემთვის სანაშენი
არ არიან, არა თუ იმიტომ, რომ მეც ჩემს სემწიფეს გემწავსებო-
დე, ღმერთმა დამიფაროს მაგ უბედურებიდან, არამედ იმიტომ
რომ მე უკვე მიუვარს და მიუვარს სამუდამოდ. —

იმას მე გარდამოყარა საზერწკლები აღმსრუტის თვლებისა;
ამასთანავე, განაგრძელა მარჯიშმა: მე რომ სხსლუში დაუწყე ვისმეს
დენა, მეფე მოეღს დღეს მიქადაგებს და იმისი დარბაზს ეოკელ
სიამოვნებას დამავიწყებს. — უმისოთაც მოხერხებულა ვარ მე იმი
საგან. —

ამ გვარად ეოკელ დღე მოდიოდა ჩემთან სენმარსი და უბედობა
როგორც მარტია. ნინოზს ძლიან მოეწონდა ისა და მიიხრძა:

— შეხი მარჯიში უცხო რამ არის, მაგრამ ქართლი უნდა იყოს
გაუფრთხილდი. გონიერათ მოიქეცი და საშაშროკებაში ნუ ჩაგდებ
შენს მომავალს ბედსა. ამ გვარს შემთხვეულებაში, უსიამოვნობა
არ იქნება მოხმარო ცოცხა ეშაგობა. ის გთხოვს ჯვარის წერას;
შირველად უარსედ იყავ და მშინ წარმოხტე თანხმობა, როდესაც
იმისი აღი გაძლიერდეს. შემდეგ ცოლობაშიც მოქცეა ისე, როგორც
ასდეს მიჰყურას: იშვიათი აღერსი ინსანს თავის ფასს.

თვით სიბრძნე წარმოხტე ეს რჩევა.

შირველს ღამურაგში მე მივეცა მარჯიშს ვადა მოხატუქებლად

ჩუქნის ჯვარის წერის გამო რა დღე. რა დღეა დარბა ვადამან. უეცრად მე შევიქენ მოწყენილი, დანადგლიანებული, სენძარსი შეკითხვობა მაზეყსა, მე ვოსრამდი იმის პასუხად. ჰ რადეხატ ბოლოს დღეს მოვიდა ჩემთან თავის ბედას გარდასწავლად, მე მას მინ ჰად დავხვდი. ჩემს მაგიერად ნინოზამ მიიღო იგი.

— მე უნდა გაცნობოთ მამე ამავი: უთხრა იმან მარკიზს: ჩუქნისმა მეგობარმა მარიონამ მთელი ღამე გაათენა ფაქრმა; დღეს დილითვე სამტრიალი მოვიდა ჩემთან ჰ მათხრა მტკიცედ გადაწყვეტილი, რომ უარი უდევს გუნებაში თუქნისზედ ჯვარის წერისა. — თქვენს მეტად სიყვარულს ის კერა ნდობია. ისა ჭიფქრობს, რომ ჩვენი შეეცდება იმას სისარული მწუხარებად ჰ ტანჯვად, რა თავის გულის კერ კნდო, მარიონი დაიმალა ჰ მეტ არ მაცნობა თავისი სასადავი.

როგორც მესადაგრული ისე შეიქნა სენ მარსი საწყალს გული შეუვიწროვდა ამ ამბის გაგებაზედ ჰ ცრემლები მოჰვიდა თვალებში.

რომ უკეთესად დავრწმუნებულ ვიკეთო სენძარს ის გულისთად სიყვარულში, მე ჰ ნინოზამ დავაწყეთ, რომ ის დაეწყებს მას კერეუროსა ჰ აგრძნობინებს, რომ ის მზათ არის ანუგეშის ღამილით ჰ აღგზნებულას შესედულებათ. მაგრამ მწუხარე უმაწვადი კაცა კერტკი ამცნევდა იმის კმეკობასა. ნინოზა ტუელიად ჰკარგამდა ღამილსა, დროსა. — მითომ, ნინოზას შეჭბადა. ჰ სწავლა იმან ჩემი სადგური, ფიციით, რომ სენძარსი არ გასცემს იმას.

მოვიდა მარკიზი ჩემთან. მე კვლარ გაუძლიანდი იმის ცრემლსა ჰ სკეწნასა. დავაწყეთ ჩემთან ჯვარი დაგვიწერა. ჩემის მხრით მოწამენი უნდა ეოფილაყენ მარკარეტა კერემონი ჰ ამისი მეგობარი გალარხო; სოლო სენძარსის მხრით დეარტუ ჰ კრთი გალაც ბარნი, რომელმაც მითხრა, რომ თუ მარკიზს არ დაეწერო, ჰ ადრე იმას ჰსტადხლდა ჩემი განძარსელება, ის სისარულით დაიწერდა ჩემზედ ჯვარსა. მე დაუმაღლე მას ძღვნიხთი იმის სამოც ჰ თხუთმეტის წლიას. — დეტუმ ვალად რაცსა შესებოდა განსხვავებას ჩუქნის წლოვანებისას, ესეც მითომ იმატომ რომ უმეტესად ექო ჩემი სილამსე. მაგრამ, იმას სიტყვით, ჩუქნს მაინც კმდეოდით მრავალს უსიამოვნებას: ჩემი საქმის დედა ძღვანი მკაცრა, დედა კაცი არისო ჰ მეფეტ მოწყალების ჰოვლით არ გადმხედამს ამ ქორწინებასა, რად-

განაც იმას განზრახულება ჰქონდა სენმარს ჟეპარი დაჭრისკენ შინიერება
გონზავრად. —

იმის ქადაგებას ეუწეს მარტო უადგება.

დავაწყოთ, რომ არ უნდა გამოცხადებულ იყო ჩუქნი ქარწინება,
გიდრე სენმარსი არ გამხდარ იყო ისეთი შემდეგები კაცი, რომ კარ-
დინაღისაც არა შინებოდა მას. —

ასეა დედოფალია გი იცოდა ჩუქნი განზრახულება. ის ძალიან
გმადლოილი იყო ამითი და დეტუს შინით მომილოდა იმან; იმისვე
ხელით ებოძებინა მის დიდებულებას ჩემთვის ძვირ ყვანი მსხვილ
მარცვალა მარცვლიტის სეხეური, თავის საკუთარს სამკაულში ამო-
ჩეული. მე ვაგორე ამ ძვირფას საქარწინო საჩუქარსა, რომელიც მი-
ნდოდა გამგებობისა ქარწინებას ღამეს.

ესლა საქმე შევხდვარ ამხედ, რომ გუშოვნა იმისთანა მოძღვარი,
რომლის სიხუმრედაც დარწმუნებული ვყოფილყავით. — ეს არ იყო
ადვილი. ამიტომ რომ თუ შარიფის მოძღვრებს ღუოისა ეშინოდათ,
იმით კარდინაღისა უფრო ეშინოდათ. — მაგრამ ყველგან ოქრო ამარც-
ხებს შიშსაც და სინიღისსაც. ჩუქნი გიზოვნეთ უცნობი სოფლის ძღუ-
დელი, რომელმაც ბეკრი ხანი არ გვაჯანყლა. რა დაგვანოქა საგვრდის
ბაღინოვად, მოგვცა მტრული დარიგება, გაგვრთხა და დაგვწერა ჟეპარი
მოწიებით დამტკიცებული, — ჭწიგნში ჩაწერილი.

ჩუქნი იმას საკმაო ზენცია გაუჩინეთ ამისათვის. —

უარსა გეოფ ადგიწეროთ სენმარსის ატაცება.

იმას ადრევე, ჩემის ხშირად ნახვის გულისთვის, სხვის სასელობითა
ქმნდა ჩახუდი ხსელი და ბაღი ჩემს ბაღთანა. იქიდგან ჩემს ბაღში
ღამე ემუშავებინა და გამოეტანა თხრილი მადაროსავით და შავერეკ-
ინებინა თაღი, ასე რომ იმის ბაღიდგან ჩემსას და ჩემის ბაღიდგან
იმის ბაღში გადავიდოდით იმ ჩუქნის თხრილით. — სენმარსმა, რა ჯ-
ვარი დაიწერა ჩემსად, შემოევანა თავის ხსელში ამ თხრილიდგან.
ჩუქნმა მტრობებმა და მეგობრებმა კარგასანს დაგვატალეს დავმტკიცებ-
რეფავით სეტარებით.

სინონას რჩევა გამომიფრინდა თავიდგან, მე ჭეუა მეფისტეზად
ჩემის ემაწილის ქრმისათვის; ის მიმტკიცებდა სიყვარულსა და მე
დამნაშავედ შევრატხდი თავსა, თუ რომ დამწყო იმისთან გეგულულობა
ამ ტეზილს კავშირში, რომელიც იგუერთს ცისაგან, და რომელიც მშ-

იზღუბდა: განკრძალებიან ღღენი ჩემს ბედნიერებას ჯ ნეტარებასა.

ჰმ! ღუდაკაცის გული ანახოდა: არ შეიცვალა. გამოცდილება ჩუქს ანა იყო: არ გამოგვადგება. როგორც სიყმა-წვილით. ეგრეთვე. სიბერეში ჩუქს ერთნაირად მსუბუქნი ვართ. — თვით გამოქნილი ზრანჭია ქაღი შეიქნება სოფელში ყაწვილივით მინდობილი ჯ უქმად, როდესაც მას შეუფერდება გინძე: სიყვარულთან ანაბრში არ დაიჭირება. მე არ უძლამდი სენძანს ჩემს სიყვარულს; მე დავტროფიდი, დავკანკალებდი, ვაღერებდი. მას, ჯ უსრულებდი ყოველ სურვილს. წელიწად ნასკვარმა განვლო ამ სიტუბაციაში, რომელიც ვეღასთვიან სანატრელი იქნებოდა. —

ესლა გი მკუწს, რომ სენძანსი ისეთის მსურველებით აღარ უნახუბდა ჩემს სიყვარულის; ჩემს ნაწინაბებამ დავკარგე უკვე ძლიერი მოქმედება იმასად; ის გულგრილად წმთებოდა ჩემს კონსერვად; მერმე მოელს კვირასაც ატარებდა სოფელ ღუფრ ზი, მითომ ბევრის საქმისგან. გული მკლავებოდა; მე მოელს დღეს ცრემლით ვატახებდი; მაგრამ როდესაც ჩემს ქმარს დავინახადი მომავალს. მე მსწრაფად ვიწმენდი თვალებს ჯ დიდილით მიგებებოდი. პოლან მივაწიეთ იმ დღემდინ, როდესაც ეჭვი აღარ იყო: სენძანს აღარ უყვარდი. მე ვგრძენ, რომ ჩემი ვარსკვლავი ჩადიოდა ჯ ისეროდა უკანასკნელს სხივსა. — მე გვადე ჩივილი, ყველგან. იმან გამაცხადა მოუთმებლობა, მაშეუყუბდა მეტს მოთხოვნილებაში ჯ ორა კვირა თვალთ აღარ დაქრანა. სად მექებნა? მე სახანჯში ვერ მივაღოდი, ამისთვის წაველ ღუტისთან. ცრემლიანის თვალთ შევკვამსთან.

- სიტყვას მძღვეთ, რომ სულ მართალი მითხრა? გვკითხე მე.
- გაძღვე.
- სენძანს აღარ უყვარარ?
- აღარა.
- მაშ სხუა უყვარს?
- მგონია.
- გინა? გვკითხე მე, რა ორის კვლით დავიჭირე მოთხოვარე

გული.

— მარა, გონსაცო.

—ოჲ, ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო!.. ჰსწოროთ იცაი?

—თუ ღმერთი გწამს, დაშვიდდით... საწყალო! მე ადრევე არ შოგასხენი, რომ ბოლო ტირილისა ექნება მკოჩა!... გამსწევდით, მარიონ გამსწევდით!

აჲ დეატუ ცდილობდა არეული სიტყვებით მიგვეხედებინე, რომ ჩუქსნი გაურა საჭიროა ჩემს დასაშვიდებლად ჯ სენძისას ახმაღლებდა. მე წამოვდექი; თვალები მიუღავდნენ, ტუჩები მითრთოდა.

—სენძისას ჩაგაბარათ სკიბი გამოცხადება?

—არა, წაიბურტუტა დეატუმი: მაგრამ მე გვიხრუფლობ გაჩეხართ ადვილი ჯ გონიერი ღონის ძაება.

—გაურა! შექვევრე მე: ცოლქმობიდან გაურა!.. ჯ თქვენს მიბუდით მაგ გვარ წყენასა? თქვენსა გვარით. რომ მივიღებ გაურას ისე, რომ არ ვეცადო ჯავრი ამოვიყარო მკიბი? გამოდით შეცთობილებსაგან... მე ვიცი საიდუმლო თქვენსა ძეგობრასა ჯ გვრთვე თქვენსა: ოგუსტი დეატუ შეერთა.

—თქვენს ჭსდილობთ მინისტრის დაღუპვასედა... ვაჲ სენძისა, ვაჲ თქვენს, ვაჲ ჩემს მეტოქეს!... თქვენ არ იცით ჯავრა, სადამდინ მიახწვიანებთ დედაცხას, როდესაც მას გული გაუღუთილი აქვს, როდესაც მისი ამწარტავანება დათრგუნულია აქსითა! მე განძარტებას ვთხოულობ. ესლავე ვთხოულობ; მე შინ ველი ჩემს ქმარს ესლავე... აცნობეთ იმას! გაბარებული გამოვედ დეტუს სასიდიდან. ერთის საათის შემდეგ სენძისა შემოვიდა ჩემი საწოლში ჯ ჩუქს შორის წამოიჩხნდა საოცარი სახილველი

—მე გიცნობ შენ, მარიონ, მითხრა იმან: შენს მუქარებას არა აქვს არა ვითარი მოქმედება ჩემს ადვიარებასედა... მე სრულებით მამა არ მომიყვანა შენთან, არამედ პატიოსნებამ ჯ სვინიდიმსა. — ჯ იმავე წიბს ის გაბიტყდა ყველაში. იმას უყვარდა პრინტეს გონსაგო ჯ ამისგანაც ის შეუვარებულიყო. მე ცრემლით უხმენდი ამ ღამარავს.

—მხოლოდ გაურა არ იქნა, ჩემო მეგობარო! შექვევრა იმან, რა მიმივრა გულზედა: ოგუსტი მეტად შორს წასულა. შენ ჩემი ცოლი ხარ ჯ ფოველთკის ჩემს ცელად დარჩება მე ემაწვილი კაცი ვარ. სუბტის სახიათისა, ყველა ჩქარა მიმიზიდავს. მაგრამ კერასოდეს კრავინ კერ დამაყვადრებს, რომ მე დავდეგ პატიოსნებისაგან. —

ჩუქნი გუშინი ღუთისგან ჩრის ნაკურთისი; დამშვიდდი; მე არა მ-
ქვს გახსრახულება დაგარდვიო; მხოლოდ გვედრება იყავ კეთილი
დ მოტყუებელი!—

მე გტაროდა დ აღარ ვჭავრობდი.

— მე უგრად მოვეშვედი. განაგრძელა სენმარსმა- პრინცესა გო-
ნაგო— უმაწილია ისევ. დაიჯერებ, კარდინალმა გაბედა... ერთის
სიტყვით მე დაგარდვიო მისი ცდა... იმას უნდოდა შეუძლებელი
გახსდნა ჯვარის წერა მეფისგან დაწეობილი... იმან არა იცისრა
ჩუქნის ჯვარის წერის გამო.

ერთხელ უგრად შეველ რიშელისთან დ იქ გხედამ მარია გონ-
ზაგოზ შიშისგან თერ მისდილსა. ეს ქალი გიჟივით მომკარდა დ
შეკვირვა: „ სენმარს მიმედე, მიშველე! „ მე არ ვიყავ მოცუეუბუდი:
ის კაცი ვი არ არის, ღუთის რისხვას!— რა ვერ გაბედნა წინააღმ-
დეგობა მეფისა, კარდინალს უნდოდა დაეღუპა პრინცესა გონაგო. —
მე გაბედვით უთხარ იმას ეს უშვერი მოქმედება მისი. — ჩემს ალაგს
ვეელნი იქმოდნენ ესრე დ მიიღებდნენ პრინცესასგან მადლობასა..
მაგრამ გუფიცება, მაროარ, მე ვეცდები დავამარცხო ჩემი ეს გრძ-
ნობა!

მე გტაროდა სენმარსთან დ იმის ალერს მითმინებით ვიტან-
დი. —

ამ დროს ნინონა შემოვიდა. მე გუშინვე უთხარ იმას ყოველი
ჩემი ნაღველი; ის მასვედრდა, რომ იმის რჩევაზედ არ მოვიქცეო
პირველთვე. — ნინონას ეცონა, რომ იმან იზოვნა ღონის ძეგსა და-
ბრუნებისა ჩემთვის სენმარსის სიყვარული.

| თქვენს ძალიან აწეინინეთ ჩემს მეგობარს, მარკიზო, უთხრა
მას ნინონამ. ეგ კარგი არ არის, მარკიზო... მე აღარ მივესწარათ...
სხუა არა იუოსრა ძაგის ესლანდელის მდგომარეობის გამო მაინც
უნდა მეტი ყურადღება გქონოდათ. —

სენმარსი შეკრთა. სხესედე სისარული გამოაჩნდა.

— რას მეუბნებით! მართლა ამხავია რამე?

— განა მამ იმედი არა გქონდათ, ადრე ანუ კვიან გამხდარ იყა-
ვით მამა? უთხრა ნინონამ გაბედვით.

— დამერთა! მართლა?

გენრემ დამიხრქა.

გენრიმ დაძინა.

— ჯ შენც აქამდინ არის მეუბნებოდი.... მარიონ, მარიონ! რა მიმალამდი. ზირველად შენ არ უნდა გესაუბრინა ეს ამბავი?

მე სრულყოფით ავირეო ნინონასაგან მოგონებულის ამბით. ის თავლით მიმერებოდა, რომ მეც დავაჰეშმარიტო.

— ჩემო მეგობარო! უთხარ მე ამოხვრით: მე შეშინოდა, რომ ცნობასაც მიიღებდი გულ გრილად. ამიტომ ვერა ვგებდამდი შეთქვა რამ.

— გულ გრილად!.. შეგვიარა სენმარსმა, მაგას როგორ ჭეჭიერობ შე უსმართლოვ! მამობა... ღმერთო!... ნახო შენი გაცოცხლება ჰაწაწია ბავშვი!...

— რომელიც სრულყოფით თქვენს დაგეგმვასებათ, დაუმატა ნინონამ.

— ჯო, ჯ იმისი ზირველი ტიტინი, ალერსი, იმისი ზირველი გონის მე მეუთნ, ის ოო, მომიტყევე ჩემო მარიონ, მითხრა იმან, რა მომეჩვენა აღტაცებით: მე გაწეწინე შენ ჯ მეტადრე ამ მდგომარეობაში!... დასაშეული მამაკ... ღმერთო ჩემო მე სისარულით აღარ მახსოვს... მე ესლავ ამოვიგლეფ გულიდგან გონზაგოს სიუვარულსა. ესლავ გაეჩერა აღსა!.. მარტო შენლა მიუვარსარ მარიონ, ბედნიერი იუავ. გაუფრთხილდი ჩემს შვილს... მე ესლავ სასახლეში წავალ, რომ მეფეს გამოეცნო ჩემი ვაჟის წერა. — გუშინ იმან თავის ზირის ფარეშობა მიბოძა. ესლა ძალიანა მწყალობს! ესლა გარდინალსაც ეშინოდეს ჩემი!.. მშვიდობით, მარიონ. დღეს ხალამოზადვე გნახავთ ერთმანეთსა. —

ის გავიდა.

მე ეელზედ მოვესვყო ნინონას ჯ სისარულითგერიოდ.

ჩვენს ვაჟარს წერა გამოცხადდება! ამას კანონიერად შეიწინარებენ. მე მარვიო სენმარსის ცოლი ვარ! ამჟამტანებით გატარებე ამ წოდებას სასახლეში! — დაუფეკე ჩემს მტრებს თვალებსა. —

ნინონა წავიდა. ბეგლდებოდა, რომ გერის სახლში მელოდა, ჩემს თხრილადგან გაკედი იქა იმ სახლშიც, ჩვენს მოხამსხურენი არავინა გეჟანდა გერისა ჯ თერეზას გარდა, ჯ მხოლოდ ამით იცოდნენ ჩვენსი საიდუმლო სახარელო. ამისათვის სენმარსის სმირად ჩემთან სიარული ღრმად იყო დაფარული უცხოებისაგან.

იქაურ საწოლს — ფანჯრებიცაა ჩქონდა, ხანაღლე ჩამოდიოდა
ხანიდგან, ღ დანაშოენი ოთახები მაგრად იყო დაჯავილი. ერთი დი-
დი კარების გასაღები თხრიდისა მე მქონდა, შეიძლება სენძარსა.

მე კვლავი ჩემს ქმარს დიდხანსა; ზოლოს მომეცა იყვანს სმა
ტაღანში, მე ავიღე სამთელი ღ გავლე კარები, რომ მივგებო-
დი. — მაგრამ მე მშინვე სედიდგან სამთელი გამკარდა ღ გუდადგან
აღმოჩენეს ამოძვარდა: ჩემს წინ სენძარის მაგიერად კარდინალი
იდგა!

— მართონ! შექვეირა იმან გაოცებულმა! ღმერთსა ვთვით, ეს
მოულოდინელი ოინია!

კარდინალი მიმიგვანს კრესდოსთან ღ დამსკა. მე განუძებული,
გაოცებული გიჟე შიშისგან.

— გამოგანე ჩემი ღამათა, დამშვიდდი, მოთხრა იმან, რა დმი-
ჭირა გელი; თუ ღმერთი გწას დამშვიდდი. მაგრამ თუ მარტო
საქმე შენსკდა ეოფილა, გენრი რათა სმარობდა მადგენს საიდუი-
ლებსა. — რასაკერძა, მე შირველად დაუძლე იმან შეთან საარუ-
ლი, ისიც ისე, სუმრობით... ახ, ეგრე რა გავსაღებს, განა მე
ვჭაგრებ? —

— ხად არის გენრი? ვჭეითსე მე; ან თქუწნ როგორ შემოსედიოთ
ამ სასლაში?

— მართლა, ამან უნდა გავაგვიროს შესა. მე უბრძანე სენძარსა
დაჭერა: იმასა ჩქონდა ჟიბუში ეს გასაღები, რომელიც მე მომიტ-
ანეს. —

— თქუწნ გაბედოთ იმისი დაჭერა? თქუწნ!... შექვეირე მე. რა
გტარე მას მაჯაში.

— სუ!.. რა გაჯავრებს! შენ ისევ ისა სარ, რაც იყავ!.. ეოვლო-
ვის ჩქარი გაჯავრებას... იმის დაჭერაში არა არის რა საშიში...

წარმოადგო. მართონ, საგურველი ისტორიაა ესა. — რამდენიმე
ხნის წინათ მე ღ სენძარსი ცოტა გავცხადით. იქადგან მოვიდებო-
ული მაგას უთვალ თვალებდეს. ის დამე სმირად შინ არა წიკს
სოლმე ღ დილით გი ამ სასლადგან გამოდის მუდამ. ჩხედამ, როგ-
ორ გამართული ზოლიცაა მუჯის. მე თვითონ მინდოდა გაძეო რა
ამსაგია. —

მე სხვა ქალსკდა ვჭეიქრობდი, რომელშიაც მეფე მიიღებს მონაწი-

ფეოდალს. მაგრამ მეფემ ესღა შეიტყო მაშენი ჩემის დაშლისა: ეს უმცირესი ქალი დანაშაულისა და ამის მითხრობებს ესღა სენმარსედი არ იქნებოდა. კარგი ზოლიტივა... ისე მოგახდინე ხაქმე, რომ ესღა მეფე ცხელით არის გენისზედ, და დამკლავსა ორი გვირა არ ინახეინოს ისა; მე, კიდეც ვუზიარებდი გემე-გზავსა სენმარსი თავის მამის ძველ ცხეში ოვერის მთაში. მაგრამ ესღა ესენი საჭირო აღარ იქნება... იმისი ღვესა შენთან ისე დიდი ხაქმე აღარ არის...

— როგორ მართა გონსაგონთან? დავატანე მე: იმისთვის მხე-ელი აქა, რომ გვერსა იმ მართა შესვლადი?

— როგორ? შენ გვერსი საიდგან იცა?... განა მართა გონსაგო აქ იარება? მეითსა იფიცლად კარდინაღმა.

მე შევხედე იმას მუდუგარებით.

— შენ ძალიან ცხელი აწეული შექნისარ! მიითხრა კარდინაღმა: მე ხომ არ მინდოდა ამითი მეტქვა, რომ შენ ესღა სხეებსა შეელი... მართლად, ჩემს საიდუმლო ზოლიტიამ მაცნობა, რომ ორი წელიწადია, რაც სენმარსი ამ სახლას მატონია... შენ სხეულებსა შერები! ემაწილი გაცი ორი წელიწადი დაბა... სანძღებსა დაგდებ. თუ შენს ურცხვს თავუჩის მტემლებში ერთი მანტ შეგჩენია ამდენი ხანი.

მე გული ამიშფოთა იმისმა უკანო ღამნაკმა; მე ჩამოუდექ კარდინას წინა. და რა თვალეში უეუტებდი უთხარ:

— როგორც პარველი მანიატრა, რასაუტრველია ნებას ამდევით თქუტს თავსა ძალით მუეარდეთ სხვას სახლშია; მაგრამ რაც უნდა შემძლებელი ბრძანდებოდეთ. ნება არ გემდევით ჩემს წყენისა!

— სივამ ამის კადნიერებას! შექვეირა რიძელიძე.

— ნუ შრომობთ ეგრე სმის მადლებას, უთხარ მე. მე ესღა გაბანილი გარ ძველის ცოდაებისაგან; ესღა ჩემი მატონისება შედგინებულია. და მე კახიუდობ თქუტსგან იმ მატონის ცემას, რომელიც ეუთონის თქუტსგან ყოველ მატონსა დაგატვა — კანონიერ ცოლსა. მე უბევ მარგის სენმარსის ცოლი ვარ!.. უმორჩილესათა ვთხოვ ეს ყოველთვის იქნათ თვალ წინ, როდესაც შეტვსდება ჩემს ერთთ ვოფსა.

— მარგის სენმარსის ცოლი!.. შენ? შექვეირა კარდინაღმა, რა ძრიელ წამაგლო გელში.

— ჰსწოცეთ მე! —

— არ შეიძლება მოგთხოვოთ, მარკიზავ სენმარსო, ოქმები მაც
წოდებისა? მითხრა დაცინვით კარდინალმა.

მე ამოვიღე უუთიდგან ქაღალდი მივეცი კარდინალს, უთხარ:

— წაიკითხეთ!... ეს კოზიო არის ამ ოქმის, რომელიც შენსეულია
წმინდა ჰავლეს ეკლესიის მეტრიკაში. (წიგნა, რომელიც იწერება
ქოწინები და ნათლბება)

იმან წაიკითხა და შემოხედა გარცეხულის და გაცოფიანებულის
სახით.

— რას იტყვით, წმინდაო მამავ! გჟერათ? სავამოთ მიგაწიანო ეგ
ოქმი? — ეგ საიდუმლო მე იმიტომ მოგასხენეთ, რომ მინდა მოუ-
ღო ბოლო თქვენსგან წყენასა. — ამასთანავ მარკიზს სენმარს უნდა
გამოაცხადოს სახალსოდ ეს ჩვენი გავშირი და ჰსთხოვოს თანხმობა
მის დიდებულებასა.

— ძალიან კარგი. — არა გნებამს დაბრძნდეთ ამ სკამზედ, მადამ,
მითხრა კარდინალმა.

— მე ძალიან ვწესვარ, რომ აღარ შეიძლება განვავრძელო თქვენს
ნი ლაზარკი. ესლა დროც აღარ არის თქვენისა აქ დარჩენისა, სა-
დაც არა გქნდათ ნება შემოხელისა —

— გიბრძნებ მამასუსო, მითხრა იმან.

— მოგახსენებ, ამაღამ არ შეიძლება და თუ სკალ კარგს გუნება-
ზედ ვიქნები.....

მე წამოვდექი და მინდოდა გამოხელოვია.

კარდინალმა დამიჭირა კალთა და ისევ დამსო.

— მითხარ, როგორ მოხდა ეს ქოწინება?

— მარკიზ სენმარსმა თვითონა მთხოვა.

— ჰსტყუი!

— რათ მოგატყუებ? გასა შენი მეშინიან.

— იმან არ იცოდა შენი ძეგლი გარდასავალი.

შემტოარი ბმანდებით, მე მთლათ უთხარ ჩემი აღხარება.

— ჰსტყუი, ჰსტყუი! შენ ისარგებლე იმის სიყმაწვილით! შენ
იას არ დაწებდებოდი და იძულებულ ჰყოფდი საქოწინოდ.

— თუ რომ თქვენს ეგრე ჰფიქრობთ, მამ რაღათ მეითხმით? ჰსჯ-
ოხს გავათავოთ ეს ლაზარკი.

— მარიონ, ამჟღახუდ ნუ მეოფე ჩაგება მონასტერში.

— მე, მონასტერში? როგორ გაბედავ?

— მართლაც, ვერ გაბედავ. შენ სომ იცი, რა მშინაში ვარ. ამდ-
ღამე. განაგრძელა იმან: ამ წამსვე მე შემიძლიან ჩავთქვა ჩემი, ე-
პიტანი, სენეცარეა ორის სალდათით კარებზედა დგას. ესლა იმით
რომ უბრძანო ღ წაგაყვანანო დედათ მონასტერში წმინდა ღაზა-
რისა. ამ პარობათ, რომ იგუქინამ ცოცხალი დავმარხო სენაქში,
შენ გგონია, რომ არ დამიჯერებენ? — მე დავწომ იმ ქაღალდსა,
მოვღვევ ერთს ფურცელსა მეტრიკის წიგნიდგანა წმინდა ზაველს
ეკლესიისა; მაშინ სადღა იქნება დამტკიცებელი ოქმი შენის ჯვარის
წერისა? — ვინ გაჭებდამს მომთხოვოს მე ანგარიში, რომ შენ უეცრად
ჩაიფლანე?

მე ძალიან შევშინდა, ესენი ხელ შეიძლება ექსნა კარდინალსა,
მაგრამ არ ვახვეწე იმას ეს შიში —

— ვინ მოვთხოვს ანგარიშს? სენმარსი, უზახუე მე.

— სადა აქვს იმას ძალა?

— სემწიფის მეგობრობაში. —

— მე კვლარ მცნობ მარიონ! შენ უთუოთ ჯვარის წერამ გამოგ-
ილია ჭკუა: განა აქმდინ არ იცნობ მეფესა, ღ არ იცი რა არის
იმისი მეგობრობა? — წოდან არ გითხარ რომ მეფე კიდევ შემოსწუ-
რა სენმარსსა ღ მომცა ნება იმის გაგზავნისა თავის მამის ცისკმა? —
ტუუილათ იმედუფლობ ჩემთან ბრძოლასა. ნუ გამაყვაცებ, მარიონ;
შენის ნებათ დათანხმდი ამ ქორწინების გაუქმებასა.

— არასოდეს!

— გეფიცები ცასა, შენ დაგიმორჩილებ, ანუ ფეხქვეშ გაგზრებს, რა-
გორც გველსა! შეჭევირა კარდინალმა გააფთრებულმა, გარწმენებ არ-
ასოდეს არ გამოცნადდება ჯვარის წერა ჩემის საყვარლის სენმარსისა
უნამუხობთან!

— ეგ უნატიური სიტყვა შენ უნდა დატეხ, კარდინალო.. შენა
სარ მიზეზი ჩემის ჰარველის უნამუხობისა... ღ შენ თვითონ რა
ხარ, რომელიც სსკებს ღაფს ახსამ!.. ეკვლეხის მოძღვარო, გარყვნი-
ლო, ურცხო უნამუხო ურწმუნო, კაცის მკვლელო, სისხლის მსმელო!..
შენა ჭებდამ მიწოდო უნამუხო!.. მე უნამუხომ არ მაგიკარ შენ ახლ-
ობს, ზირველო მინისტრო! ყველა ძალი ვიძრე შენს თავსა!.. რა-

შეაღო უტყუარა მუშტებსა. ხანხანხან ტყეები გასთივრობოდა; თივლები უზიარბდნენ ამოცვივებს თავს პუდიდვან. მაგრამ მე არა დავდივარ ამის მინისხანების ნიშნებს & გავაგრძელებ:

— რას შერება, მოციქულეთა მადლიერ! რატომ არ ეძახი თქვენს ეპიტაფსა, რატომ ბოროტად არ მიუერთ გელებში. რატომ არა მძახისთ მონასტერში... არ მეშინიან თქვენსია!.. ჩემს გელებს ბევრი ხადუმილოა თქვენსია! ბევრი კარგი რამ ვიცი მე თქვენსია!... ასეა მე დავიწყებ მუქარებას ... თუ რომ თქვენს გუნებაში გაიტარებთ ჩემს შეპყრობას, ჩემის ბედის დაფუძვას, ნუღარ გეჩვენებ თქვენს იმედი ჩემის სიხუმიანს & სიფრთხილსა. სვალე ათასი კაცი, მეტი დიდოსულიდგან დაწეობილი შეიტყობს შენს მოქმედებას ჩემს გამოშენს დაზარავს ჩემთან, შენს ურცხვს განზრახულებას. შენს უმადს ნელს ხაქმეს შრინცხვს მართა გონსაგონთან.. გესმის, გონსაგონთან... ჰო, კარდინალო, ყოველი ესა დაიბეჭდება დაწერილებით, ასე უნდა ელებოთ!.. შენ მე მასწავლე, როგორც უნდა ჯვარის ამოყრა! —

შევიდობათ! მეც უნდა ჩემი ღირსი ძეგლა მივიღო სანკადლოთ! მანამ ის მე დამეცოდნა. მე გამოვარდი დია კარებში, გამოვიხურე კარი & გადმოვტყუარე ორჯერ გასაღები კლიტში. მე ჯიბეში ჩაიხრდა გასაღები გათხრის მადლობა. სხაქროთ გავაღე იმის კარებიც & ავარდი ჩემს ბაღში. მე მესმოდა, როგორც კარდინალი ეძახოდა ეპიტაფსა & ძირეფ აზრახულებდა დაკეტილ კარებს. მე შევატყუარი შინა & გავაღვიძე მოხამისხურეები.

თერეზა & თავის ძაშს ეგვრებოდა ქუჩის მხრითა სენმარისის სასლთან. შეიტყობს რა მოხდება აქა. მე გრახენს გავაქვავ ნინონსთან, & თან წავაღე ჩემი საწერი აღსარება. მე გავაღვიძე მეორე საათზედ სიხრდა & მივიხრდი ჩემი აღსარება. იმან შემოძეფა, რომ შენსასთან, მანამ მე ცოცხალი ვიქნები, & გამოვტყუებ ქვეყნად, თუ რომ მე კარდინალი რახუეს ამიტყვს. — დამვიდებული ამით, მე ისევ დავბრუნდი შინა & გელოდი ჩემის შემთხვეულების ბოლახს. — თერეზა & ბუფმანი დიდებს ექვს საათზედ მოვიდნენ შინა საღლის ამბავით: რაე მიხუდიფენენ ისინი სენმარისის სასლთან, ერთი საღლათი რამელებს მივარდნოდა მათ სიტყვებით: გვიპყელეთ, გვიპყელეთ, კაცა კვდებოდა!

კარდინალს სშირათ ავიწეებოდა სოღმე სსეულის ტანჯვა, როდ-

ესეც მას შეიპყრობდა მრისხანება ანუ ჯავრი რისამე, დაწყებულს-
რამ ზოლიცამ ჭსწორე ამბავი მიუტანს, კარდინალმა მოინდომა,
გაეცნო ის საიდუმლო დედაკაცი, ვისაც შეეპყრო სენძარის გუდი-
ამისათვის ჩუმთ, ქვეითი, ნაჯათმეოფარა, დაჭერილი ორის კაცი
მოხუდყოფა შუალამისს სენძარის ხსლში, რომ იმ ქალისთვის მოე-
სწრო და ენასა გინარის.

რა მე შეგვდი საეჭო ხსლში, კარდინალი დაშვიდა და სუძრო-
ბდა, სოლო როდესაც მოულოდნელი ამბავი ჩემის ჯვარის წერის შეიტე-
დაცა მას გულზედ მესივით, მან ვეღარ შეიძგრა თავი და მაჭსა
ო სება თავის მრისხანებას, — რა აღარ ახსოვდა რამეღიეს თავისი ხა-
სუსტე და აჯათმეოფობა, იმ მძეინვარე კვირებს უნდოდა გამოეჩინა
თავისი ბჭალები და გაველიყო. —

რა დიდ ხსეს აწავა ოთახის კარები განაღებთ და რა სხუა გა-
მოხვლიც ვერა ჭზავა, რომ გამოდგომოდა. კარდინალი სახუტით
წაქეუდიყო ზოლზედ და მოხელოდა განკალი, შემინებულს კაპი-
ტან სერყორეს გამოეგდო ერთი ხაღათი კახიქს დასამსუდლად
სამეღებლად. იმ დროს ქუჩაში, შესეგდროდნენ ბუღმანის თავის ქა-
ლით თერესითი, რომელნიც შაევენათ. კარდინალს ეჭვებოდა
გელეფი. იმისი გულის შემოერა სიკვდილს ემზადებოდა. კაპიტანს
რა ვეღარა გაეწერა იმის მოხაბრეებლად. რაგორც მკაბარი. აე-
წვენიებინა ხაღათებისათვის და ჩემს მხასურებასათვის და უნდოდა
გამოეტანა თავის ხასხსლში. —

ოხ, რატომ არ მოგვდა ქვეყნის მოხასკენებლად! მოძრაობას თუ
ცივს ჭერს მოევენათ კარდინალი გრძნობასედა ცხასედეგ.
ის ჩამოესოთ ქუჩაზედ.

— სხდა ვარ მე? კითხა კარდინალმა.

— შინ მიგვევსარ, თქუჩნო უოვლად უხამდედელოესობავ. უხასუსა
კაპიტანმა, იმან მაიღო გელი შუბლზედ და ცდილობდა მოეტახიისა
რა შეემთხვა იმას. მერმე უთხრა კაპიტანს:

— სიტუვა არ ამოიღოთ ამაღამინდელს ამბავსედა. ჩუმთ შემი-
ყვანეთ შინ, საიდუმლოს კიბადგან. — ჯერ ბნელოდა და ამიტომ ვერ
ოცნა ანუ ეური არ უგდია ბუღმანისა და თერესასთვის, კარდინალს
თვითონ უნდოდა წასვლა, მაგრამ მესლები ევეტებოდა: მობავედავის
ხმით მან ჭსოჭავ:

— დაუძახეთ შიონ, მე გული მიწუსდება

და შიორეთ შეუღონდა გული

ნახევარ საათის შემდეგ მანუკიანა კარდინალი თავის სასახლეში და ჩემი მსახურები დაბრუნებულიყვნენ და მომიტანეს ეს ამბავი. —

მეორეს დღესვე გაკარდა ყველგან სმას სენმარსის გაგების სახასწოდებანი, დეტუ შეთანხმებული მოიჭრა ჩემთან.

მე უამბე იმას ყოველი გარდასავალი ჩემი კარდინალთან. —

— მოსულა დრო იმ კაცის დაღუპვისა. თორემ ის ამოგვფენის ყველას ძირიანათ! ჭსოვლა ოგუსტმა. შენ ქმარს მიჭსწერე ყოველივე მე გვებისრულობა მიუტანო მას შენი წიგნი

მე მამინვე მიგვსწერე სენმარსის გუშინდელი ჩემი წესები კარდინალთან. ოგუსტი მამინვე წავიდა იმის ცნებში ოკერის მთებში.

განვლო ორმა გვირამი. ამ დროების განმავლობაში ჩემადინ არ მოახწია არც ვითარება ცნობამ მინისტრსად. ის ვერას გამოაცხადებდა; მეც ჩემის მხრით მივიღე ყოველი სიფრთხილე იმის ეშმაკობის წინააღმდეგად. ბოლოს იმან გამომიგზავნა ბრძანება მივსულიყავი მასთან. მე მასთანვე წავიღე უშიშრად. მე ვვბოვე კარდინალი ლოგინში, ფეხები მარამაღობის თვის ზიცხებში, ანთებულას ბუსრის წინა, ის კანკალებდა სიცივისგან.

მარიონ, მითხრა იმან: შენ უნდა სეინდილის გაწესებდეს: მიზეზი ჩემის ტანჯვისა და ჩემის ავანტურაობისა — ის ამბავია, რომელიც თავსედ გადამაყუღე. —

— ეგ ამბავი მე გამოვიწოდე? მე ვიყავი მიზეზი მატის დაწეებისა?

— შენ უგუნურათ იქცევი, მარიონ! რათ მაჯავრებ და რათ მეოფი იძულებულს იმისთანა სიტყვები გითხრა სოლმე, რომელმაც მერმე მე ვეგანობ? — შენ თითონ იფიქრე, რომ თქუტსს ქორწინებას უნდა გაუკვირებინე. შენ ყოველთვის წინააღმდეგი ხარ ჩემის რჩევისა, მეგობრის რჩევისა,

— თუ ღმერთი წამთ მომარჩინეთ მაგ ფარისკველ კნასა! ჩუტნში მეგობრობა არცა ყოფილა როდისმე და არცა შეიძლება! —

— მარიონ, შენ ისე ხარ ჩემსად დაჩეკული: რომ რაც უნდა სიყუთე გიყუო, შენ სიავკაცეთ გეგონება! ჩემსად რომ ყოფილიყო და მოკიდებული შენი ჯვარის წერის დამტკიცება და კანონიერად შერაცხვა

მე უეჭველად ავასრულებდი. — მაგრამ აქ მე არაფერში, არ ურყევად.
აქ არიან ორნი გვამნი ჩემსედ უარესად გ'ჯავრებული მაგ საქმესედ
მეფე ჭ სენმარის დედა მარშალმა. — მე სომ ვერ დაუშვამდი იმის
დედას მაგ საიდუმლოსა. ის ჩაუვარდა მეფეს ფეს ქვეშ ჭ ქსთხვას
სამართალს ა თავის შვილის შეცთენისათჳს. —

— ეგ თავის დროსად გამოჩნდება კინც შეატანის, უთხარი მე.
მხოლოდ მაგის გამოსაცხადებლად დამიბარეთ თქვენსა?

— მოთმინება გქონდეს... ყველას გაიგებ... მეფე მძისაც მარშალმას
სიტყვა: თქვენ ცოლქმობიდან გაგყრის,
— ენასამთ!

— მაგისგანდა, სენმარს გაუგზავნეთ ბძანება არდაუტეოს თავისი
ალაგი. სადაც არის განძიებული; ჩემის ფიქრითაც ეს ქორწინება
არასა ნიშნამს: სუდი მოისმენს მარშალმას ჩივილსა ჭ ოვით ფაფი
გააუქმებს ფიცსა, ძალათ მიცემულისა გამო უცდელის ჭაბუკისაგან,
იფიქრე შენვე, მარიონ; შენ გერას განწყობ ამ ბრძოლაში; ესლა
ვერ კიდევ დრო გაქვს მოარჩინო შენი თავი შერცხევისაგან. — შენ
მეშუქრებოდა შენ ამბავებს დაეპეტტინებო. — სრული ნება მომიცია
დაწერო ჭ დაბეჭდო; მე ვიცი, რომ ბერს ჭეჟიანს ანეკდოტებს
დაწერო ჩემს გამო, მაგრამ ეგერი ვერ მოუმატებენ ჭეჟის იმით,
ვისაც არა აქვს. ჭ შინცი ისევ მე მომატავენ, როცა საჭირო იქ-
ნება სახემწიფოს დასნა. დაწერე, გაცანი ჩემსედ მტრები... სპა-
ლოსთვის საშიში არ არიან ჭიანჭველები; ორბსა, რომელიც სეცას
დაფრინავს, არ ესმის ჭრიჭინის სმა ბალახეში.... მე მეტინება ჩვენს
ამბავსედ, შენს წინააღმდეგობასედ ჩემთან. — დაუბრუნდეთ ისევ შენს
ქმარსა. რა დიდ ბედნიერებას მოეღი იმისაგან? — გინდა შეიტყო
სხალი ამბავი, რომელიც მოგტეშს ღონესა მაგ კაჭშირის გასწევ-
ტათ? —

— აბა ბრძანეთ, რა სხალი ამბავია?

— ოჰ! შენ ძალიან გულადი სახე გაქვს! ჭ რა დაცინვითი ღამი-
ლი გითამაშებს ტუჩებსედა!

— თქვენ სხალი ამბავი მიბრძანეთ; ჩემი სახის აღწერას ნუ მო-
უწდებით. —

— იცი რა, მარიონ, სენმარს უყვარს პრინცესა გონსაგო ჭ ამა-
საც ის უყვარს. —

— ეგ მე დიდი სხნია ვადა. — მე დარწმუნებული ვარ, რომ ეს
ხივეარული იმას ნიშნავს, ამოუშრება გულადგან, ღის ისევ მე დამჩება. —

— სა! სა! სა! ვისგან შესმის ეგ სიტყვები! მარიონს აცან! — გმად-
ლობ, რომ ავანტურაჲ გაცნ მაცინებ შენის რწმუნებით... პატრივის
მოყვარება გავრძელებს შენ სრულებით, სხვა არაფერი, — მარშალმა
მასწავს თავის სურვილს. პარლამენტი გადაჭრვეკოს იმისაკენ ღ ჩე-
რის თხოვნით ფაფიცი დამტკიცებს თქვენი ჯვარის წერის გაუქმებას,
მაგაჲდ ისე იყავ დაჲრებული, როგორც იმავად, რომ მე კარდი-
ნალი ვარ... აი ნახამ!

— არც ეგგვლის, არც კანონს არ შეუძლიანთ დარღვიონ კანონ-
იერი ქორწინება, თუ რომ მაგაჲდ თანახმანი არ იქნებოდნ ანუ ქმა-
რი ანუ ცოლი. ეს თუ თქვენ არ იცით, მე მტკიცედ ვიცი — უზს-
უსუ მე გულგრილად: მე არ მივცემ ჩემს თანხმობას, სენმარსუდ-
იც დიდად დარწმუნებული ვარ. დაე მარშალმა დაიწყო ჩივილი. მე
მომხადებული ვარ მაგაჲდ. —

ამასთან დაუკარ თავი ღ მოვბრუნდი კარებისაკენ.

— მოიცადე, მარიონ, მე ჯერ სულ არ მოთქვამს შენოჲს. ჩვენ
ასე დამშვიდებით ვლახარკობთ — რომ არა გვადლებსრა გაწვევით
ჩვენნი საუბარა... დაჲე, ჩემო ხეყარკლო — დაჲე. —

რამელემ მარჯვნივ სული გადაეო სტოლისაკენ

— აი ოქმი გულისა, ამას ძირს მოაწერე კელი ღ მე მოგცემ
შენ ათი ათას თუმანს ღ ამ ბრილიანტის საყბეურსა, რომელსაც
ფასია არა აქვს.

ამ სიტყვებთან რამელემ გარდმოსდო დიდმშენიერი საყბეური:

— ეს საყბეური მეფეს ერგო მარშალის ცოლის ელეონორასაკან,
როცა ეს საწვავი მოკლეს. მეფე გთხოვს მიიღო იმისაკან ეს საყბ-
ეური. მე დავითვლა სუთი ათას თუმანსა ღ სენმარსის დედაც სუ-
თი ათასკე. ესლა რაღას იტყვი? — ეს გიმტკიცებს, რომ ჩვენ გვი-
და უღაპარკობთ, უდავიდარბოდ მოვრჩეთ საქმესა, ღ დაუბრუნოთ
სენმარსს თავისეფლებს, არა თუ იმიტომ რომ ის პედნიერი არ
არის შენთანა, არამედ იმიტომ, რომ შენ აგათონ გესმას... ქვეყანა,
შენი გავლილი საქმე... რიგი... პატრონება... ერთის სიტყვით მსხვ-
ერმდებსა წინაშით...

— მე კელს არ მოეწერ, მანისტრო.

— მეონია, როგორც გიცნობ, არაუნდა იყო იმდენი უბუნური, რომ ხშირებს დაგვიწყო ბრძოლა: მე დამარშავს.

— დაგიწევთ, თუ საჭიროება მოითხოვს.

— ეცნოთ, ან არის შენის მხრით, მარიონ?

— ეოს სისულელე.

— მამ გელს ანა ჭიკდუბ ათი ათას — თუმცა და ამ საუბურს, რომელიც ერთი ორათა ღიჟს?

— ხელს ან მოკიდებს.

— ჯო, მართლა, მე დამავიწყდა, წითქვა კარდინალმა, რა შემოსედა დატინების თვლით; შენ რომ სენმარსის პატრონება ბოძით გაისდია, იმსჯელა ხარ დაუზღუნებელი; შენ გჯიჯა იმისი ფიცი! — მაგში მდგომარეობას: შენი ძალა, მარიონ... მართალი ხარ: პარლამენტის და ფაფის გარდასაწყვეტლად საჭიროა თანხმობა ქმრის ანუ ცოლისა.... შენ წიწროვით დაწმუხებელი ხარ, რომ სენმარსი არ გამაყვანებს თანხმობას?

— მანამ მე თვლით ანა გნახამ იმასაცან ნაწერს მაგის გამო. მანამ მე მეკრე და წმუხებელიცა კარ.

— კარგი, მარიონ: ჯერ ჩვენ სასამართლოებს თავი დავანებოთ. წარმოიდგინე, რომ მეფემ მოაკლავ სენმარს თავისი მოწყალება, შე, იმელა, ჩამოართო ჩინები და ყოველი ღირსეულისა და გავლელა მარიონიდან. დავეჩე სენმარსი ამისთანა მდგომარეობაში და სწონე: ანუ ქიქნი ყოველი დაკარგოს იმან, ანუ მარტო შენი თავი შესწიროს რას ჭიჭირობა; რომელს ირჩევს სენმარსი?

ღონე მომელა ამ თქმასე. მინისტრის ხმა ჭკრიდა გულს, თვლები მელმდნენ, მე კატრინობდი უბედურებას.

— შენ გინდა შემაშინო, უფალო მინისტრო!... მაგ მცირეს შეცოდილებითაჲს მეფე ეგრე მეცრად არ დაჭიჭის თავის საყვარელსა.

— რასაკერეღა, მარიონ, შენ სრულებით მართალია, იჭიკობდი, თუ რომ მხოლოდ სენმარსი ღირსი ყოფილიყო მეფის სიყვარულისა თავის საკეთარის სამსახურითა! მაგრამ ის ყოველისფრით ჩემგან არის დაკლებული.

დღეს მე გწავლობ. ჩემო საყვარელა. ისე, უმიჯნოთ, სვალ ის. ეცნოთ ამ წყალობას: აქ რა უსამართლოება არის? წიწროვით ამ გვარ მდგომარეობას სენმარსისა მეფესთან. — და შენ კარგათ იცი.

მარიონ, რომ მეფე როგორც ჩქარა შეივსრებს ვინმეს, ისეც ჩქარა გარდევს, თუ მე. წავსვლას — ანა მგონია, რომ შენმა გონიერებამ ამაზედ უარი ჰქონს. — აიღე, დამიჯერე, ეს სპეციალური სახანაშისათვის თუშის მოცემისა და ეს სპეციალური. — მოაწერე კარგი. — ამ გვარს საჩუქარს დედოფლებიც უარს კერა ჰქონენ.

— შენი საჩუქრები კერასადეს კერ მომატუებენ! უთხარ მე: ანახადეს ანა ვაჟი, რომ საჩუქრებით სენმარსის ცოლადსად მე კელი ავიღო.

მე კიდევ დავაზირე გამოსვლა. —

— მოითმინე, მარიონ. მოითმინე!... რას იტყვი, რომ დამიჯერესა და წამოგიდგინო, სადაც სენმარსი უარს გეოფს შენ?... ის მეტად აფასებს იმდენს მეფის წყალობასა, რომ თანახმა გახდება ესის დღეს დავაგვარს ისინი შენის გულისათვის!

— ანა შეიძლება! ანა მაჩვენე? —

კარდინალმა აიღო მეორე ქაღალდი სტოლიდან.

— დამიჯერე, მარიონ. იფაქრე კარგათ, ჰქმნა იტად მესამელები, ან მინდა შენი ასე ძრეული წყენა; იგმატე მხოლოდ ეჭვი და ნუ მომთხოვ დამტკიცებას.

— ანა, ანა, აჟ მომეტა.

მე გამოვვლიჯე კარდინალს სელიდან ქაღალდი.

— რას შერებს?... რა შეუზღუპია, დმერთო... კარგი, წივილი-სე! — მე სომ ან მინდოდა გამეგლიჯა შენი ფიცის გული... ანა, შეიცვალე სახესად... ან გეუბნებოდი!... სენმარსის კელს სომ ჰხდნობ? —

— დმერთო ჩემო! დმერთო ჩემო! ეს უფთოლობა —

მე ავწიე კელები სეცინადმა, და დავეტი სკამსად, მოვლულის, განგლეჯილის გულით.

სენმარსი ჰხწოდა მეფეს, მუსდსად ჩოქით ითხოვდა მოტეკებს თავის შეცდომილებასად. ჩვენს გავმარში ანა არისრა განონიერო ის მინდობდა თავის თავს მეფე ღუდოვიკსა და არწმუნებდა, რომ მზათა ვარ უარი ჰქონ მავ ქორწინებასად, რომელიც ძალათ არის მომსდარიო. ამ წერაღმა სენმარსი სიცრუეს შეართებდა სიმდაბლესთან, ის არწმუნებდა, რომ მითომ მე ვინარტებლე იმ უმარწილი კაცი ს გამოუტყდლობით, რომ მე არ ვნებდებოდი იმის სიყვარულს, და მი-

თამ ის იძულებული იყო დამორჩილებოდა ჩემს თხოვნას. ჩემს
უინიანობას,

სამკერ გადვიტოს ეს საზოგადო წერილი. გული მივანგალებდა
დ მიფრიალებდა. მე შევინიდე, როგორც მეს დაკრულა. —

— ესაა სომ მოაწერ. მითხრა რიშელიმ შებრალების სმით: საწ-
ულო!... მაგას ვერადებოდა მე დ შენ შენის უკათობით გული მოვალ.

მე მივარდი მას გაბრაზებულია.

— შენ ვინაქთსოვს? შევევირე მე.. ეს ყოველი თვარისეკლობაა, ეს ყო-
ველი შენი საქმეა! ურჯულოა, უხვინდისოვ!... ვინც შენთან დადის,
ვინც შენ გახლავდება, ისინიც ირყენებიან დ ფუტდებიან. შენს
ახლოს ანგელოზიც ეშმაკთ გადაქცევა... მოკეძო გუფხედ!.. მაშეცი
აქ კალამი!

გატოფიანებულმა გელის ცაცხასით მოვწერე დ მიუგავ იმას.

— აი უელსბამი, ძვირფასოლამაზო, აი ესეც ბძანება საზინაში, —
მითხრა რიშელიმ.

— არ მინდა! შენთვის შეინახე ეგ სასიძვრეკილო საჩუქარი! ალა-
დეს ხელს არ გაეიტუტეიანებო მაგითი.. შენგან მე არას მივიღებ, დ
თუ გინდა, მე თვითონ მოგართმევ სასიამოვნო საჩუქარს.

მე ეს უთხარ, იმის თვალბში მყურებულმა, ვბილბის მოტყრო
დ ტურების კანკალით. ბნელი ტუცხლი მერთო თვალბში, ის შეკრთა.

— დაშვიდდი, მარიონ, მითხრა იმან: ყოველნი კაცნი ვართ ნაი-
რნი არიან. საძაგელნი, რეგულნი! მოღალატენი! ღიმილი დატინვის
იმას არა შორდებოდა.

— არა თუ? უთხარ მე განწყეტილის საჩხარით: სენმარსის ტუ-
ლიც, როგორც ბეგრის სხეების, ბუდეა მზაკვრების, მოყვრების,
ხიტრუის; მაგრამ მართა მე არა ვარ მსხვერპლი იმის დაღატობისა...
მე ჩემს ჯავრს ამოვიყრი... სენმარსი, შენი სიხსლი, ადგენს შეთქმას
შენს ჩასადრძობელად! —

— რა ქსთქვი?... რა მიქჩარე? შეგვიარა რიშელიმ დ წამოიჭრა ის
ჯოგინიდგან.

მიშმა დ განცვიფრებამ მოჭსცეს მას ღონე.

— თქვი! თქვი! მარიონ!.. შენ ტყუილს არას იტყვი სოლმე! —
სენმარსი შეთქმას მიდგენს? ისიც ჩემს სიკედილს ეძებს?...

— მონახე კარგათ გვალი ახალის შეთქმულებისა... დაწტერი ყელ-

კბი დამწმენკო... არ შეძენდები? გახედა—დავლა შენი სორცა? ამ დროს ღაქამ შემადლო კარები და წაიქვა:

— მეფის ზირის ფარში გახლავარ! —

კარდინალი გარცხილი უკან შექცდა.

ხენძარსი შემოვიდა სამეფარს ტანისამოხით. რა მე დამანახა, იმან თავი არცეი დაუჭრა კარდინალსა, მაშინვე წამოვიდა ჩემკენ და მომესვია.

— საყვარლო. მარია, ჩემო ცოლო! ძლივს არა გნახე! მეუწეოდა ის: ჩემი ვედრება შეიწინაო მეფემ, დედა ჩემიც დარბილდა და ღირსი თხოულობს ის ჩემსს გაყრას. სეტყვა წვიმათ გარდგეჭვს.. მაგრამ; რას გაყვითლებს ეს?.. აა, მე მივსვლი. უთუოთ კარდინალმა გაცტანჯა? უთუოთ დარბილებს გაძლევდა, ან გეჩინებოდა ჩემსის კაქსირის გაწვეტაყედ? — ძლიან გამაღობთ, თქვენო უფლად მაღალ უხამდვდოეობას. რომ მაგდენს ჯაფასა ქსევით ჩემს გულსითვის. — მაგრამ გოსოკო, დღეის იქით ნულარს აწეენ ჩემს ცოლსა... თვითონ მეფე გიბძნებს ამას. ესლა იმასთან გახლდი, და ნება არცეი მაძნე ტანთ გამომეცვალა... თქვენთან გამომგზავნა...

— კარგი, გამაღობ, უთხრა რიშელი.

მე გარცხილი შევტყეოდი, არ მესმოდა ცხადი იყო ესა თუ სიზმარი. — კარდინალიც დაშვიდდა დღეისაგან.

— მეფემ ძლიან მოწყალებით მიმიღო, განაგრძო ლენძარსმა: იმან თითქმის ბოდიში მომთხოვა ჩემს ძველ ტახტში გასტყეობისათვის; ის თქვენს გაბრლებსთ ამ საქმესა..... კარგი რომ წიგნი მოგწერე მეფეს, და მოკასხე, რომ იმედი მაქვს მამა შეგიქმნა მეოქი; იმან გაიგო ეს ბედნიერება; დედა ჩემი ტიროდა ღმრთიერებისაგან....

მე მივასლოდი კარდინალსა, და უთხარ;

— თქვენს რაებს მეუბნებოდით, უფლო მინისტრო?

— მე არა მიტყავსრა, მიზახესა მან,

— უკაცრათ, მე გთხოვო ჩემს ქმართან განიყორო ის, რასაც წელან მეუბნებოდი.

— რა სჭირდება მოითხოვს... ესთქვით ისე არ იყო, როგორც მეგონა...

ქბოდამდა კარდინალი არეული.

იმან აიღო სტოლიდან ტყეული წერილი სენძარისა და დატყუტნა კელში გულგრილად, მე მას თვალს არ გაშორებდი.

სენძარსი გარცხთით გვიფურებდა სან მე, სან იმას

— წარმოიდგინე, უთხრა იმას კარდინალმა: დარწმუნებული, რომ არც მეფე არც დედა თქუჩსი არ გახდებოდნენ თანამანი თქუჩსის ქორწი ნებაზედ, მე შევრაცხე სხარებელად... ჭა, მე მოვიხმარე პატარა კმაცობა... ან რაღას უბრუნდებით ამ საგანსა? ესაა სომ ყოველივე გათავებულია.

ამ სიტყვების კარდინალმა წახდგა წინ ფეხი ბუხრისაკენ და ჩაგდო წერილი ცეცხლში. მაგრამ მე ელვასავით მივარდი და ამოვგლიჯე ბუხრიდან წერილი, ზოგან უკვე დამწვარი.

— აჰა, წაივითხე! უთხრა მე სენძარსა, რა მაკვირებს მას წერილი.

მე ჩავდექი კარდინალსა და იმის შუა, რომ გადევ არ წავგლიჯა მის კელიდან.

— ესაა ბედიმ ძაღდაობასა? უთხრა მე კარდინალს.

— სამართლანო ცაგ!... წარმოვხატე სენძარსი, გარცხებულია: ეს სომ ტყეილად შედგენილი წერილია! —

— მართლა?... შეგვიკვლე მე შენის კელისთვის ჯოჯოხეთურის კელოვნებით მიუმიზავსებით... ამ კაცის საქმე ხუფ დანაშაულია და ავასაყურია... ამან გამოიჭეკა და დამიფლითა გული... ტეხმის რისთვის? უნდა, რომ დავეჭვებინე შენს დალატობაზედ. მე რეტი დამესხა, მე სიგიჟე მომივებდა, და ჯავრის ამოყრის სურვილმა გამოიწვია გულში... აგრამ ყოველივე ტყეილით მოგახსენე, კარდინალ! ხუფ სიტყუე იყო... შენ ოცჯერ მეტად ჭბეუოდი ჩემს წინ და მე ერთხელ ვცადე შენი მოტყუება.

— რასაკურველია, რასაკურველია! ჭბოქვა რიშელიემ: ჩუჭნ ერთმანეთს ვატყუებდით... ახლა უველზედ კარგი ის იქნება, რომ შევრიგდეთ, დავივიწყოთ ეს ტუტუტობა. მართლა გითხრა, მე თვითონ არ ვიცი რათ გავერიეთ მე და მეფე თქუჩს საქმეში... დედაკაცთან ბრძოლა ტყეილია: ყოველთვის ისინი დაგვამარცხებენ, არა, მართლმ?... სენძარსმა ორჯელ გარდგიითა ის წყეული წერილი. მე ვნახე, როგორ გავეითდა და კანკალმა აიტანა ის; მრისხანებით აემხო მას გული.

— კარდინალი მართლმან ბრძანებს, შეგვიკვირე მე: დავივიწყოთ

ყოველი, მითომ არა თქმულა, მითომ არა ქმნილარა!

ამ თქმასად მე დავაგლე კელი ოქმსა, რომელსედაც კელი მოვაწერე ჩემის ცოლობისაგან სელის აღების გამო, დავუბრუნე და ჩავყარე ბუხარში. —

— ჭო, კერე, მარიონ, მათსრა კარდინალმა: შენც მივბადე მაგის მაგალითს გენრი, და წერილი დაწვი.

— არა, შეგვევირე მე, არა! მაგ წიგნს სრულებით სხვა დანიშნულება აქვს. კვ წიგნი და კიდევ სხვა რაღაცებიც, რომელიც ჩემს კელშია, გამო გვადგება ბოლოს ჩუქნის საერთო უშიშროებისათვის.... გენრი, ნუ დაუბრუნებ წერილს

სენზარსმა დაგვცა წიგნი და ჩაიღო შალურის ჯიბეში. —

— მაშადად, თქვენ რძი გსურსთ? უთხრა კარდინალმა.

— თქვენს ნებას! უთხრა სენზარსმა: რა ვეოფილვარ მე თქვენს კელში? მხოლოდ სათამაშო! თქვენს გქონდათ მხოლოდ ერთი განზრახულება — ჩემი დამდაბლება... ამისთვის უნდა დაგიმადლო? არა მგონია; მე კალი მიქვს შეუღოდე, ამიტომ რომ თქვენს გინდოდეთ მოგვსხოთ, ამოგვეხსნათ თვით უპირობესი სიყვარული ჩემი ცოლისა ჩემადი. — შეიძლება ნასკამდინ. —

გენრიმ დაიხურა ქუდი, გაზრდა კარდინალი თავით ფეხმდინ და ორნივე ერთად გამოვედით —

ერთის მხურის შემდეგ ჩვენს ვისკაით კარტაში, სადაც გველოდა ოგუსტი. ამისმა იქ ჯდომამ არ დამიშალა ამოქონისა ჩემი მწუხარება.

— მომიტყევე, გენრი, მომიტყევე, ვეუბნებოდი მე მას, რა მივეუბრუნე იმის გულსა.

— მარიონ, ჩემო საცოდაო მარიონ! ყოველი შენს აღაგზ გაგებობდა მაგისტანს სამაგელ მსხეში, რომელიც კარდინალმა დაგიგო.. კვ ჩვენთვის მაგალითი იუბს მომავალსათვის. შენ მართალი იუბს ოგუსტი: არასოდეს საიდუმლო არ უნდა უთხრა დედაკაცსა, რაც უნდა შევარდე, რაც უნდა ერთგული იუბს. — ესლა კარდინალი თაგისის ჯავშუებით დაგვედგენება ჩვენ კვალ და კვალ.... მაგრამ კვ უგეტყობი. იმისთან ემძვავება ღარს შეიძლება. — ზირ და ზირ დაგვერათ!... შეუდგეთ საქმეს!... უნდა განვათავისუფლოთ მაგისტანს სასე. მწიფო, თუ რომ ზედი გვიმუხთლებს, თუ რომ ცა შეეწევა იმ კაცსა,

მამინ იმედით ზ სსსსსსსს მამინს დავაგვრება ესა, რომ ვეცადინით
იმის ამოფხვანს, მაგრამ ჩვენს ბედის წყარს ვერ გავაქვით.—

—ნათიასანი სიკვდილი ჭსჯობია უნატიურ სიცოცხლეს. ჭსთქვა
დეტუმი. ზ ერამანეთს კელი მოუჭირეს ამათა.—

—თქვენ უნდა დასრულნეთ? შეგვიჩიუ მე ტირილით. გენრი, გან-
იმორე ებ შავი ფიქრი... რიშელეი ვერსოდეს ვერ გაბედავს....

—მკვდრებს რა თავი მოემატებათ, მუტი სომ არა, ჩემო მამონ.

—ის ვერ გაბედავს, გეუბნები გენრი.

—ო, რა ცოტად იცნობ შენ კარდინალსა... ღუთის გულისათვის
დაშვიდდი!... მაგვარი ძრელი მოძრაობა ზ ნაღველი სსშია შენს
მდგომარეობაში. გარწმუნებ, ჩვენ ყოველ ძაღს ვინმარებთ, რომ კა-
რდინალს თუ ერგოს ჩვენი დამარცხება.—თუ რომ იშვიათად განსო
სოლმე, თუ ღმერთი გწამს, ნუ შესწესდები... მე მოგიტყვებ შენს
უფიქრელებს თქმას ჩვენი საიდუმლოსას კარდინალსათვის; მაგრამ
მაგ თქმამ უნდა უფრო გვაფხიზლოს. ჩვენი მდგომარეობა სსშია
ღ სიცოცხლე ძვირფასი.—

ოჰ! ყოველი იისი სიტყვა ყვედრება იყო ჩემის დანაშაულობისა
თვის... ჭო, მე ვარ დანაშაუვი; მე გამტყუენებ ამში ჩემს თავსა,
მე ვგლოვობ ამას ზ მუდამ სამგლოვროთ მექმნება.—ჭო, მე განუ-
ღვიძე კარდინალს ეჭვი; იმან არა იცოდა რა, ზ თუ არ ჩემი თქმა,
თუ ჩემი დაბეზლება არ ყოფილიყო, ფრანცია განთავისუფლებული
იქნებოდა ამ ქვეყნის ამოგდებისაგნ!

გენრი! სენმარსო! ჩემო საყვარელო ქმარო!... სამღვთო, საყვარ-
ელო აჩრდილო!.. მომიტყევი! მომიტყევი!....

(ბოლო შემდგომში)

სიზმარი.

ას! სიზმარი, რად მასიზმე ჩვენება,
ან რად მომსე მისი უცხო შეენება,
რომ ერთს წუთსა მომალსინე მწუხარე,
დღისა ფიქრი გარდმიტყალე ზმანებად.

დამისასე, უფიქრელად მძინარსა,
რომ მეგრელს მდენდა მე ის ცრემლსა მდინარსა
დღეში გაშლით — თუთრებითა მოსილი
ემგონება ანგელოზსა ციურსა.

წაბლბთქამდა გუჟამოსკენით წუნილსა,
ხან უცხვად ეძლეოდა დუმილსა;
თან მხვრანგან შეზერობილი უწყალოდ —
გვან ხთქვამდა ნამდვილ თვისსა სურვილსა.

ბოლოს ტუბილად მომიოხრობდა სიყვარულს,
გვანუქრებო მწარედ ჩემს გულს დაღალულს;
დღე რა ხთქვა ეს, განქრა ერთსა კოცნაში,
წარიტაცდა თვხად ჩემს გულსა დღე სულს.

ჰოი! სიზმარი, კელავ მასიზმე ზმანება,
რომ გაუწყო გულსა მწარე კაება;
ანუ სიზმრად უაღუროს მის თვალებს,
გინა მეგრე ნუღარ გამეღვიძება!

გიორგი ანდრეიკოვი.

1888 წელს 14 იანვარს.

კუბანის ობლასტი
ფუმიის სტანცია.

ჭორის ბოხია.

(ფრაგმენტი)

ვინც კეჭ მიტნობთ — გამიცანით —
დალაღსავით მთელ დღეს დაღალ,
მაშინა კარ მე მოღსენით,
ხადაც ჭორით სამსე შევალ. —

სახლის ჯატრონს რამ წამს ენასამ,
წინ გაუშლი ჭორის ბოხიას;
ახალს ამბებს ამოგუჟამ,
იმით მოგვტენ სახლგარს, ბახიას.

გასათხრობს უმანკო ქალს,
გამობინებ ცილით ცხრა გაყს,
ჩემს მეზობლებს დაგვსდებ ამ ბრალს, —
ჭორისათვის ვინა გვთხოვს ბაყს,

განგებ ერთს წავესაჩხლები,
იჭდრას მეორეს უსამ თვალს,
ერთავ ერთმანერთს წავესხსუბებ,
გულში ჩაუგდებ შოთათის ალს.

აჲ ამათ სეირს უფურცებ,
მერმე ტალღალკე მოგვტინთლამ,
რატ თქვეს, ვითამ გავიკმარებ, —
გაგვკივი ჭი, რომ ქსტნოს ყველამ...

რამდენს კარგს კაცს ჩემის ენით
თავი მოგვსტერ მე უდანოთ,
ნუ დამიშლით დამესენით, —
რატა ჭორი მოგიტანოთ!

თორემ თქუწნიდგან ურამ წავალ,
თქუწნ უფრო მეტს მოგაუიენებთ,
გარცხებით იმას ქსტნობთ სვალ,

წახსატ ბოროტს მე გიჟადებო.

რომელ ქალსაც საღისი აქვებს,
ჯაბრით სულ დაუამსინჯე
ზოგზედა კვსთქეი მოიკოჭლებს,
ზოგს სხვარიგათ გავასინჯე....

უცნობთაც რომ უცნო შეგსგდეთ
მზაკვარებით თავს დაგიკრამთ,
რას დაგიდეკ; თქუწნ შექსწუხდეთ;
გავიცხვასაც თუ უერს მუჭკრამთ.

განათლებულს დადს კნეინს,
წერა კითხვა სიურმიტეუ მძგს,
სასლის საქმეს, კერვას, ქსოვნას,
გერ გიკისრეპ ამოდენ ბარვს..

ფიქრს ჯ სეჭდას თავს რათ მივეცემ,
გორვას ჯ მიღს, რახა ვრჩები?
მქსეფელობაში ხმას ვის გავუწტემ,
ჭორია ღრვს გამტარები!

ზოგი ერთს საღსს გვონეპ კვსმუღვარ.
მე ამგვარის თვხებისთვს,
მაგრამ ამ ეტლზედ ვმობილვარ,
როგორ დავიშლი ჯ რისთვს?....

ისტორიული მიმოხილვა.

რუსეთის დ საქართველოს მეფეთა შორის

4 აპრილს 1604 წელს საქართველოს მოციქულები გამოეთხოვნენ რუსეთის მეფეს, ათანასე ვლასიევმა გამოუცხადა მათ, რომ მეფემ ინება მოტეკება, დ შემწეობას მისცემს ალექსანდრეს შეკვალების დამოწმებისათვის. ამასთანავე უგზავნიდა ივერიის მეფეს ჯარსა ივანე ბუტურღინის წინამძღოლობასა ქვეშე დ ატანდა თან მოციქულებსაცა აწნაურს მისიელ ტატიშკეს დ მთარკმნელს ანდრეას ივანოვს. ესენი უნდა მოსეულებენ ივერიაში დ გამოეცხადებინათ სურვილი რუსეთის მეფისა. ეს სურვილი იყო შემდგომი; ალექსანდრეს უნდა დაეწყო ომი რუსეთის მსედრობის შემწეობათ შეკვალებასთან, დაეფუძნა ზოგი ერთი ქალაქები ყუმუხში, დ მიეღო როგორც ალექსანდრეს ისე ამის შვილს გიორგის მრთელის ივერიათ, ფაქტით-საუფუროდ რუსეთის ქვეშევრდომობა. ეს რუსეთის მოციქულება დამოკიდებული იყვნენ თავიანთ მეფისაგან, როდესაც გზავდა მოდიოდნენ საქართველოში, გზავდა ქალაქები შესვლებადათ თუ სოფელი, ჩამომხდარიყვნენ დ ყოვლის ღონის ძიებით ჩაეკონებინათ ხალხისათვის მიეღოთ რუსეთის ქვეშევრდომობა. ამას გარდა შატერეთ დწვრილებით, ვინ იყო იმ დროს ქართლში, ანუ კასეთში, მთავარი, ანუ მთავრის შვილი, რომელთანაც შესამდებელ ყოფილიყო რუსეთის მეფეს მოკლდინა თავის სასლობასთან ცოლქმობითი დამოკიდებულება, რადგანაც თუთ რუსეთის მეფესა ჰყვანდა დასანიშნავი შვილია თეოდორე ბორისოვიჩი დ დასანიშნავი ქალი ქსენა ბორისოვნა; ესე

უნდა მოკისსენიოთ აქ, რომ რუსეთის მეფეს გავრეხული ჰქონდა საქართველოს მოციქულს კირილესაგან, რომ ივერიის მეფეს ჰყვინდნენ, შვილები, შვილის შვილები და თავის შვილს დავითისაგან დაწმინდელი ორი შვილი, ერთი თეიმყაზ შვიდმეტის წლისა და მეორე ქალი ელენე თორმეტის წლისა, და იტოვდა კირილესაგან, რომ საქართველოში ბევრნი იყვნენ როგორც უმწიფელი კაცები ღიჰსნი რუსეთის მეფის სიმოხისა, ისე ქალები, მეფის შთამომავლები. რუსეთის მოციქულები მისიელ ტატარებზე და ანდრია ივანოვი გამოვიდნენ მოსკოვიდან მანისი 6; იჟიასის 15 გამოვიდნენ ქ. თარგოდან და 27 თვეშივე მოვიდნენ აიტეგამურზინის დაბაში. პირველს აგვისტოს შემოუდგნენ მთების სეობასა, სადაცა დაეტნენ სონელების საფლავებოში მთების მცხოვრებნი შეაჩაღებულნი თოვებით, მაგრამ მოციქულების თანამხლებელთა შემოიფანტეს და მჩაგდნენ იმათგანი დასჭრეს.

■ აგვისტოს, მოციქულები მოვიდნენ ბერეზიკში, 10 ამავე თვისას ერასთავის დაბაში და 12 უმანის სოფლებში. 18 რიცხვს იმავე თვისას თავდა სულეიმან, რომელიცა იყო გავრეხილი ოდესმე რუსეთში მოციქულთ საქართველოთგან, მივიდა, მიეგება რუსეთის მოციქულებს და გამოუჩნდა რომ იმ დროს ივერიის მეფე ალექსანდრე იმეოფებოდა სპარსეთის შასთან და შვილი იმისი გიორგი განაგებს სასულეშოფოხს; ამისათვის საჭირო იყო რუსეთის მოციქულებისათვის, თავიანთ მეფის სურვილი ეცნობებინათ გიორგისათვის, რომელიცა თუ შეიძლება თჳსიან აღსრულებდა და თუ არა, ითხოვდა თავის მამის ალექსანდრესაგან ამ საგანსად ნების დათვასა რა ეს შეიტყუეს რუსეთის მოციქულებმა, 19 აგვისტოს თვითვე გამოვიდნენ გიორგი მეფესთან და მართლვეს რუსეთის მეფისაგან გამოტანებული სანუქებია ამის შემდგომს რამდენიმე დღისა: სულეიმან მოვიდა რუსეთის მოციქულებთან სადგომსად გიორგის მეფისაგან და სთხოვდა, რადგანაც ერთის მხრით აღსაღოს ჯარი შეკვლების თავადის შეკვლის წინამძღოლობით, ხოლო მეორეს მხრით უფროსელები აწარებდნენ საქართველოს სამზღვარში შამოხვას და ზაგუმის ციხის აღებას, მიუცათ რუსეთის ჯარი, რომლის წინამძღოლები იქნებოდა თვით გიორგი მეფე თავისი ქართველების ჯარით სუთი თანხი კაცით. რუსეთის მოციქულებმა, რა იტოდნენ პირობა თავიან-

თის მეფისა, მიტეპულის საქართველოზედ, შესახებ შეძწეობისა, ერთმანეთის თანხმობით მისცეს ორმოცე კაცი კარგი თოფის მსრულელი და თან გაატანეს ასის თავი მისიელ სენოესკი-

ოკტომბრის 7 გიორგი მეფე მიეწია ოსმალთს ჯარს. ზაგეშიდ-გან ერთის დღის სავალზედ, სადაცა პირველსავე სროლაზედ ოსმალები გაიქცნენ; ქართველები მიჰყვნენ თანა, ბეგრნი დაჰსჭრეს, ბეგრნი ტყვეთ წამოიყვანეს და საქართველოთგან წაყვანილი ტყვეები გინც იყვნენ ოსმალებიანგან, განთავისუფლდნენ. ამ ომიანობის დროს, არცა თუ ერთი რუსი დაიჭრა. მეორეს დღეს გიორგი მეფემ რა შეიტყო, რომ ასლა ჭეშმისელები უპირებდნენ საქართველოს დაცემასა, გაემართა იქითკენ ჯარით და მინამ იმათ შეეყრებოდა, ისინი მთებში გადაიხეცნენ.

1 იანვარს გიორგი მეფემ მოიწვია რუსეთის მოციქულები თავის სადგომზედ ბოქაანში და იმათის თანადსწრებით მიიღო ფიცი რუსეთის ქვეყნადომობაზედ და დასო თვისი საკუთარი ბეჭედი. ეს წესი შესრულდა საიდუმლოთ ამისთვის რომ არ შეტყუო ეს ანბავი სპარსეთის შახსა, თორემ აღექსნდრე მეფე. რომელიცა იმყოფებოდა მამინ შახთან, ვერ გადაჩეხებოდა სიკვდილსა.

2 იანვარს მოუვიდათ რუსეთის მოციქულებს ცნობა რომ ზუტ-ურდლიანს აჟენებინა ქალაქი თარგო, დაეფუძნებინა მრავალი ალაგბაი; დაესოცნათ და წამოეყვანათ ტყვეთ მრავალი მტრის კაცები, ცხენები და სხვა პირუტყვი. რა ეს შეიტყო გიორგი მეფემ, სთხოვა მოციქულებს ეცნობებინათ რუსეთის მეფისათვის და ეთხოვნათ აჟენებინათ ერთი ანუ ორი ქალაქი საქართველოში, სადაცა მდგარიყვნენ რუსეთის ჯარები, რომ გინიცობას საქართველოს გასჭირებოდა გარემო მტრისაგან, ამ ჯარებს მოეგერებინათ. და თუ სარჯი რამ მოხდებოდა ამ სავალზედ, საკლდშიყოფა გაიღებდა თვთან. ამასთანავე უჭებდა საქარელოს, რომელსაცა ჰქონდა მრავალი ღვინო საუკეთესო, ზუგრა, აბრეშუმი და სხვა ჩინებული მიწის მოხაავალი, რომელიცა გაჰქონდათ უფხო ქვეყნებში: ჩინებული ცხენები და ზირუტყვნი, რომლის გვარნი უცხო ქვეყნებში არ მოიხაეობოდა. ამასთანავე დაუმატა, სპარსეთი, ოსმალთა და გარემოელი უცხო ქვეყნები, რა ამისთანა აუვაკებულს სიძლიერით ქვეყანასა სედამდნენ, ცდილობდნენ დაეცათ, ანუ თვთან ჩაეგდოთ კელში, რომლის მიზეზით სძირად აოხრებდნენ, ეკლესი-

ებს უჭერდნენ; ღ რადგანაც რუსეთის მეფემ მიიღო საქართველო თავის მსუდგელობასა ქვეშე, არ უნდა მიტევს ნება ამ უცხო საფლსა რომ ასე უწყალოთ ანაიან საქართველო. ღ თუ ქართლის მეფე გიორგიც მიიღებდა რუსეთის ქვეშევრდომობას, მაშინ საქართველოს აღარა გაუჭირდებოდა. ამ დროს მოუვალა გიორგი მეფეს ცნობა სპარსეთითგან თავის მამის ალექსანდრესაგან, რომელიცა სწერდა, რომ სპარსეთს ღ ოსმალის ერთმანერთთან ომი გელარ მოსვლოდათ, რადგანაც სპარსელებს შეშინებოდათ, ალექსანდრესთჳს მიეცა ნება წამოხუდოყო თავის სამშობლოში, სოლო იმის შველი კონსტანტინე დაცეცა თავისთან ხასხლეში, მაგრამ შემდგომში სახუქათო კი მიეცა შემოსის ქალაქი, —

მარტის 8, ალექსანდრე ღ იმისი შველი კონსტანტინე მოვიდნენ ზაგუმის ციხეში, თან ახლდნენ ოთხი ხანი, ექვსი სულთანი ღ რვა ათასი იანიხანი. რა ეს შეიტყო გიორგი მეფემ, მაშინვე მოიწვია რუსეთის მოციქულები ღ სთხოვა წარდგენილიყვნენ იმის მამასთან, რუსეთის მეფის ბძანების შესახარულებად. მაგრამ რუსეთის მოციქულებმა საიდუმლოთ შეიტყეს, რომ შიხს განგებ გამოეგზავნა კონსტანტინე ამ აზრით, რომ გიორგი მეფე შეაწყრა, გაეგზავნა სპარსეთში, ან მოკლეს,

12 მარტს ალექსანდრემ მოიწვია რუსეთის მოციქულები; მაგრამ ჩამდენიმე წამის შემდგომს მოვიდნენ ნეკრესის არსიანისკამარში ზაქარია ღ დიდბუღთაგანი ახელ-ბეგი, რომელთაცა ცნობებს, რომ იმ დღეს კონსტანტინეს ღ სპარსეთის სულთნებს ერთმანერთთან რადაც საიდუმლო რჩევაჲქონდათ, სოლო რა საგანსუდ იყო ეს რჩევა, ამისი არა იცოდნენ რა. რა ამ აზრების დაპარაქში იყვნენ, უცებ რადაც აჩუქებდა შემოესმათ გარეთგან ღ თოფების სროლა. გამოვიდნენ გარეთ ნახეს, რომ სპარსელები აოსრებდნენ, უწყალოთ სოცდნენ ქართველებსა, ღილებდნენ სახლგარეთ. ყველგან ისმოდა უვირილი, რომ ალექსანდრეს ღ გიორგი მეფეს სიკვდილს უზირებენ.

რუსეთის მოციქულებმა იმ საათშივე გაგზავნეს მთარგმნელი გამენიკვი, რომელსაცა უბძანეს ჩაეგონებინა კონსტანტინესათჳს არ ენთისა უსმართლოთ გაცემის სისხლი. ამანუდ კონსტანტინემ უბასუხა, რომ ალექსანდრემ თავისი მამა ღ ალექსანდრეს შვილი გიორგი მეფე კიდევ მოკლეს სპარსელებმა ღ მე არაფრის დანაშაული არა

მაქვს. მოაგონეღმა ჭამენიეგმა მოიტანა ამხაგი მოციქულებთან, რომ თვითანა ნახა, როგორც სწავსელებს ეჭირათ გოხტანტინეს წინ მო-
ჭრილი თავი ალექსანდრესა და გიორგი მეფისა და, როგორც მტერი
მწიფიანი უმაწილი, გიორგი მეფის შვილი იასკ, დაწიქებული კვე-
დრებოდა თავის ბიძას ის მაინც არ მოეკლა, — ბიძამ ის კი არ მო-
აგვლეკინა და იპატივა. ამის შემდგომს მეფეთ ალექსანდრე იქმნა ივერ-
თში გოხტანტინე, რომელმაც მეორეს დღესვე გაუგზავნა აიდა-
ბეგი რუსეთის მოციქულებს და აცნობა, რომ იმისთვის დაასტეგინა,
ალექსანდრე და გიორგი მეფე, რადგან უღალატეს სწავსეთის შასსა
და რუსეთის მეფეს, და ვითომც იმათ უნდოდათ საქართველო მიეცათ
ოსმალეთისათვის, ხოლო რაც შეესება სწავსეთის შასსა, იმაზე აქვს
სურვილი ქონდეს მეგობრობა რუსეთის მეფესთან და ამას იქით
რაც რომ ესურება რუსეთის მეფეს აცნობებდეს გოხტანტინეს. ამ
შემთხვევამ მიზეზი მისცა მოციქულებს გამოეკითხნათ გოხტანტინე-
სათვის, თუ რისთვის დანთხიეს ამდენი სისხლი საქართველებისა? ამა-
ზედ ცნობა მიიღეს შემდგომი. ვითომც სწავსეთს დიდი ხანია მტე-
რმა ქონდა საქართველოსი, რომელიცა ჯერ იყო სწავსეთის მთავრ-
ელობისა ქვეშე, მერმე გადავიდა ოსმალთს მთავრელობაში და ოსალთ
რუსეთის ქვეშევრდომობა მიიღო. შასმა იცოდა, როგორც საიდუმ-
ლოთ მოქმედებდნენ ალექსანდრე და იმისი შვილი გიორგი, ამისათვის
უბიძა გოხტანტინეს მამის და მამის მოკლა,

21 მარტსა, რუსეთის მოციქულებმა რა ნახეს გოხტანტინე უთხ-
რეს, თუ როგორ დაიხურა რუსეთის ჯარმა ყუმუსი და არა თუ
დაიმორჩილა ის ხალხი ქაღაჩებიც კი დააფუძნა და ამისათვის საჭირ-
თა იცოდნენ მოციქულებმა საჭირო არის საქართველოსთვის რუსეთ-
ის ჯარი, რომელზედ მეფე ეწევა დიდ ხარჯსა, თუ არა? ამასედა
გოხტანტინემ უპასუხა, რომ შასს დიდი ხანია სურს რუსეთის მე-
გობრობა, დასამტკიცებლად ამის აჩუქა შირვანის მიწები. ხოლო რაც
შეესება ალექსანდრეს და გიორგის მოკლას, ეს მაგდენი არაფერია და
არც მოციქულებს უნდა უკვირდეთ, ამისათვის რომ თვითან ალექსან-
დრემაც ამ გვარად დასტოვა თავისი მამა და თავისი ძმა. რაც შეესება
თვით ამას, ემსახურება უფრო უკეთესად რუსეთის და აღასრულებს
მეფის სურვილს მტკიცედ. რომლისათვის გაგზავნის კიდევ საქართვე-
ლოდან მოციქულებს.

რუსეთის მოციქულებმა რა შეიტყეს ეპისკოპოსებისგან ჯ დიდუ-
ბულთაგან, რომ ქრისტიანობრივი საწმენოება სპარსელებისგან
მეფიწოდებაში იყო, სთხოვეს კოსტანტინეს დაეცვა ამ უსამართლო-
ბისგან. კოსტანტინემ ამასეჲდ უპასუხა, რომ თვითან ის იყო ქრი-
სტიანი: მაგრამ შვიდი წლობით რა მამისაგან გაგზავნილი იყო სპ-
რსეთში, იქ მიიღო მანქანის საწმენოება, მაგრამ მანც დიდი მთა-
რველია ქრისტიანობრივის საწმენოებისა ღეგდება არც ეინ არ შეაწმენოეს
ამსთანავე უბძნა რუსეთის მოციქულებს მის-
ულთაგან გრემის ქალაქში, საიდანაც გაისტუმრებდა რუსეთში, მსოფ-
ოდ ჯერ უნდა დაეწყო ომი ქიზიუელებისათჳს, იმ საღისისათჳს, რა-
მეღწეა სტოგურებენ დამოკებით სხუა ქართველებსეჲდ ჯ რომელთა
ცა არ უნდოდათ მეფეთ კოსტანტინე, რადგანაც ქრისტიანობა ეგმო
ჯ გათათრებულყო. მაგრამ კოსტანტინემ მოუწოდა ქიზიუელების
ამოთავებს დაქტთამა ჯ იმათის შემწეობით მოიმხრო მრთელი ქი-
ზიუი, მაგრამ იმ პირობითჲი რომ მიეღო ქრისტიანობის საწმენ-
ოება.

§1 მარტს, მოციქულები წარუდგნენ გრემის ქალაქში კოსტანტინეს,
რომელმაც უთხრა შემდგომი »მამა ჯ ჩემი მამა ატეუებდნენ რუსე-
თის მეფესა თავიანთ ერთგულებით; იმათ ეჭირათ ოსმალის სულ-
თანის მხარი, — შე ვარ შახის მოხდუ პირი, რა'დენიც იმისაგან წი-
გნი მამლის, შელათ მისხენიებს ჯ ამისოჳს, რომ მივიღო რუსეთის
ქვეყნდომობა, უნდა დაგწოიუნდე ჯერ მეფის შემწეობის მოცემას
ედ.» ამის შემდგომს მოუალესა მოციქულებს, ჯ გაისტუმრა ალვა-
ნამდინ რომელიცა არის გრემიანგან ოც კილსეჲდ

გვარ ტომობა ჩოღაყაშვილისა

დ

მეწამის წმინდის ბიძინა ჩოღაყაშვილისა,

ჩოღაყაშვილების გვარ ტომობა მომდინარეობს კასეთითგან, ძველის ატეებით ისვენებთან არა თავადად, არამედ მთავრად, ან მიფლობულად თვით კასუშტიცა რომელმაცა შეადგინა მეფეთ გვარტომობა, მოგვითხრობს, რომ ჩოღაყაშვილების დ მასთან გვარნი მომდინარეობენ იარუფაქიძეთაგან, რომელნიცა იყვნენ კასეთის მთავართაგანნი. ცარე-კატაში, რომელიცა შესდგა კასეთის მეფის ირავლა დ რუსეთის მეფა ეკატერინე მეორის შოროს, ჩოღაყაშვილნიც მოსსენებულნი არიან თავადად.

ეტიმოლოგიურად თუ განვხილავთ ჩოღაყაშვილას გვარა, დავწმუნდებით, რომ ეს სიტყვა არცა თათრულის დ არცა სხუა ენითგან წარმოდგება. ჩოღას, ნიშნავს ამ ენებზედ კოჭლს. ეს სიტყვა თუნდა მოკლებნოთ აღბანის ენაზედ, რომელიცა მოისზო მათე საუენეში, მაგრამ ის მხარე კი დარჩენილა ამ წოდებით ჩავაიან გავათ. (ჩოღაყა.) ეს წოდება სომესურათ ასე გამოდის, მაგრამ ქართულათ წაივითსება ჩოღაყა. ეს სხელი ეწოდება ერთს აღბანის მხარეს, ეს სიტყვაც იმ სომესთაგან არის შემოტანილი ქართველებში, რამდენიცა სცხოვრდნენ კასეთში.

თვით ეს მხარე ჩავაიან ანუ ჩოღაყა მდგომარეობდა მასლობლივ

იმად აღზანიის ხსეულის მოხმობის ისტორიაში ჰ მიჩვენანის სახე-
ნიდელთ მთავრობის მოკვეთისა (540 წლითგან 940 წლამდე)
ჩოლაყშვილების გვარს არ დაუყარვას არცა თავიანთი აღილები
აღასნის იქით მხრივ, არცა მთავრობის წოდება, არცა მნიშვნელობა
საქართველოს ძეგების წინაშე ჰ არცა ტიტული კასთაბატონობისა.
არა თუ მარტო აღჴანი, რომლის შენობების საქცევები დღესაც
მოწმობენ, ჯაღისყური, ქორეთი, სატრდო, მარიდოსი ეჭირათ
ჩოლაყშვილებს, — იმათ აღეს ძეგეთაგან აგრეთვე აღასნის მარჯ-
გნივ მხრივ მდებარე სოფლები მატანის, ასმეტა, ბუშიტი, ილდაყანი
ერწო; მარტოეთან საცხენისი, უჯარმაში; სამგორი; იოზის მდინა-
რის კიდეზედ ყარაბუღასი, ფაღდო, სათიგჯაღ, პეტრიათი, ხორ-
დაღა, თიანეთში ჩაბანო ჰ საგარეჴოს მოუჩაფხბა.

ისტორიამ არ იცის ამ ნათესაობის მომავალაობა, მაგრამ თქმულება
მოგვითხრობს, რომ აღრეულების დროს სამეფოში, შემოსეველებს
გადუსვეწა სოფლე სეესურეთის მთებში ჰ იქითგან, სეესურთ სიმ-
აგრეებითგან, მეტე გადმოსუღან სოფლე მატანის სეობაში, სადაცა
არსებობს სატი ჰ ეკლესია ღუთის მხობლისა, რომელსაცა უწო-
დებენ ცხრა კარისას. აქ ჩოლაყშვილების გვარის გასშირების მიხედვით
ნათესაობა განიყო ჰ განწვლილდა მრავალ წილად. იმათგანი ფა-
რბუღასის სუფრაჴი წარმოსდგა, როგორც უნასავთ ქვემოთ, წმინდა
ჰ მოწამის ბიძინასგან.

მეფეთ ნათესაობანი სშირად ჩოლაყშვილების ნათესაობაში აიჩივე-
დნენ საცოლოს, მეფე აღეჩასხდრე ზირველმა 1492 — 1511 შეირთო
ცოლათ ანნა ჩოლაყშვილის ქალი, გარსეკან საღთსუტების ასღო ნა-
თესავი.

მეფე გიორგი მეორეს, რომელსაცა ისტორია უწოდებს აგ-გიო-
რგად. უფანდა ცოლად ექენა ჩოლაყშვილისა. მეფე გიორგი მეორე
1513 წელს, მეფობდა

ანნა მონოზონი (1716 წელს) ჩოლაყშვილების ნათესავთაგანი იყო
ცოლი ერეკლე ზირველისა. ისა მარხია აღავერდის ეკლესიაში დავით
იმამყული ხანის აკითთგანა ხანას (1702 წ.) რომ ის ყოფილიყო
იერუსალიმშია. მაკრინე, ერეკლე ზირველის ქალი, გათხოვილიყო ჩოლა-
ყშვილზედ, რა დაქვრივდა, შედგა მონოზონად ერთს ღედათ მონასტერში,
სადაცა საკელ ეწოდა მარხიამ, ის იყო სასულიერო წიგნების მთხოვე-

ლი ღ მარხია ალავერდის ეკლესიაში, მეფის გიორგის მეცამეტის შვილი ბაგრატ ჯვარდაწერილი იყო ქეთევან ჩოღაყშელის ქალზედ. ერის ჩოღაყშელის ნათესავთაგანს უკანა ცოლად ეკატერინე ერეკლე მეორეს ქალი, გიორგი მეცამეტის ქალი რიფთაძე იყო ცოლი თავადის დიმიტრი ჩოღაყშელისა.

საქართველოს ღ რუსეთის მეფეების მიწერ მოწერათგან სხანს, რომ ჩოღაყშელები იყვნენ დიდნი მონაწილენი საქართველოს სკდრში. მცალითად: ჩოღაყშელთ გვარსამ ალავერდის არსიებისგაზოზმა გაორგობ, კელი მოაწერა გრამოტასზედ, რომელიცა იგზავნებოდა რუსეთში თეოდორე ალექსეიითან 6 თებერვალს 1678 წელსა. სარჩაშენის ეპისკოპოზმა ნიკოლოზ, მოაწერა კელი გრამოტასზედ, რომელსაცა გზავნიდა თეიმურაზ მეორე იმპერატრიცა ანა იოანოვნასთან 1673 წელს. 1540 წელს ღ 1650, მასკოვის მეფის სასსდგეში იმეოებოდა თეიმურაზ შირველის თავადი გიორგი ჩოღაყშელი. აკადემიკის ბროსესაგან, კხედავთ შემდგომთა თავთა ჩოღაყშელთა მდროს მიწერმოწერა დაბეჭდილია ქართულს ენაზედ, რუსულის თარგმანით. მეთვრამეტე საუკუნის დასაწყისში, როდესაც, ერეკლე მეორე იმეოებოდა სზარსეთში ნადიროშასთან, თან ჭეკანდა ნოდარ ჩოღაყშელი, რომელიცა დაესწრო ინდოეთის აღებაზედ. 1478 წელ ჯიმშერ ჩოღაყშელი განწესებულ იყო არაგვის გამგებელად, სოფლის იმისმა შვლმა დავითმა ლექსად აღწერა, კარგის ქართულის ენით თავის ხელის რკების ანბანები. იმას უჭირავს ალაგი ქართულის ლიტერატურის ისტორიაში.

მკელს ისტორიაში, რომელიცა შედგენილია დიდის ყურადღებით აკადემიკის ბროსესაგან, კხედავთ შემდგომთა შესანიშნავთა შირი ჩოღაყშელის გვართაგან:

1, საად ჩოღაყშელი, იმან მოაწერა კელი აკტზედ, რომელითაც შეიქნა საერთოდ საქართველოს ღ კასეთის მეფეთა, მცხეთის ტამარი, ღ რომელიცა დამტოვიდა დავით აღმაშენებლისაგან. 1108 — 1130) ეს აკტი შედგენილია ქართლის შატრიახის ღ კათალიკოზის აბრამისაგან 1492 წელსა კონსტანტინე მესამის მეფობის დროს ქართლში ღ მოწერილია კირილე ალავერდის არსიებისგაზოზისაგან ღ სსწავთაგან.

2, შანშე ღ გიორგი, ღ შენი შანშესი: გოშპარი, რამას ღ ანდ-

მან ჩოლაყაშვილები. მოხსენებული არიან თეიმურაზ შირველის გრამოტაში 1630 და 1642 წლებში. რომლითაც ეძლევათ მძეულები ღუდის დის თამარისა. იმავე შანშეს უბოძებს ქართლის მეფე რესტომ (1650 წელს). უმეხსა, კასეთში სოფელს ჭიარს და უწოდებს ჭიარის მოურავად.

3, არსიეზიკაზი ნიკოლაოზ ჩოლაყაშვილი, მოხსენებულია მეფის ირაკლის შირველის აკტში, სხვაანში შედგენილის 1675 წელს. ამ აკტიდგანა სხანს, რომ ნიკოლაოზ ყოფილა მეფის მონღობილობით რუსეთში; შემდგომს რა დაბრუნდა იმყოფებოდა ერეკლესთან სმარსეთში. ისევე. ნიკოლაოზ იყო არსიეზიკაზისად ქალაქედში, ამას შემწეობით დაინიშნა კათოლიკოსად ირანე დიასამიძე. თებერვლის აკტში 1695 წელს:

4, ქაიხოსრო ჩოლაყაშვილი, მოურავი, იმავე უფლი ხანის აკტში (1702 წელს), რომლითაც ნაბახანბია გადასახდელს უმანი ჭიარეთიკას უფხატანში.

5, სურაბ ჩოლაყაშვილი და მენი მისნი ომან. რომეც და ქაიხოსრო მოხსენებულ არიან კოსტანტინე მეფის აკტში (1721 წ.) რომლითაც ებოძებათ უმები სოფელს ბაკურ ცისკში.

6, გივი ჩოლაყაშვილი, გრიგოლ ძმა მისი და შველი ედიშერ, მოხსენებულ არიან თეიმურაზ შირველის გრამოტაში (1734) თიანეთის მოურავად.

7, ომან ჩოლაყაშვილი, რომლის აკტიითაც (1731) წელს მეფე თეიმურაზ მეორე, უბრუნებს წართმეულს დროებით ცველილების გამო, უმებს ჭიარში, ნამსახურებისა გამო ომიანობის დროს უანდალარში,

8, ირანე ჩოლაყაშვილი, შველი გარსეკანისა, ქმარი იმ მარიაშისა, რომელიცა მონღონობაში მოხსენებულია მკრანეთ. ის მოხსენებულია მეფის ალექსანდრე მესამის აკტში (1 იანვარს 1736 წელს)

საქართველოს ისტორიაში მოხსენიებული არიან კიდევ ეს გვარნი:

9, რეკაზ ჩოლაყაშვილი, ამასა ჭქონდა სურვილი გამოეყვანულიყო კახეთში არჩილ (1691 წელს) და იცავდა ნინოწმინდის სიმაგრეს და სავსიკაზოზო ტაძარსა, რომელსაც ადგა მისთვის გიორგი მეთერთმეტის ჯარი.

10, გივი ჩოლაყაშვილი, მოკლეს თალავარის ომში (1692). იმ დროს, როდესაც ქართლის მეფე გიორგი მეთერთმეტე, უპირებდა

მეფის ერეკლე პირველის განძიებას ბოლნისით ღებოწმდებოდა.

11, გარსევან ჩოღაყაშული, შემდგომად მოკვლისა, მამის ღ მის მეფელოს ავ გიორგისა (1511—1513). ქართლის მეფე დავით მეფე, ჯდება კასეთის მეფეთ, ახალი მეფე შეიტყობს, რომ გარსევან ჩოღაყაშულს, კასეთის მეფეების ერთგულს, დაუმაღავს თავის სასწაში ავ გიორგის ცოლი ღ შვილი მისი შვილის წლისა ლეონი, მოითხოვს იმისაგან, რომ გელში მისცეს ეს ტასტის მოცილეები. თავადმან გარსევანმა რატატობით დამალა მცირე წლოვანი ლეონ, ასე რომ, ჩაატო გლეხურათ, გაურჩა მსახურებში ღ ინახავდა ამ სახით რჩანის სიმაგრეში თიანეთში, დიდოვლების შორის. როდესაც ნახეს კასელეუმბა, რომ დავითს ემუქრებოდა სპარეთის შახი, რადგანაც სრულად არ ემოწმილებოდა, გაიოიყვანეს დაფარულათ ლეონი ღ დასვეს კასეთში მეფედ. თუმცა დავით ებრძოდა ჯარით ლეონს ღ იმის დედას, რომელნიცა გამაგრებულნი იყვნენ მაგდირანის ციხეში, მარამ ვერა დააგლარა. გარსევან ჩოღაყაშული ამ პოლიტიკის მოთავე, სვამს სამეფო ტასტრედ ლეონს, ცოლათა რთავს გურჩიის მთავრის ქალს თიანთინს ღ საბრძოლველად აუტყვს დავით მეფეს სასლცისის ათამბეკს, რომელიცა ენათესავება გურჩიის მთავარს.

ქორწინების შემდგომს, ლეონს ეომება დავით მეფე კასეთში, მაგრამ ლეონ იმარჯვებს, ამარცხებს დავითს მადარში, დავით ჯარით გაძოქცევა ტფილისში, ხოლო ლეონ, გამარჯვებული იგურთსებს გეორგიანს ლოდას გელციხეში (1610 წელს).

12, პარამ ჩოღაყაშული, კაცი, კახუშტის აღწერით, ღუთის მონაში, — მან დაიხსნა მეფე ალექსანდრე მეორის შვილი დავით, რომ ელსატაუბნებდნენ სიკვდილს მამა მისი გიორგი ღ ზოგი ერთნი დიდებულნი (1603) ამ შემთხვევისა გამო გიორგი ჩახვეს თორგანს ციხეში, ხოლო მონაწილენი ამ შეთქმაში, გადმოყარეს ჭოეთის სიმაღლითგან:

13, შარმაზან ჩოღაყაშული, ერთგული წმინდის მოწამის ქათეკანისა, რომელიცა რა უფრთხილდებოდა თავის შულს თეიმურაზს არ მამიკლანო, მანდო შარმაზანს, მიეყვანა სპარსეთში შახ ახასთან ღ გაწევა ბიძის მოკვლეობა (1604). შარმაზან გაწევა სპარსეთში.

14, რევაზ ღ ბიძინა ჩოღაყაშულები, ახლო მონათესავენი ერთმანერთისა, მაგრამ ძრეულ მტრნი. პირველი იყო მსედატ-მთავარი,

სოლო მეორე სხასლის გამგე. პირველი მოკლეს თიფლისის რაიონში, სოლო მეორე გაქვეა თეიმურაზ პირველს იმერეთში. შემდგომს რომ დესტ ქართლის მეფემ როსტომიან დაიპყრა კასეთი, რეკაზმა მანქანა კელი გრამოტასად ნიკოლოზ მეფისა, რომელმაცა გავაგანა რუსეთის მეფესთან თეოდორე მისეილოვინთან 30 ივნისს 1678 წ. კასეთის გამგებელობაში აგრეთვე ქქონდა მონაწილეობა, ზედამხედველობით ბუკანასანისა, სპარსეთითგან გამოგზავნილას (168-1695). ისტორიაში მოხსენებულია ბიძისა, შვილი ფარქუესად.

15, ფილიპე, კზიკობაზი ხარაშენისა, რომელიცა მოკლეს თიანეთის სიმაღლეზედ, ღებებმა რამის დროს 1723 წელს.

გვარის დამაშვენებელი იყენ კიდე შემდგომში პირნი:

1, ნიკოლოზ პირველი, კასეთის დ ლავრდის მიტროპოლიტი რომელიცა იყო პეტერბურგში 1768 წელს. მეფის ერეკლე მეორის დ იოანე კათალიკოსის სება დართეთ. უწმინდესის სინოდის საქმი-თგანა სხანს, რომ ის ყოფილა ნათესავი ანა დედოფლისა დ ბაქარ მეფის მეუღლისა. საქართველოს ახსრების მიხედვით წავიდა რუსეთში; თეიმურაზის მოწმობით, რომელიცა მამის იმეოფებოდა აგრეთვე რუსეთში, როგორც კათალიკოსი, მიტრასად ქქონდა კვარ-შემდგომს სინოდის სებადარავით ისევე მოვიდა საქართველოში.

2, ნიკოლოზ მეორე, ლავრდის მიტროპოლიტი, მოხსენებულია ლავრდის წმ. გიორგის სატრად. ზედ-წარწერითგანა სხანს, რომ ის ამ წმინდა ხარისში ამეოფებოდა 1721 წელს, დავით იამ უული ხანისამეფობის დროს კასეთში: -

ეს ზედ წარწერა არის შემდგომი:

» ქ. ჩუტნ ღუთის მიერ გურთსეუდმან, ჩოლავაშვილმან ამა ლავრდელმან პეტრონმან ნიკოლოზ, მრავლითა გულს მოდგინე-ბითა დ ფრადისა სავანისა წარგებითა მოვაჭედინეთ სატი ესე წმინდისა გიორგისა ლავრდისა; დ კუალად, ამის შემდგომად, ლ-ორფინითა დავსურეთ წინა სამხრო ქათა დ დბაღნი სამხრონი ურთ-სელისა ფიცრითა დ სოფელი რბოლსქე რხევი აღუქმენ; მეორ-გვრკინი მძიმეთ ქათა დ რქროთი შევამკვეთ; დ სხარება მოვაჭე-დინე რქროთი სრულიად; დ გაღავანი დარღვეული განკასლე, მეფ-ობასა დავითისა, ქარონიკონსა უთ. შენდობა ქუათ ჩუტნთჳს უფაღნო. »

3, ზინონ აღაგერდელი, რომელიც იყო რუსეთში ღ სცხოვრებდა 1760 წელს.

4, ნიკოლაოზ აზნისანდრიტი, გამგე წმ. ჟვრის მონასტრის იერუსალიმში, ღ მწველელი ღ დიდად ზატოცემული საქართველოს ღ კასეთის მეფეთაგან, სამეგრელოს ღ გურიის მთავართაგან. ის სცხოვრებდა 1630 წელს. იმას მოისხენიებს კათოლიკოზი ანტონი ზირველი ღ შიტროპოლიტი ტიმოთე თავის მოგზაურობაში, იმისი სხელი მოსხენებულია, იორდანის კიდეზედ ქართველთაგან აღმენებული კეკელისი ქუჩაზედ.

მეფე აზნოლ, მეფე თეიმურაზ ზირველის აღწერაში, მოისხენიებს ღქსად შუდს ხოლავშულების გვარიოგან ზირს, როგორც საქართველოს ნაქბე გმირებს. ისევე აზნოლ მოისხენიებს ერთს გასხევან ხოლავშუდს, როგორც კარგს მოღქსესა. 1565 წელს.

იერუსალიმში წმ. თედორეს მონასტერი, გვმსახურებენ უკეთეს მოწამეთ ხოლავშულების კოილმოქმედებისა. ის მონასტერი ღმენებულია ბეჟან ღ ბაადურ ხოლავშულებისაგან. ესენი მოსხენებულ არიან დავრილებით 1865 წლის, ცისკრის მესუთე ნუემრში მასისათვეში, მასხადამე აქ მომტებული იქნება გელ მეორედ ი სუდ წარწერამების დაბეჭდა. —

შტარის მდინარის იქითა მსრივ, ტეიან მთაში, რომელიცა ჭეოფს კასეთს დაღისტანითგან, რამდენისამე კვარსუდ დაღის ეურიოგან, სემო აღზანის ბოლოს, ბრწყინავს დღესაცა ეკელსია წმ. გიორგისს წყაროს თავისა, ტაღის ცისის ასლოს,

ეკელსია ესე, დაბლებული ისლამისმას შეწესებით, აღმენებულია კასეთის მეფის გიორგისაგან, რომელსაცა ჭქონდა სატასტო ქალქად გრემი (1471—1492). იმავე მეფისაგან აღმენებულია წმ. გიორგისავე ეკელსიას სოფელს ფშაველში (ასლა ამ სოფელში სცხოვრებენ 900 მოსახლენი). ამ ეკელსიებში გედლებზედ დასატკლები არიან შემტომნი მეფენი: გიორგი, ღეონ ზირველი ღ აღქსანდრე; დედოფალი თისათიან ღ დანიელ გრემის არხეშსკოზოზი, მოღივს სხანს, ზედაწარებითგან, რომელიცა სანჯლით ამოხიქნილება ღეკებისაგან. ეს დანიელ უტკველად ყოფილა ის ხოლავშული დანიელ. რომელიცა მოსხენებულია სანჯლიშუდო დოკუმენტებში ღ რომელიცა განაგებდა აღაგერდის ეკელსიასა, ღეონ მეორის მეფის დროს 1524 წ.

შას აბახმა რა ეს სტნა, როგორც გაცოფიანებულია, თავის ძეგრა ჯარი მომართა ხათაბავს და სრულებით ააოხრა სომხელი და ტყვენი შეფობდნენ, მშვიდობიანს მანუხარს ათაბეგის სამეფოფლობაში, ამ დროსგანსამკლავაში კასეთის მეფემ რა დაიხსნა კასეთა ავლებასგან- აუხსნა შასს მიწეში თავის შულის ურჩობას და გიბრად მისცა მე თუნი კონსტანტინე. ეს იყო 1574 წელს.. აი რა გვარი იყო ჩოღ- ჟაშულის პოლიტიკა, რომელსედაც ისტორია ეძღურებს, რადგანც კონ- სტანტინეც პოლოს დროს შეაქნა მაჭმადის სარწმუნოების და დაბრ- უნდა თუ არა, თავის მამაც მოკლა და მძაც. და შემოიტანა მრთელს სამეფოში ისლამის სარწმუნოება.

1602 წელს, ალექსანდრე მეფის მეფობის დროს კასეთში, იერ- ხალიშის პატრიარქმა სთხოვა მეფეს, გადაეხდა ვაღა, დასარჩულა ქართველებისგან ქრისტეს საფლავსედ. ალავერდის არსებობაშია, მას ოთხი ჩოღაშაშულისა იყო დანიშნული, წასაღებად იერუსალიმში იფულისა რომელიცა შეადგენდა ორიათის სუთის თემსსა. არსებობსკო- ზოში გაემართა, და მეოფი ალავერდის მოსახტეში მეფისა და, რომელსაცა ისტორია სასულს არ უწოდებს აგრეთვე დაფარულით გაქცა იმერეთში. ამ ქალს თურმე საიდუმლო დამოკიდებულობა ჭქროდა იმასთან. არსებობსკოზოში, აღარ წავადა იერუსალიმში, იფულა დაუბ- რუნს მეფეს, გაუდგა ბერობათგან და ჯვარი დაიწერა მეფის ქაღ- სედ. პოლოს, როდესაც. მეფემ შეირაგა, მაილა მამელა კასეთში. სადაცა დასასლდა კიდევ-

გვარის გვირგვინად და დამაშვენებლად, ამობრწყინდა საღმრთო თაგ- ლი ბიძისა ჩოღაშაშული, სრულის ქრისტეს მოწამის დადებით, აღ- რინდელი დროების წმინდანების მსგავსად, რომელთაცა ადიდეს ქარ- თველთ ეკლესიანი, რადგანც წამება მის მომხდარა ერთად, შადვს და ელაზარ თავადთ ქსიანს ერასთავეზთან, ამასთჳს იმისი წმინდა მოქცევა ადწერალა ქართველთ წმინდთ მართლმადობაში

რა ახსრებული იყო შასაბასხანგან საქართველო, მეტა გზა არ იყო, უნდა შექმნილიყო მორჩილა სპარსეთისა. როდესაც კასეთის მეფე თეიმურაზ პარკელა წავადა რეგისტოში (1655 წელს) კასეთს განგდებდა მეფე. მაჭმადის სარწმუნოების როგორც. სპარსელებმა გადმოასხლეს მრავალი ოთხობა საქართველოში იმ აზრით, რომ განკერძოლებათ საქრისტიანო საქართველოში მაჭმადის სარწმუნო-

ბა. როსტომ რადგანაც მოსურებებში შევიდა და აღარ შეეძლო გამკე-
ბლობა, კახეთში დაჯდა გასული მაჰმადიანთა სელაშის (1657).
სელაშისნა. განადგურდა საქართველოში მაჰმადიან საზოგადოება, ყველ-
გან მიჰყვანდნენ ათობაში მიჰყვანდნენ ყოველგან მაჰმად-
იან სეულსა, სეულსა და ქრისტიანებს და უმეტესად სამღვდელთა.
აღსკრების ეკლესიის შეიქმნა სამღვდელთა სამსახურებისა, წინა
სატი და ტაძრისა, სამკურნალო მოწყვდილი გატარდნენ სრულდებით.
ბორცვის და მშენებარეს სანისგან შეიქმნა მრთელი კახეთის წმინდა
ეკლესია. მხოლოდ ქრისტიანობა იყო დასწინილი ფშავში, თუშ-
ეთში, და სეურეთში, რადგანაც მტრებისგან მადგომის მიუღია იყო.
ამ დროს განაგებდა ზემოთ მთიან კახეთში, გამკე აზგვან მანგისა
ზაალ ერისთავი. შეწესებულმა და შეაწესებულმა ერისთავმა სამღვდელ-
თაგან წარუდგა ზაალ ერისთავს აზგვანს, ღმრთის და ქრისტიან-
ობის სასულიერო სთხოვდა მიეცა შეიქმნა ქრისტიანთათვის. რაიელ-
ნიცა იმ ყმად იმყოფებოდნენ დიდ ტანჯვაში, თავისი მტკვარ-
ეურელებით ამ მღვდელმა განაგებდა გმარობა როგორც აზგვის
ერისთავ ზაალში, აგრეთვე თავად ბიძისა ჩოლოყაშვილი, რომელსა-
ც ჭეშანდა ცოლად და ზაალ აზგვის ერისთავისა. თავადი ბიძისა
ჩოლოყაშვილი, წაქეზებული ქრისტიანობისათვის საზოგადოებას სიყვარ-
ულით, მივიდა ქსანის გამგებთან ელახარ ქსნისათვის და სთხო-
ვდა როგორც იმის, ისე იმის მისაწეულს მიეცა შეიქმნა კახელებ-
ისათვის, ადლებთან მრთელი ქართლი და ერისთავის ძალით განეპ-
იათ საზოგადოებას მტერი მაჰმადიანთა. ზაალ აზგვან ერისთავ-
მა, გამგებელმა აგრეთვე ზემო კახეთისათვის, ელახარ ქსნის ერის-
თავმა, სეულსა და უმედილმა, გასწავლეთ და საზოგადოებით
მტრებმა და მღვდელმა იმისა მის წეულს დაიფიცეს, გამოეხსნათ ქრ-
ისტიანები და საზოგადოება მაჰმადიანთაგან. მათ სამართო დროში-
სა ქვეშე შეიყვანნენ ქრისტიანობა ქართლისა და კახეთისა; თუშნი,
ფშაველები, სეურნი; მივიდნენ კახეთში ზემო მსოფლიოთა დასე-
ტის და ზემო ბასილიანის, იქითგან სრულით გაწვიტეს და მოს-
რეს დასასლებელნი აზგვის ორივე მხარე კიდევ მაჰმადიანნი,
თსურეთი ათასმადის სასლობა. სპარსეთისგან გამოგზავნილი გამ-
გებელი კახეთისა, თავისი სასლობით მღვდელს გადასწავლა საკვდილს და
გადაიხვეწა კახეთის სამსახურის იქით, სადა მადანაც მიხედვდნენ გააფ-

თრებუდნი სარწმუნოების გმირნი. (1649 წ.), შესაბამის მეორემ, ამ დროს კელარს ღონისძიება მიიღო რა, აღებული კაცლებზედ, რადგანც იმ დროს სხუა საქმეები ქართლს მაგრამ იმავე წელს შახმა გამოგზავნა მურტუხალასანი ქართველთა მეფე ვასტანგ შახნავაზთან სასტიკის ბძანებით რომ შეეწრაშა შაჟა, ელაზარ. ბაძანა და გავგზავნა სწრაფლათ სმარსკოთში. ქართლის მეფემან შახნავაზ აღასრულა შახის ბძანება და გაუგზავნა ბაძანა, შაჟა და ელაზარ. შახმა ეს სამივე წააბარა აზდაღის სულთანს, ერთს იმ სმარსკოთის დიდებულთაგანს, რომელიცა მკვამდების მოაგრობს დროს იმყოფებოდა ახეც კახეთში, საიდგანც გამოიქცა და ამით გადაარჩა მოკვლას. ზეობილებს გამოუცხადეს, რომ მიეღოთ მკვამდის სარწმუნოება, რომელით მიიღებდნენ მიტევებას შახნავაზს და დაბა დაბასაც სმარსკოთში, ამასევე ბაძანამ მიუგო შემდგომი: საჩუქარი და დიდება თქვენსგან აღთქმულა ჩვენს ვერ შეგუცდნენ. ჩვენ არ ვეძებთ თქვენგან წყალობასა ჩვენს ვართ მოხანი ცაი მერობელისა და ქრისტეს მსედარნი, იმნ მოგვნიჭა ჩვენს გამარჯვება. იმასგანვე მოკვლათ უსაწყნელს საჩუქარსა და დაუხრულებელს საუნჯესა. საჩუქარი და დიდება თქვენგან მოსიჭებულნი დროებითა და ჩქარად მქალისა; განქრება როგორც სიზმარი და გაივლის როგორც ანდოდი. ქრისტეს წინააღმდეგნი და უარის მეოფელნი მიიღებენ საუგუნოთ ტანჯვას თუთ სასტიკის ცეცხლით, არცა თქვენნი აღთქმა, არცა მწუხარება, არცა კვათქმეიანებენ უარს ქრისტესედა. ჩვენ მისათა ვართ ყველა მოვითმინოთ, რომ გვსოვრებდეთ ქრისტესთან და მასთან ვისარებდეთ.»

სულთანი მოაგონებდა იმათ სარწმუნოებას, იმის მდგომარეობას, იმათ უბედურს ბოლოს, თუ არ გამოიცვლიდნენ სარწმუნოებას, და თუ აღასრულებენ შახის ნებასა მამის მიიღებენ დიდს, დიდებას დიდს საჩუქრებსა. წმ. ბაძანამ მეორედ მიუგო შემდგომი: »ვერს რომელი ძალა ვერ გაგვირის ქრისტეს სარწმუნოებას, ვერს რომელი ძალა ვერ დასუნიავს ჩვენში ქრისტეს სიუვარულსა, ტუჩაღად ნუ გვაკვსათ თქვენნი ცრუ წინასწარ მეტყველს. ჭმენით ის, რაცა გსურდეთ; ჩვენ არ გვეშინიან, არცა მასვილასა, არცა ცეცხლისა და არცა სხუა სატანჯველისა.

დიდისანია, ანაობს ქართველთა წმინდანების აღმწერი, დიდისანია საქართველო მკვიდრად სცნობს ქრისტიანობივს სარწმუნოებას;

დიდი ხანია მტკიცედ აღაზრდა წმინდა სამების რწმუნებს; დადიანთა წმინდა მოწამეთ სისხლით ჭეკვის და შვენიერად წმინდა ეკლესიას ჩუქნი. ამ წმინდა მოწამეთ სისხლით, უნდა გელმეორეთ ნათელად საქართველოს მსაქეს და გელმეორედ განმტკიცებულიყო ხარწმუნობით, რომელსაცა სდევნიდნენ მამადიანნი.

წმინდა ზეობილისი ესე შეკრეს თოკებით მაგრად, სტეფანე და სხვთაგანს მიწაზედ. ხარწმუნობის გმიანი ურთიერთს განამსიერებდნენ ქრისტეს და ხარწმუნობის სიუფარულში. ამ წმინდანების მოხმასხურენი რა უფერებდნენ ამ გვარ იმათ ტანჯვას ესვეწებოდნენ დამოღმადგებოდნენ შასის ბძახებს, მამადიანები ურჩევდნენ, მაგრამ რჩევას ესენი უფრო არ ათხოვებდნენ. შემდგომს მიმართეს სხვა ღონისძიებებს: გასადეს ტანთ, შეუკრეს გელესია და დღეს მამანაქება მცხეთაზედ მოედანზედ სადაცა დაეკვირა, ათასი სხვა და სხვა გვარი მწერა, არცა ატყუებდნენ და არცა ახშევდნენ. რა მოაღწიეს მამადიანნი და ვერა გააწიეს, ააუწიეს, დააუწიეს წმინდანთა იესოზედ და გაუწიეს თაგები, შალვას და ელახვარს. ბიძანაზედ მოხმასხურს უგანასხურელი ღონისძიება ჩაატყუეს ტანზედ ნიშნად უზაცოურებისა. დედა კაცის ტანისამოსი, შესვეს ვირზედ და ატარებდნენ ქაჩა ქაჩა. ბოლოს განსხლავდნენ მწკლავდნენ, დაუწიეს თვითონ სიკვდილის მოჭრა. ვერ დაატყუეს გელესიას თითები; შემდგომს გელესია, წმინდა მოწამე იესოზედ ზეობილის მცხეთაზედ, მსურველად ღოცულობდა დედის და დასრულდა წამება იმისი მამინ, რომელსაც მოჭრეს თავი და დაწვეს მასკილი, ვერ ვიდევ მთრთოლვარე იმას გუფს.

ადგილობრივ ქრისტიანთა სომესთა ღმერთთა, შეკრებიეს ამ მოწამეთ ნაჭრები და დაფლეს თავიანთ ეკლესიებში.

რამდენიმე წლის შემდგომს, მოწამის შალვას ცოლმა ქეთევანმა და ქმარს მისმან დავით ერისთავმან, მიანდეს ზოგი ერთს თავისი გელთა-ქვეშე მეოფეთ სომესთ ქრისტიანებს მოეძებნათ, და გადმოეტანათ იმათი გვამი საქართველოში. სამივე მოწამეთა თაგები, განიჟვეს სომესებმა და ფრანგებმა, სოლო დანარჩენი გვამების ნაწილები დაფარულად მოასვენეს ქართლში და დასაფლავეს იკორთის წმინდა მთავარ ანგელოზისა მონასტერში, სადაცა არიან დასაფლავებული ქრისტიანთაგანი.

ქართველთა ეკლესიამ შერიცხა სამინვე წმინდანებში, კათალიკოსმა

ანტონა შირველიმ ჭ ოფილისის მიტროპოლიტის ნიკოლაოზ დას-
დეს განსაღ, რომ ქართულთ ეკლესია დღესწაულობდეს ამწმინდა:
მოწამებს, დღესა 18 სექტემბერს.

მსგლია დაწვრილებით ჩოლაყაშულებს გვარის აღწერა, წმინდა
ბიძისა ღრმდის; ბიძისათგან ჩამომავლობანი არიან შემდგომნი
შტონი: წმ. ბიძისა, ძე ბისი გიორგი; ძენი გიორგისა: გიორგი
მეორე ჭ დიმიტრი; გიორგი მეორის ძე თადია; დიმიტრის ძე ბა-
დურ; თადია შირველის ძენი: ფარეშო ჭ ჯამახ; ბადურის ძენი
ოპან ჭ იორამ; ფარეშოს ძენი: გიორგი მესამე, იესე ჭ ფარეშ-
ო; იორამის ძენი: ბადურ ჭ ბიძისა; გიორგი მესამის ძენი: თადია
ღ აკთანდილ; თადიას ძე ნიკოლაოზ (1866 წ.).

ამ შტოებითგან, რომელნიცა ბრწყინვალეობით მომდინარეობენ
ორას შჯდის წლის განმავლობაში, დარჩომილია ერთი ჭ ეს ერთი
თავადი ნიკოლაოზ არის უკანსხელი თვალთ არა გრცელს. არამედ
მდიდას ჭ ჩინებულს თავის გვარტომობაში.

— ი. გ.

რედაქციისაგან

ზოგი ერთ პირთ ვუგზავნიტ ცისკრებს ჭ სვედრი ფასი კი ჯერ არ
შემოუტანიათ, — მოესხენებათ იმ ბატონებს, რომ ამ გამოცემას სარჯი
აქვს ჭ თუ ასე გვიან შემოიტანენ დაზოგლება მიცემა ერთის მხრივ
თავის დროსედ ვურუნალის გამოხვლას ჭ მეორე მხრავ ფაქტით გავ-
ზავნას სხუა ჭ სხუა ადგილებში, რადგანც ფაქტაც გავწესებს გას-
ავზავნის ფულის შეტანას ჭ ამას მარცხით ვურუნალებიც რჩება
აღავობრივ, — თუგან სელის მომწერნი კი ბძანდებიან უგმაყოფილო
ღ სჯემს არ უერებენ დამუდარის გონებით. — ამისათვის ვითხოვთ,
დროთი შემოიტანონ ფული, ვისაც ცისკრების ფული არ შემოუტან-
ნიათ. —

რედ.

სსწა და სსწა ანბავი:

რედაქციასთან

1 8 6 6 წლის

«ცისკრის» დაბარება შეიმუშავა ამ სასიით:

ტფილისში, ადგილობრივ გა-
ზეთსა და 6 მან. დამატებით.
7 მან.

1 სწა ქვეყნებში გაზავნილი, და-
უმარტობი 7 მან. დამატებით.
8 მან.

რედაქცია იმეორება გუგის, საგუთას კერესელების სასლებში.
ქ. ტფილისს.

ვისაც ყუენადი დააკადეს და თავის დროსეულ ან მიერთოს, უ-
მარტივსად ითოს რედაქცია, მაშინვე : ნობის ამ ადრე'ით:

«ცისკრის» რედაქციაში ტფილისს.